

DE WIELEWAAL

maandblad
jaargang 47
aug.-sept. 1981

DE WIELEWAAL

maandblad voor vogel- en natuurstudie

uitgegeven met ondersteuning van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur.

Hoofredacteuren: E.H. Fr. SEGERS: jaargang 1 tot en met 23

Dr. Fr. GROOTAERS: jaargang 24 tot en met 46

Redactie

Dr. H. MEEUS, redaktiesekretaris, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout (014/41 57 58)

P. HERROELEN, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek (02/751 85 76)

J. VAN DEN STEEN, Metdepenningenstraat 1A, 9000 Gent (091/24 04 21)

Dr. P. VAN SANDEN, Parklaan 14, 9000 Gent (091/21 44 70)

Redaktieraad

H. FRANCKX, Dr. Fr. GROOTAERS, J. BLOEMEN, A. DE JONGHE, J. KIEBOOMS, R. WILLOCKX, Prof. Dr.

U. LIBBRECHT, G. LUYTS, Prof. Dr. A. DHONDT, P. VAN DEN BREMT, M. BECUWE, Dr. R. EYCKERMAN

J. VAN WINKEL, H. VOET

Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie DE WIELEWAAL

De vereniging heeft tot doel: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels te bevorderen door alle middelen, o.m. door het oprichten van plaatselijke afdelingen, het houden van studiedagen, het uitgeven van een tijdschrift, het verspreiden van vogelboeken en natuurboeken, het oprichten van natuurreservaten. De vereniging werd in 1933 opgericht door E.H. Fr. Segers.

Samenstelling van het Bestuur

RAAD VAN BEHEER

Dagelijks Bestuur

H. FRANCKX, voorzitter, Vredelaan 29, 2500 Lier (031/80 47 32)

P. HERROELEN, ondervoorzitter en afgevaardigde Brabant, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek (02/751 85 76)

F. VAN DEN BROECK, sekretaris, De Wilgen 41, 2060 Merksem (031/45 02 52)

E. MEYERS, penningmeester, Prof. Devochtstraat 39/4, 2300 Turnhout (014/41 00 69)

Leden

G. LACRES, Bekelstraat 62, 2700 Sint-Niklaas

W. ROGGMAN, Parklaan 139 bus 8, 9300 Aalst

J. VAN DEN STEEN, afgevaardigde Oost-Vlaanderen, Metdepenningenstraat 1A, 9000 Gent.

W. VAN SPAENDONK, afgevaardigde Antwerpen, Zevenbergen 50, 2500 Lier

R. DEBRUYNE, afgevaardigde West-Vlaanderen, Iepersteenweg 60, 8178 Woumen

E. WELLENS, afgevaardigde Limburg, Statiestraat 89, 3900 Lommel

Afgevaardigden Wielewaaljongeren

C. VAN LIERDE, Oude Grensstraat 2 B4, 1850 Grimbergen

J. ROYEAERD, St. Hubertstraat 277, 9800 Deinze

P. DELVAUX, Gierlesteenweg 351, 2300 Turnhout

TECHNISCH ADVISEUR VAN DE NATUURRESERVATEN

Ir. S. TYS, Beekstraat 16, 2800 Mechelen (015/41 12 78)

LIDMAATSCHAP EN ABONNEMENTEN

België: 350 F, Nederland: 400 F, andere landen: 500 F. Bijlid (zonder abonnement): 50 F.

Administratie: De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout. Giro: 000-0319785-73. Tel.: 014/41 22 52.

*Hij zal zien en Hij zal hooren,
Hij, die vlerke en tale u gaf,
en die mij, in stad begraven,
wekken eens zal uit dit graf.*

*Dan verrijze ik, luchtleeuwerke;
zette ik zeil en vaar getroost
naar de hoogten, daargij schouwend
eert den dagraad en den oost.*

*Naar de streken die mij wijzende
is uw vlerke en uw geschal,
en van waar ik, vrij en veilig,
niet meer, niet meer neeren zal.*

*uit „Hemellawerke heet gij”
van Guido Gezelle*

IN MEMORIAM

Paul Hostie

**Medestichter van „De Wielewaal”
Bestuurslid van Wielewaalafdeling Mortsel**

Onze goede en trouwe vriend Paul is niet meer. Hij is overleden in de Sint-Norbertuskliniek te Duffel op 30 april 1981. Paul werd te Antwerpen geboren op 19 mei 1914.

Ten huize van de familie Hostie werd „De Wielewaal” opgericht op zondag 12 februari 1933 en Paul was onze eerste sekretaris.

Behalve tijdens zijn verblijf als beheerder van het Nutara-jachtdomein in het toenmalige Belgisch Kongo, is hij steeds bestuurslid geweest van afdeling Antwerpen-Centrum en later, in 1966, medeoprichter van afdeling Antwerpen-Zuid, thans afdeling Mortsel.

Paul Hostie was ook de allereerste Wielewaler die het voorbeeld gaf met een meisje van De Wielewaal te huwen.

Wij hadden het voorrecht hem jarenlang als vriend te kennen en te waarderen. Alhoewel hij eerder een stil en zwijgzaam man was hebben we van hem enorm veel mogen leren op ornitologisch gebied. Hij was een echte veldornitoloog en wij zijn heel dankbaar voor de vele bijdragen die van hem verschenen in De Wielewaal, zowel over Afrikaanse als over Europese vogels.

Paul laat in het bestuur en in onze vereniging een grote leemte na en we zullen in de toekomst zijn goede raad moeten missen.

Buiten De Wielewaal denken we aan de nog veel grotere leemte die hij in zijn eigen familiekring achterlaat. We kunnen enkel maar hopen dat zijn voorbeeldig leven de familie Hostie een grote troost mag zijn om met veel sterkte en moed een blijvend aandenken te bewaren aan onze goede vriend Paul.

Aan zijn lieve echtgenote en familie betuigen wij ons innig en kristelijk medeleven in het onherstelbaar verlies dat de geachte familie zo plots treft.

Antoon Uyttendaele

Winteraantallen van enkele watervogels in het Brugse en langs de Oostkust, winterhalfjaar 1979-1980.

door Jan Desmet

Inleiding.

Aan de hand van enkele honderden watervogeltellingen in het Brugse en langs de Oostkust uit het winterhalfjaar 1979-1980 hebben we het belang van enkele aantallen en het regionaal aantalsverloop van Wilde Eend (*Anas platyrhynchos*), Slobeend (*Anas clypeata*), Kuifeend (*Aythya fuligula*), Tafeleend (*Aythya ferina*) en Meerkoet (*Fulica atra*) gepoogd na te gaan.

Een algemeen rapport handelend over deze periode verscheen in het 'Ornithologisch Jaarboek van het Brugse 1979-1980' (De Roerdomp 20 extra: 7-46). De hierin gepubliceerde basistabellen dienden als vertrekpunt voor het nu volgend overzicht.

De resultaten van de regionale watervogeltellingen gehouden door B.J.N.-Brugge op de door het I.W.R.B. voorgestelde censusdata verschenen

reeds vroeger in De Roerdomp 20(3): 20-21 (herfst 1979) en 20(5): 7-10 (voorjaar 1980). We vinden er eveneens tellingen uit Oost- en West Zeeuws-Vlaanderen in terug.

Dankwoord.

Bij deze gelegenheid past het om aan alle 'doorwinterde' Brugse watervogeltellers een welgemeend dankwoord te richten: Anny Anselin (tekende eveneens de overzichtskaart), Guido Burggraave, Luc de Cat, Leo Declercq, Frank de Scheemaeker, Thierry de Schuyter, Dirk Develter, Peter de Vroye, Pieter Ingelaere, Patrick Keirsebilck, Eckhart Kuyken, Marcel Pottier, Filip Vanhee, Luc van Rie en Jozef Vansteenkiste. Op de valreep werden nog enkele tellingen van John van Gompel en B.J.N.-Blankenberge ingelast.

Korte typering gebieden.

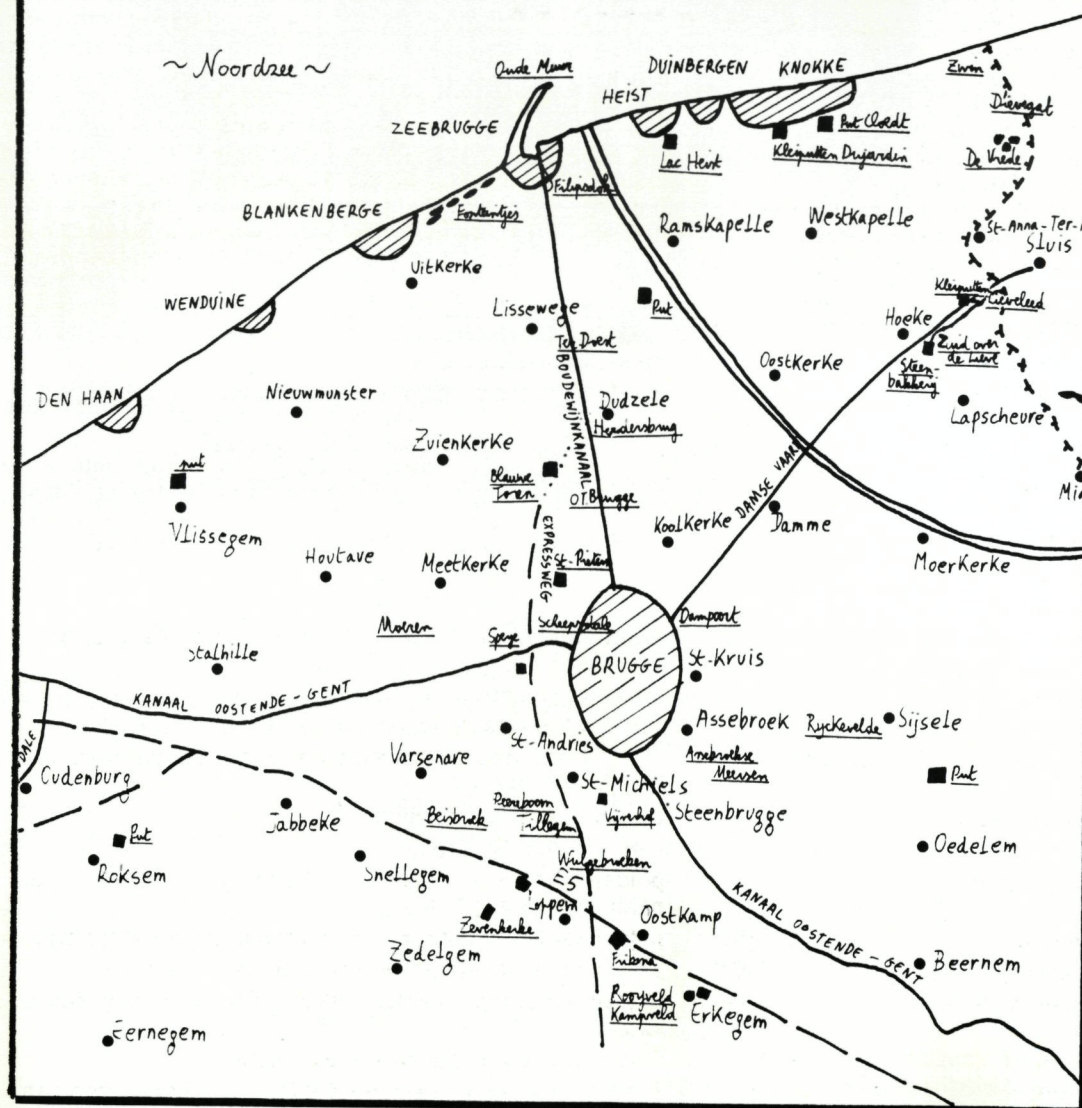
Blankenberge	BLA	spuiikom + vaargeul
Blauwe Toren	BLT	zandwinningsplas geïntegreerd in nieuwe Brugse park-begraafplaats
Cloedt	CLO	ca. 10 ha zandwinningsplas te Knokke-Heist
Damme	DAM	polderweiden rond Damme + volledig traject Damse Vaart (Brugge-Hoeke)
De Vrede	DEV	kreekrestanten en oude kleiputten te Knokke-Heist
Expreswegput	EXP	zandwinningsput te St-Andries
Filipsdok	FIL	oud binnendok te Zeebrugge
Fontejntjes	FON	reeks duinplassen tussen Blankenberge en Zeebrugge
Fribona	FRI	E5-zandwinningsplas Oostkamp
Hoeke	HOE	kleiputten (HOK) en steenbakkerij (HOS), plassen respectievelijk ten westen en oosten van Damse Vaart Hoeke
Opgespoten terrein Brugge	OTB	O.T.B.R., opgespoten terreinen langs het Boudewijnkanaal Brugge-Zeebrugge
Put Oedelem	POE	zandwinningsput te Oedelem
Put St-Pieters	PSP	idem Brugge-St.-Pieters
Ramskapelle	RAM	poldercomplex Ramskapelle-Lissewege-Dudzele + put nabij 'Distrigas' (PRA)
Riethoek	RIE	polderweiden te Jabbeke langs de vaart Brugge-Oostende
Roksem	ROK	ca. 30 ha zandwinningsvijvers te Roksem-Ettelgem
Uitkerke	UIT	uitgestrekt poldercomplex Uitkerke-Nieuwmunster-Zuienkerke
Vijverhof	VIJ	6 ha oude spoorwegvijver te St.-Michiels
Vlissegem	VLI	zandwinningsvijver in open polder ten noordoosten van het dorp
Zevenkerke	ZEV	recente zandwinningsplas te Loppem
Zwin	ZWI	ca. 150 ha schorre-reservaat op de Belgisch-Nederlandse grens te Knokke-Heist

LEGENDE:

■ : kleiput of zandwinningsput
● : kleine gemeente
⊙ : grote gemeente
Buizen : plaatsnaam excursiegebied

- : kleiput of zandwinningsput
● : kleine gemeente
⦿ : grote gemeente
brach : plaatsnaam excursiegebied

Beideboek: plaatsnaam excursiegebied

Situering van de belangrijkste exkursiegebieden in het Brugse en langs de Oostkust, West-Vlaanderen (schaal 1/200.000)

Opgespoten terrein. Brugge 1979

Foto : K. Decler

Verwerking materiaal - tabellen.

De tabellen vormen een proeve tot rekonstruktie van het mid-maandelijks aantalsverloop van Wilde Eend, Slobeend, Kuifeend, Tafeleend en Meerkoet in het Brugse van oktober 1979 tot en met maart 1980.

In de vijf soortentabellen (tabel 1, 3, 4, 5, 6) wordt een beeld gegeven van het aantal (onpare kolommen) dat per 14e, 15e of 16e van iedere maand op enkele gebieden werd vastgesteld. In vele gevallen diende een gemiddelde aanvaard tussen bv. de 10e en 18e uit betreffende maand. Cijfers die het minst te verantwoorden zijn (o.a. té weinig tellingen) werden tussen haakjes geplaatst. Dit komt veelvuldiger voor in iedere pare kolom met vermelding van de maandmaxima. Een maximum gepuurd uit hoogstens twee tellingen kwam steeds tussen haakjes terecht. Een vraagteken verwijst naar ontbrekende tellingen. De totalen-tabel nr. 9 weerspiegelt de som (per soort) van alle mid-maand gemiddelden, ongeacht het feit of de cijfers in de soortentabellen wel of niet tussen haakjes voorkomen.

Stellen we duidelijk dat het hier gaat om aantallen op de meest, typisch voor elke soort, geprefereerde én getelde gebieden. Vooral in de direkte omgeving van Brugge vallen deze twee zaken veelal samen. Dit overzicht houdt echter nog te

veel hiaten in zich, zowel qua ontbrekende tellingen als op het vlak van niet bezochte gebieden, om een vrij nauwkeurige opgave te kunnen zijn van de totale fluktuerende winterpopulatie van de hier besproken soorten in de regio Brugge-Oostkust. Enkel bij Tafel- en Kuifeend zal deze aantalsopgave het ware cijfer voor deze regio sterk benaderen daar beide soorten op weinig andere naast de hier opgegeven plaatsen regelmatig pleisterend kunnen waargenomen worden.

Ter vergelijking gingen we de resultaten na van de internationale I.W.R.B.-tellingen op 12 en 13 januari 1980 in het Brugse (zie tabel 7 en 8). Wilde Eend, Slobeend en Meerkoet scoren hierbij hoger (meer getelde gebieden, o.a. Zwin). De Tafeleend daarentegen komt duidelijk onderuit bij ons mid-januari aantal, wat we veel meer aan de toen heersende koudeperiode en daarbijhorende vorstmigraties kunnen toeschrijven.

Algemene bedenkingen.

Terwijl duikeenden door hun gebondenheid aan ruimere wateroppervlakten beter te situeren zijn, vormen zwemeenden een veel moeilijker te tellen groep bij totaalsurveys. Zo zijn er de sterke intra-regionale uitwisselingen, de nachtelijke foeraageertradities (bv. Wilde Eend) en hun invloed op

de terugkeer naar de meestal beter te tellen dagrustgebieden, voorkeur voor het pleisteren in moeilijk overzichtelijke weidencomplexen (bv. Smient en Wintertaling). Dergelijke tellingen dienen dan ook met de nodige voorzichtigheid benaderd.

Wilde Eenden komen daarenboven op nog zoveel (door tellers dikwijls gemeden) parkvijvers, stadsgrachten of vaarten voor, waardoor juiste 'totalen' nagenoeg uitgesloten zijn. Dit belet niet dat het tellen van de kwantitatief sterkste dagrustgebieden een goed 'staalbeeld' van het aantalsverloop kan opleveren.

Ook Meerkoeten maken het de geroutineerde

watervogelteller niet bepaald gemakkelijk. Vooral bij het groepsfoerageren in ruige vegetaties of op oneffen terrein vallen heel wat koeten buiten beeld.

Moge hier enkel uit blijken dat watervogeltellingen al naar gelang de soort sterk kunnen uiteenlopen wat betreft nauwkeurigheid en betrouwbaarheid. Ook de wijze waarop men telt, zowel individueel (ervaring in het schatten, soort- en terreinkennis) als de organisatie vanuit een (vogel)-werkgroep, zal in zeer grote mate het opstellen van dergelijke overzichten bepalen. Toch dient vertrokken vanuit deze 'halve gegevens' om teltechniek, — methode en eindresultaten te optimaliseren.

Bespreking per soort.

WILDE EEND - *Anas platyrhynchos*

	ROK		VIJ		FRI		ZEV		BLT		CLO	
OKT.	893	900	240	240	128	200	(100)	(120)	?	?	555	800
NOV.	863	1089	430	430	344	387	(200)	(278)	65	70	890	1170
DEC.	800	1798	450	600	390	402	417	600	45	77	683	683
JAN.	1000	1890	445	550	380	450	932	1024	5	48	283	550
FEB.	376	600	(105)	(170)	4	96	203	(203)	67	81	?	?
MAA.	50	75	40	40	?	(6)	(20)	(35)	34	50	0	(0)

Tabel 1: Mid-maandelijks aantalsverloop en maandmaxima van *Anas platyrhynchos* op zes zandwinningsvijvers regio Brugge-Oostkust winter-halfjaar 1979-1980

Rond de Brugse binnenstad vinden we de belangrijkste aantallen terug op een reeks zandwinningsvijvers waaronder Zevenkerke, Vijverhof, Fribona en Oedelem. De aantallen per put overschreden er zelden de 500-600 eks. Enkele tellingen te Zevenkerke vormden hierop een uitzondering; 03.1: 1024 en 14.1: 1013. Andere vijvers zoals Lac van Loppem, spoorwegvijvers te St.-Michiels en Oostkamp, Blauwe Toren en St.-Pieters herbergen weinig meer dan enige tientallen Wilde Eenden.

De niet-bevaarbare delen van de Brugse Vestingen dienen als vrij belangrijk vermeld (o.a. 1515 eks. op 08.08.80). Uit de hier besproken winter beschikken we evenwel over geen enkele telling.

	NOV.	DEC.	JAN.	FEB.
Roksem	791	1032	1101	267
Vijverhof	390*	443	396	130*
Zevenkerke	278*	412*	719	203*
Fribona	302	355	311	33*
Cloedt	897	687*	309	?

Tabel 2: Wintermaandgemiddelden 1979/1980 van de Wilde Eend, *Anas platyrhynchos*, op enkele zandwinningsvijvers in het Brugse. Aantallen met een * duiden op minder dan vijf tellingen uit betreffende maand.

Meer geïsoleerd westwaarts concentreren de Wilde Eenden zich hoofdzakelijk op de put van Roksem. Het wintermaximum viel er op 12.1 met 1890 eks.

Langs de Oostkust komen de hoogste aantallen voor op Cloedt en in en rond het Zwin. Het gaat hier om enkele duizenden vogels (zie resultaten internationale telling).

In de polderweiden of op akkerland pleisteren overdag zelden grote groepen. Toch ca 275 eks. op 16.07 in het weidencomplex rond Damme.

De mid-januaritelling laat vermoeden dat het wilde eendenaantal deze winter de 10.000 eks. overschreed. Daar we over geen oude vergelijkbare gegevens beschikken is het moeilijk dit cijfer (regio-maximum?) te beoordelen. Opvallend is de vrij stabiele winterpopulatie van 2800 à 3000 eks. voor november, december en januari die uit onze totalen-tabel naar voor komt. Vooral het Vijverhof, Roksem en Fribona lijken in deze maanden een vaste 'stal' aan te trekken.

Tijdens het winterhalfjaar 1980-1981 wordt het onderzoek naar deze soort (nachtelijke foerageertrek en -gebieden, uitwisseling tussen de dagrustgebieden, aantalsverloop, enz.) intensief verdergezet.

SLOBEEND - *Anas clypeata*

	OTB		ROK		PRA		FIL		CLO		HOK	
OKT.	?	11	35	85	19	85	?	(0)	174	269	(0)	(0)
NOV.	?	2	130	130	?	107	(0)	(0)	120	210	(0)	(0)
DEC.	70	70	128	213	0	(0)	?	?	50	405	0	8
JAN.	4	32	45	145	115	240	17	38	0	45	0	0
FEB.	5	51	24	60	4	(7)	?	?	?	?	3	5
MAA.	19	40	0	8	(6)	8	?	?	0	(0)	16	16

Tabel 3: Mid-maandelijks aantalsverloop en maandmaxima van *Anas clypeata* in zes gebieden rond Brugge, winterhalfjaar 1979-1980.

De numeriek sterkste aantallen komen voor te Roksem, Cloedt, Ramskapelle en in het Zwin. Op Cloedt arriveerden de slobes hoofdzakelijk in de loop van september. De drie decadegemiddelden waren respectievelijk 2, 84 en 148 eks. Op 20.10 reeds 269 eks. Daarna een sterker schommelend aantalsverloop uitlopend in een absoluut maximum van 405 Slobeenden op 08.12. Jachtdruk deed de soort achteraf volledig van de vijver verdwijnen.

Ook Roksem telt mee als belangrijk overwinteringsgebied met zijn hoogste aantallen in november - december. Zo werden in december gemiddeld 162 eks. op de plas geteld (11 tellingen).

Ramskapelle is van oudsher een traditioneel

broed- en overwinteringsgebied voor deze eend. Zowel de weiden als de put worden benut. De hoogste aantallen voor de put liepen op tot 240 eks. (26.1).

Het Zwin is eveneens een regionale slobeenden-waarde (180 eks. op 13.1 en 150 eks. op 19.1 getuigen hiervan).

Voor de Brugse zandwinningsvijvers is de slob een weinig opvallende verschijning. Op het, intussen verdwenen, O.T.B.R. daarentegen ontmoetten we regelmatig groepjes tot ca. 70 eks. zoals op 16 en 20.12. De voorjaars trek lijkt zich meer af te spelen in de potentiële broedbiotopen zoals dit O.T. of het Hoekske (zie tabel 3).

Terloops wijzen we op het resultaat van de mid-januaritelling met een totaal van 561 Slobeenden in deze regio.

KUIFEEND - *Aythya fuligula*

	PSP		BLT		PRA		FIL		CLO		HOK		HOS	
OKT.	0	0	?	?	0	3	0	(0)	4	13	0	(0)	?	?
NOV.	0	0	7	10	?	0	0	(0)	11	55	5	(9)	?	?
DEC.	0	0	18	18	0	(0)	?	?	0	15	(3)	12	(8)	(13)
JAN.	8	15	3	20	0	19	4	76	88	196	1	2	(4)	(4)
FEB.	0	6	0	15	0	(0)	?	?	?	?	14	24	5	30
MAA.	0	0	0	9	(2)	2	?	?	0	(0)	23	23	6	25

Tabel 4: Mid-maandelijks aantalsverloop en maandmaxima van *Aythya fuligula* in zeven gebieden van verschillende aard rond Brugge, winterhalfjaar 1979-1980.

Algemene doch zelden talrijke wintergast. Opvallende winteraantallen te Roksem. Vanaf 10.11 tot 10.2 ca. 80 eks. en meer, maximum 114 op 05.1. Voor december en januari gemiddeld 84 en 83 eks. op deze zandwinningsplas. De Kuifeend was er talrijker dan de Tafeleend. Op Cloedt bereikten de aantallen onder vorst-

invloed een maximum van 196 eks. op 19.1, een accidentele piek daar overige tellingen zelden de 40 eks. overschreden. Het Filipdokscoorde tot 76 Kuifeenden op 20.1. Op alle andere vijvers hooguit 10-20 eks. Vrij regelmatige waarnemingen te St.-Pieters, Blauwe Toren, Ramskapelle en de kleiontginningsplassen te Hoeke en De Vrede.

TAFELEEND - *Aythya ferina*

	ROK		PSP		ZEV		BLT		PRA		FIL		CLO		HOK		DEV	
OKT.	12	20	0	0	?	?	?	?	13	53	0	(0)	13	28	0	(0)	8	(8)
NOV.	3	7	0	6	?	(1)	26	45	?	33	0	(0)	45	61	8	(16)	19	28
DEC.	25	46	10	22	4	11	116	181	0	(0)	?	?	0	114	?	10	13	25
JAN.	58	95	77	135	5	25	30	120	100	200	0	55	192	212	4	(7)	?	(0)
FEB.	18	95	7	26	0	?	3	20	0	?	?	?	?	?	24	50	?	63
MAA.	0	46	6	17	5	(9)	0	21	?	6	?	?	0	(0)	34	38	?	?

Tabel 5: Mid-maandelijks aantalsverloop en maandmaxima van *Aythya ferina* in negen gebieden regio Brugge-Oostkust, winterhalfjaar 1979-1980.

Algemene wintergast op vrijwel alle open binnenwateren in het Brugse. Voor 1979-1980 gevoelig toenemend tijdens de vorstperiode in januari. Vooal op Blauwe Toren doorlopend aanwezig met hoge aantallen van midden december tot begin januari, maximum 181 eks. op 20.12. December haalt een gemiddelde van 104 Tafeleenden (7 tellingen).

De hoogste concentraties kwamen opnieuw voor op vijvers dicht bij de kust gelegen; put Ramskapelle en Cloedt met elk respektievelijk 200 en 212 eks. op 19.1.

Vermoedelijk liggen de regiomaxima zoals we ze in de verschillende tabellen terugvinden regelmatig hoger. Tijdens de harde winter 1978-79 bv. tot 817 eks. (13.1) op Cloedt alleen!

Het voorkomen van enige honderden Tafeleenden in het Brugse is deels een gevolg van het toegenomen aantal zandwinningsvijvers als nieuwe overwinteringsrefugia. Bij de kolonisering van deze jonge, veelal zeer voedselrijke ecosystemen behoort de Tafeleend wellicht tot de

pioniers, waarna deze plassen soms even vlug worden gemedend.

In de winter 1972-73 noteerden we in december op een jonge zandwinningsput te Meetkerke (°1968-69) aantallen Tafeleenden die toen voor het Brugse opmerkelijk schenen (tot 82 eks. op 05.12). Deze vijver heeft intussen zijn belang voor watervogels verloren. Hetzelfde stelden we vast op de put te Oedelem (vanaf °1965). Ook hier kwamen de aantallen uit de piekwinter 1975-76 (tot 137 eks. op 02.11) nooit meer terug. Iets gelijkaardigs menen we te vinden te Loppem-Zevenkerke (vijver °1974) tijdens de winter 1977-78 met een maximum van 163 eks. op 01.1.

Statistische uitwerking van oud en nieuw materiaal dient deze diverse trends te onderzoeken. De problemen van intra-regionale uitwisseling en nachtelijke foerageertrek in het Brugse (bevestigd door recente waarnemingen in december 1980) kunnen dit onderzoek alleen maar kruiden.

MEERKOET - *Fulca atra*

	OTB		ROK		VIJ		PSP		ZEV		BLT	
OKT.	?	?	148	300	19	23	?	?	?	?	?	?
NOV.	?	?	200	200	32	32	18	(18)	?	(23)	47	52
DEC.	(40)	(40)	210	400	40	54	?	44	39	39	80	108
JAN.	340	394	400	600	60	106	104	195	49	53	(164)	182
FEB.	600	600	130	270	(70)	78	(100)	157	49	?	67	198
MAA.	284	434	65	75	52	68	73	110	?	(22)	31	31

Tabel 6: Mid-maandelijks aantalsverloop en maandmaxima van *Fulca atra* in zes gebieden rond Brugge, winterhalfjaar 1979-1980.

In de nazomer is de Meerkoet op Roksem reeds een talrijke verschijning, o.a. 201 eks. op 10.09. De traditionele overwinteringsvijvers kenden een rustig aantalsverloop tot de koudeinval in de 2e helft van januari. Deze bracht zoals steeds een typische meerkoetenrush met zich mee. De grootste concentraties werden dan ook alle in de tweede winterhelft vastgesteld; 106 eks. Vijverhof

(20.1), 195 eks. St.-Pieters (30.1), 198 eks. Blauwe Toren (02.2), 285 eks. Cloedt (19.1), 160 eks. Ramskapelle (12.1), 573 eks. Filipisdok (26.1). Zowel te Roksem als op het O.T.B.R. verbleven geruime tijd 400 à 600 koeten.

Bijkomend treffen we de soort bij vele tientallen aan op diverse kleinere plassen. Dit blijkt duidelijk uit de internationale telling van 12 en

13.1.80 die voor Brugge-Oostkust een totaal van 1771 Meerkoeten opleverde. Zo vinden we minder belangrijke aantallen op Fribona (20-40 eks.), Zevenkerke (35-45 eks.), De Vrede (30-40 eks.), enz.

Eind februari startte de terugtrek met een hoogtepunt rond eind maart - begin april. Een vb. uit het Vijverhof; 16.3: 52; 23.3: 34; 29.3: 23; 06.4: 2.

	RIE	OTB	ROK	ZEV	VIJ	EXP	FRI	PSP	BLT	RAM	FIL	CLO	HOE	DAM	POE	VLI	ZWI	FON	UIT	BLA
Fuut				5																
Geoorde Fuut											1									
Dodaars								32	3		137	3				2				5
Wilde Eend	25	15	1890	660	550	110	450	32	10	10	30	250		37	501	250	4500	195	150	35
Wintertaling	110	15	80		4			1	7	120	60	21		160		300	290	1	50	
Krakeend			12		2							2								
Smient		80	157					7		1800	45	73	5	15	2	1800	830		38	
Pijlstaart				1			2										2			
Slobeend		12	140							130	40		7			14	180			
Kuifeend			85	1				15	6						1		35	1		
Tafeleend			95	12				135	59			28			3	12	15	2		
Toppereend			1														1		1	
Brilduiker			1								5					1	9			
Krooneend																				
Grote Zaagbek			7										1	3		1	1			
Middelste Zaagbek											1									
Nonnetje								1			9					9	2	1		
Bergeend		39	11					2			64				2		1070			
Kleine Zwaan									10								1			
Meerkoet		145	400	37	62	16	36	98	146	160	(400)	119	20	12	55	35	10	20		

Tabel 7: Resultaten internationale watervogeltelling 12 en 13.1.80 regio Brugge-Oostkust.

Indien meerdere tellingen uit betreffend weekend voor één gebied voorhanden, werden steeds de vastgestelde maxima per soort opgenomen. Anser niet opgenomen.

Fuut	5	Brilduiker	16	Toppereend	3	Kleine Rietgans	2.830
Geoorde Fuut	1	Grote Zeeëend	1	Kuifeend	144	Kleine Zwaan	11
Dodaars	182	Eidereend	1	Tafeleend	361	Meerkoet	1.771
Wilde Eend	9.700	Middelste Zaagbek	1			Totaal	29.801
Wintertaling	1.220	Grote Zaagbek	13				
Krakeend	16	Nonnetje	22				
Smient	4.807	Bergeend	1.188				
Pijlstaart	5	Kolgans	6.638				
Slobeend	561	Rietgans	304				

Tabel 8: Aantal pleisterende *Podicipidae*, *Anatidae* en *Fulca atra* regio Brugge-Oostkust West-Vlaanderen gedurende de internationale watervogeltelling op 12 en 13 januari 1980.

TOTALEN

	midden OKT.	midden NOV.	midden DEC.	midden JAN.	midden FEB.	midden MAA.
Wilde Eend	1.916	2.792	2.785	3.045	755	144
Slobeend	228	250	248	181	36	41
Kuifeend	4	23	29	108	19	31
Tafeleend	46	101	168	466	52	45
Meerkoet	167	297	409	1.117	1.016	505

Tabel 9: Mid-maandelijks aantalsverloop van *Anas platyrhynchos*, *Anas clypeata*, *Aythya fuligula*, *Aythya ferina* en *Fulca atra* regio Brugge-Oostkust, maanden oktober 1979 tot en met maart 1980.

De gebieden die per soort in aanmerking werden genomen zijn terug te vinden in de verschillende soorten-tabellen.

Totalen.

In november, december en januari kwamen de hoogste aantallen watervogels in het Brugse en langs de Vlaamse Oostkust voor.

Rond mid-februari hadden reeds vele overwinteraars de streek verlaten (Wilde Eend, Tafel- en Kuifeend). De Meerkoet vatte zoals gewoonlijk de terugtrek in maart - begin april aan.

Het aantalsverloop (tabel 9) dient onder enig voorbehoud benaderd. Verstoringen of plotse trekbewegingen kunnen op enkele dagen sterke fluktuaties opleveren. Allerlei telfouten mogen tot oorzaak van (schijnbare) toe- of afname van het aantal individuen gerekend worden. Zie bv. de mid-januari resultaten van de Slobeend.

Werkend per 14e-15e-16e januari (tabel 9) bekomen we 181 eks. Op 12-13 januari daarentegen noteren we 327 eks. (zie tabel 7, naar zelfde gebieden uit tabel 3 en 9). Waar ligt (of is er een?) de fout?

Januari 1980 werd de belangrijkste maand (koudeperiode!) uit dit watervogelseizoen. Bijna alle soorten bereikten er vermoedelijk hun maximumaantallen, een aanwezigheid die sterk doorwoog op de resultaten van de internationale mid-januari telling. Van nationaal belang zijn ondermeer de aantallen ganzen (bijna 10.000 eks.), Smienten (ca. 5000 eks.) en de opmerkelijke concentratie Bergeenden in het Zwin (1070 eks.). Ook Dodaars, Wilde Eend, Wintertaling en Slobeend komen vrij talrijk in deze regio voor.

Eenden, ganzen en Meerkoeten vormen het hoofdaandeel van de bijna 30.000 watervogels die hier rond mid-januari 1980 verbleven.

Slotwoord

De belangrijkheid van het Brugse en de Oostkust voor watervogels wordt door velen ondertekend. De Damse ganzen en het Zwin vormen de regionale 'exportprodukten'. Toch is tot op heden

weinig regelmatig telmateriaal of onderzoek naar buiten uit gepubliceerd. In dit verslag poogden we een beeld van populatiegrootte en aantalsverloop van enkele watervogels gedurende het winterhalfjaar 1979-1980 op te hangen. Dit gebeurde a.h.v. bijna 500, veelal ongekoördineerd uitgevoerde, tellingen.

Gewoonlijk worden de Brugse watervogelgebieden vanaf november tot en met februari regelmatig bezocht. Na vele jaren groeide rond enkele vijvers een echte teltraditie (St.-Pieters, Roksem, Vijverhof, Fribona, enz.) Net zoals enkele eendensoorten zijn echter ook tellers dikwijls opportunisten die verschijnen zodra er 'veel' of 'iets' te zien is.

Voor het winterhalfjaar 1980-81 kaderend in een ruim watervogelonderzoek in samenwerking met Werkgroep Veldornitologie Schelde-Leie, hebben we deze begrijpelijke reflex pogen weg te werken door duidelijke doelstellingen naar voor te schuiven. Zoals genoemd het inter-regionaal onderzoek (kustpolder valleien binnenland), voedseltrekonderzoek Wilde Eend, nagaan van het belang en de functies van zandwinningsvijvers voor de diverse soorten doortrekkende en overwinterende watervogels, enz.

Hopelijk is dit verslag een stimulans voor alle watervogeltellers in onze streek en betekent het een waardevolle basis om de resultaten uit het winterhalfjaar 1980-81 beter te kunnen evalueren.

Summary

A survey of wintering Mallards, Shovelers, Tufted Ducks, Pochards and Coots in the region of Bruges and the Belgian east coast, conducted in the winter of 1979-80. The counting-results are discussed.

The same area is of national importance because of the high concentrations of wintering geese (± 10.000), Wigeons (± 5.000) and Shelducks (> 1.000).

J. Desmet, Vijverhoflaan 11, 8200 Brugge 2.

Foto: G. van Avermaet

De Witkopgors (*Emberiza leucocephalos*), een toevallige gast in de Antwerpse Kempen.

door J. Cox

Foto : J. Cox

Als medewerker aan het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen verrichtte ik, tijdens de najaarstrek van 1980, te Brecht ringwerk op het Militair Schietveld van Branschaaat. Ik deed er twee ringvangsten van de Witkopgors (*Emberiza leucocephalos*), een gorzensoort die in West-Europa de status „toevallige gast” heeft.

Twaalf oktober 1980 is een vrij gure najaarszondag. Er blaast een vrij krachtige noorden- tot noordoostenwind. De vorige dagen heeft het gestormd vanuit dezelfde windrichting. De lucht is bewolkt met opklaringen en de thermometer wijst 10° C. Er is een matige trek van Veldleeuwerik (*Alauda arvensis*) op grote hoogte. Midden in een vrij uitgestrekt gebied van Pijpestrootje, Dop- en Struikheide met hier en daar verspreide opslag van berk en den, doe ik aan ringwerk.

Omstreeks 11 uur strijkt er, aangetrokken door de zwakke roep van een Geelgors (*Emberiza citrinella*), een gorsachtige vogel neer in de struikheide naast de ringplaats. Geluid en postuur zijn identiek aan deze van de Geelgors,

maar de vogel vertoont niet het minste spoor van geel. Hij is bruinachtig op de bovendelen en witachtig grijs, onderbroken door bruine strepen, op borst, buik en flanken. Rustig blijft de vogel rondscharrelen en na ongeveer 10 minuten wordt besloten, door voorzichtig opjagen, te trachten hem op de ringplaats te krijgen. Deze actie verloopt zonder problemen. Hierbij valt op dat de vogel veel minder schuw is dan een Geelgors. Zijn gedrag deed me onwillekeurig denken aan de stugheid van bijvoorbeeld Sneeuwgors (*Plectrophenax nivalis*), Fratertje (*Acanthis flavirostris*) of andere hoognoordelijke vogels.

Eens in de hand bracht de ondersnabel de bevestiging met een gorzensoort te doen te hebben, maar dewelke? Gelet op het geluid dat geregeld duidelijk werd gehoord, de totaaltekening, zijn postuur en de typische kastanjebruine geelgorssstuit, wordt eerst gedacht aan een kleurafwijking van een wijffe Geelgors. Op een vermoedelijk spoor gebracht door J. de Ridder, die in 1974 reeds met een Witkopgors te doen had, werd alle beschikbare literatuur over deze soort geraadpleegd en werd uiteindelijk, op basis van de aanwezige gegevens en door eliminatie besloten tot Witkopgors, zeer vermoedelijk eerstejaars wijffe. „Net als een jong wijffe Geelgors met grijswit in plaats van geel op de onderdelen” is wel de meest treffende beschrijving.

Allerheiligen, een vroege winterdag in 1980. Bij een matige oostenwind noteer ik omstreeks 9 uur min 3° C.

Aangetrokken door een weer opvallend zwakke lokroep van de Geelgors, strijken 2 gorzen pardoos neer op de ringplaats. Eén ervan is een

Foto : J. Cox

Rietgors (*Emberiza schoeniclus*). Omwille van zijn zwakke geelgorsroep, zijn grijswitte onderdelen en karakteristieke koptekening, welke vaag zichtbaar is vanop 10 meter, gaan onze vermoedens naar een Witkopgors.

Op hetzelfde moment naderen nog 4 gorzen met zwak geelgorsgeroep. Ze maken eveneens aanstalten om onbevange neer te strijken, maar krijgen plots een wat verderop jagende Sperwer (*Accipiter nisus*) in de gaten. Ze schieten paniekerig terug omhoog en verwijderen zich. De twee gorzen die reeds zitten drukken zich angstig plat neer. Ze worden snel door ons gevangen en het vermoeden wordt bevestigd: benevens de Rietgors hadden wij een mannetje Witkopgors in winterkleed.

Het loont wel de moeite om van dit exemplaar een meer uitgebreide beschrijving te geven.

- De kruinveren zijn zuiver wit, echter groten-deels verborgen onder de bruine eindzomen van het winterkleed.
- Een brede donker-roodbruine streep, eigenlijk een band, vertrekkend vanaf de basis van de bovensnavel, loopt door het oog en verder achterwaarts, over de gehele zijkant van de kop.
- De wangen zijn vuilwit, de kin en keel donker roodbruin.
- De borst vertoont een witachtige vlek met daaronder een brede gordel van bruine overlangse streepjes.

Al deze karakteristieke kleurvlakken zijn groten-deels verborgen onder bruinachtige of bleke eindzomen van het winterkleed, maar toch duidelijk te onderscheiden.

- De buik is lichtgrijs tot witachtig met bruine strepen, vooral op de flanken.
- De bovendelen zijn bruin. De stuit is kastanjebruin zoals deze van de Geelgors.

Ik heb een sterk vermoeden dat de 4 andere gorzen waarvan ik gewag maakte, eveneens Witkopgorzen waren. Hiervoor steun ik me op:

- hun zwakke geelgorsroep evenals deze van de geelgors-lokvoegel, welke steeds zeer heftig roept wanneer een soortgenoot in de omgeving komt;
- de bleke onderzijde, in vlucht gezien met het blote oog vanop een 20 tal meter afstand;
- de direkte en gemakkelijke manier (niet voorzichtig of argwanend) waarop ze alle 4 aanstalten maakten om op de vangplaats neer te strijken; Geelgorzen, zeker wanneer ze met meerdere zijn, vertonen een veel schuwer gedrag, ze cirkelen eerst wat wantrouwend rond of vallen in de lage berkeopslag een 30-tal meter verder.

Voor beide geringde Witkopgorzen noteerde ik zowel de maten als het vleugeldiagram. Deze van het mannetje plaatste ik ter vergelijking naast die van een gemiddelde van 3 mannetjes Geelgors.

	Witkopgors	Geelgors
vleugellengte	98 mm	95,5 mm
staartlengte	72 mm	71 mm
loopbeen	20 mm	19 mm
gewicht	30 gr	28,6 gr

Vleugeldiagram: Ik konstateerde een klein verschil tussen beide gorzen, namelijk dat de 5de handpen bij de Witkopgors korter is ten opzichte van de 3de en 4de, terwijl deze even lang zijn bij de Geelgors. De 2de handpen was bij de Witkopgors even lang als de 5de. Bij de Geelgors valt de 2de handpen tussen de 5de en de 6de.

Volgens de gegevens van de Avifauna van België en aanvullingen mij verstrekt door P. Herroelen waren er tot dan toe 9 vangsten, 1 vondst en 1 waarneming van de Witkopgors voor ons land bekend (zie tabel 1).

Buiten de vangst in juli 1962 te Schoten vallen alle Belgische Witkopgorzen tussen 10 oktober en 17 november.

Volgens Prof. K.H. Voous (1960) heeft de Witkopgors een Oost-Europese en Midden-Aziatische verspreiding. Ze overlapt, in Midden- en West-Siberië, het oostelijk broedgebied van de Geelgors. Deze verkiest er de meer bosrijke biotopen en is er overwegend standvoegel. De Witkopgors geeft de voorkeur aan steppen-gebieden met struiken en is een trekvoegel. Ondanks deze verschillen in levenswijze zijn beide soorten nauw verwant en zouden in hun gemeenschappelijk broedgebied vaak hybridiseren.

Het overwinteringsgebied van de Witkopgors bevindt zich in Noord-Iran en Noord-India tot in China. Begrijpelijk dat onze Siberische gors slechts bij uitzondering in West-Europa terecht komt. Voor zulke grote afwijkingen van de normale trekrichting dienen wij de mogelijkheid in overweging te nemen dat de vogels in de trekbeweging van andere soorten werden mee-

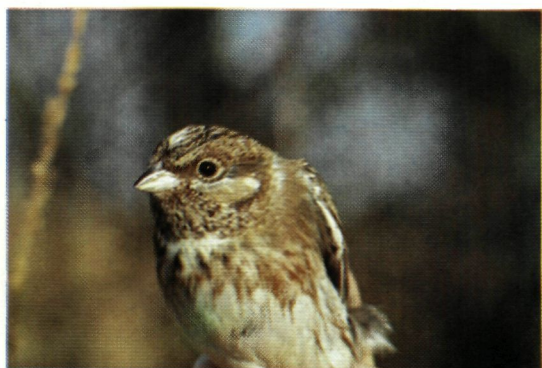

Foto : J. Cox

gesleurd of door stormwinden werden afgedreven. In verband met onze eerste vangst mogen we vermelden dat 12 oktober een opvallende trekdag bleek te zijn (Ornitologische Seizoenoverzichten, *in litt.*).

In een overzicht van het verschijnen van de Witkopgors in Europa van G. Niethammer en W. Thiede (1962) blijkt dat er tot in 1960 reeds 124 vondsten van de soort bekend waren. Daarvan waren ca 90 % afkomstig uit Noord-Italië, waar een beperkt aantal zou overwinteren. De alternatieve trekweg zou dan vanuit de broedgebieden naar het oosten lopen, via de noordflank van de Karpaten, waarna zij in de richting van Wenen zouden afzwenken, om dan de voet van de Steirer Alpen te volgen en zo in Noord-Italië terecht te komen.

Indien we de Belgische en Nederlandse gegevens samenbrengen zien wij dat er tot in 1960 slechts 4 waarnemingen genoteerd werden. Van dat jaar af wordt de Witkopgors bijna jaarlijks in de Lage Landen waargenomen (zie tabel 2). Opvallend is het groot aantal in 1961. Toen zijn er op zeer veel plaatsen in West-Europa Witkopgorzen gezien, ook in Noord-Italië.

Tot besluit meen ik het zeer zeldzame door-

trekken, wat blijkt uit de geregistreerde gegevens, in twijfel te mogen trekken. Het is wel opvallend, het eerste jaar dat ik gedurende de najaarstrek (en beperkt tot de weekends) ringwerk verricht in een gebied dat zekere gelijkenis vertoont met het broedbiotoop van de Witkopgors, tweemaal een ontmoeting heb met deze soort. Verder zijn er nog gekende, maar niet geregistreerde gevallen uit de tijd van de vogelvangst. We dienen er eveneens rekening mee te houden dat, gezien de grote gelijkenis met de Geelgors, het voor een veldornitoloog uiterst moeilijk is deze soort, in winterkleed, met zekerheid te kunnen determineren.

In afwachting van homologatie door het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité vond ik het gewenst nu reeds een ruimer publiek van geïnteresseerde ornitologen kennis te geven van mijn ervaringen met deze vogel. Moge het voor sommigen tevens een gelegenheid zijn om bewuste gorzesoort beter te leren kennen, of ooit een hulp zijn om die toevallige doortrekker te identificeren.

Met dank aan Dr. P. van Sanden en de heer P. Herroelen die zo vriendelijk waren het manuscript kritisch door te lezen en van waardevolle aantekeningen te voorzien.

Tabel 1: Witkopgorzen in België

*	I	28 oktober 1911	Wommelgem	Gerfaut-Giervalk 1912: 33
v	♀	rond 15 oktober 1961	Koksijde	Wielewaal 1962: 12
v	♂	21 oktober 1961	Brasschaat	Wielewaal 1967: 3-5
v	♂	27 oktober 1961	Battice	Gerfaut-Giervalk 1963: 556
v	♀	11 november 1961	Rumst	Wielewaal 1967: 3-5
v	♀	november 1961	Wijnegem	Wielewaal 1967: 3-5
v	♂	juli 1962	Schoten	Wielewaal 1967: 3-5
		(wellicht ontsnapte vogel, in België gevangen of ingevoerd uit Italië langs Duitsland om in 1961).		
v	I ♂	14 november 1962	Awirs	Gerfaut-Giervalk 1963: 553
v	♀	17 november 1963	Schoten (1)	Gerfaut-Giervalk 1964: 167
v	I ♀	6 november 1964	Petit Rechain	Aves 1965: 33
	♂	10 oktober 1970	Zeebrugge	Wielewaal 1971: 170
v	I ♀	9 november 1974	Brecht	Wielewaal 1976: 138-139

Tot en met 1974 zijn er dus 11 gevallen (juli 1972 niet meegerekend).

Gebruikte afkortingen:

*: vondst

v: gevangen en eventueel geringd losgelaten

I: eerstejaars

(1): in gezelschap van een ♂ met „geelachtige wangstrepen (vlekken)”.

Tabel 2: Voorkomen van de Witkopgors in de „Lage Landen”.

	1911	1960	1961	1962	1963	1964	1966	1967	1968	1970	1971	1974	1976	1977	1980	totaal
Nederland	2	1	3	1	0	0	1	1	1	2	2	1	1	1	?	17
België	1	0	5	1	1	1	0	0	0	1	0	1	0	0	2	13

Samenvatting

Te Brecht (Antwerpen) werd op 12/10/1980 een wijfje Witkopgors geringd, vermoedelijk een eerstejaars. Op 1/11/1980 werd op dezelfde plaats een mannetje geringd en werden 4 gorzen waargenomen die mogelijk ook betrekking hadden op deze soort. Sedert 1960 is de Witkopgors bijna jaarlijks gesignaleerd in de Lage Landen (België + Nederland). De Witkopgors is in onze streken te beschouwen als een toevallige doortrekker.

Bibliografie

- Commissie voor de Belgische Avifauna, 1967. Avifauna van België. Brussel, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.
- Demarey, A., 1962. Witkopgors (*Emberiza leucocephala*) voor de tweede maal in België. Wielewaal 28: 12-13.
- Luyckx, B., 1967. De Witkopgors (*Emberiza leucocephala*). Wielewaal 33: 3-5.
- Niethammer G., W. Thiede, 1962. Fichtenammer, *Emberiza leucocephala*, als Besucher Europas. J.f.

Ornithologie: 289-293.

Voous, K.H., 1960. Atlas van de Europese Vogels. Amsterdam-Brussel, Elsevier.

Résumé

Le 12 octobre ainsi que le 1 novembre 1980 un Bruant à calotte blanche (*Emberiza leucocephalos*) a été capturé et bagué à Brecht en Campine anversoise. Depuis 1960 presque chaque année le Bruant à calotte blanche a été observé en Belgique ou aux Pays-bas. L'espèce est migratrice irrégulière dans nos pays.

Summary

On 12 October and on 1 November 1980 a Pine Bunting (*Emberiza leucocephalos*) was trapped, ringed and released at Brecht (Antwerp, Belgium). Since 1960 the Pine Bunting has been noted almost every year in Belgium or the Netherlands. This species is an occasional, irregular visitor in these countries.

J. Cox, St. Willebrordusstraat 39, B-2160 Brecht
ontvangen op 14 januari 1981

Foto: H. Meeus

Belevenissen bij het Steenuiltje (*Athene noctua*)

door Marc Smets

De eerste kennismaking met het Steenuiltje (*Athene noctua*), jaren geleden, blijft voor mij een onvergetelijke gebeurtenis.

Stilletjes, ingedut, zat het in bolvormige slaaphouding op een dikke tak van een knoestige appelboom. Van ver leek het een grijsbruine vogel, doch van naderbij zagen we de druppelvormige parels op de bovendelen. De grote ronde kop vormde één geheel met het lijf. Borst en buik waren eerder grijs met vrij brede bruine lengtestrepen.

Wanneer we behoedzaam naderen, strekt het uiltje zich plotseling uit en begint hevig op- en neergaande bewegingen te maken. We zien nu duidelijk de mooie gele ogen met zwarte pupillen en de volledig grijsbevederde poten. Plots vliegt hij, of zij, met een spechtachtige vlucht de boomgaard uit. Vliendend lijkt het een gedrongen vogel met een kort staartje en zeer bolle, korte vleugels. Alhoewel de Steenuil een lid van de uilenfamilie is, kan men hem ook wel eens overdag vliendend of jagend aantreffen, en dit vooral wanneer er jongen in het nest aanwezig zijn of wanneer er voedselschaarste is. Eens zag ik er een bij een lijsternest. Het waren de heftig alarmerende oudjes en enkele zangertjes die de aanwezigheid van dit grappige uiltje kenbaar maakten. Zodra het Steenuiltje of een andere uil zich te opvallend gedraagt of zich te dicht bij een nest waagt, wordt hij onmiddellijk omringd door alle zangvogels uit de omgeving. Samen trachten ze door luid schelden de ongewenste gast te verdrijven. Let dus op als er opgewondenheid heerst onder het kleine zangvogelvolkje, want bijna steeds is er een of ander roofdier in de omgeving.

Alhoewel de Steenuil zelden volwassen vogels grijpt, durft hij toch wel jonge zangvogels te slaan. Vooral wanneer hij jongen te voeden heeft komen wel eens jonge vogels op het menu. Zijn hoofdvoedsel bestaat echter uit muizen en vooral uit grote kevers en insecten, die we dan terugvinden in de spuw- of braakballen. Aan de hand van deze onverteerde resten die door de uil worden uitgebraakt, kunnen we nagaan welke muizen, insecten en kevers de vogel preferereert. Dit laatste is natuurlijk onderhevig aan plaatselijke omstandigheden. Zo is zelfs een geval bekend van een Steenuil die onder een hoogspanningsleiding woonde en die zich bijna uitsluitend was gaan voeden met verongelukte reisduiven ...

Tekening : M. van Mierlo.

Het was in de Hoge Venen dat ik de gelegenheid kreeg om een tipje van de geheimzinnige sluier aangaande deze pientere roofridder op te lichten. Gedurende de twee eerste weken van juli 1973 konden dagelijks waarnemingen worden verricht bij een paartje met drie jongen. Ook hier vertoefde het paar in een oude kale boomgaard, omzoomd door talrijke meidoornhagen en slecht onderhouden weilanden. De Steenuil houdt zich bij voorkeur op in vrij open biotopen, waar hij van alle zijden een goed uitzicht heeft. Meestal zal hij hiervoor de oude bijna bladerloze boomgaarden, oude knoestige eiken- en beukenbossen, of oude knotwilgenrijen uitkiezen. In de Kempen is hij echter ook een bewoner van jonge dennenbossen die grenzen aan bouwland.

Ons bewuste paartje had zijn jongen grootgebracht in de nok van een grote hooischuur. Overdag zaten soms beide oudjes in de aanpalende boomgaard, en zelfs bij een hevige regenbui zat er nog een exemplaar boven in de kruin van een appelboom. Wat bezielde deze vogel? Overdag zaten de vogels gewoonlijk stil tegen een stam aangedrukt om tegen de schemering aktief te worden.

Oude hoogstamboomgaard, Korsendonk, Oud-Turnhout

Foto : H. Meeus

Even voor de schemering intrad begonnen ze te roepen. Het vrij eigenaardig sissend geluid van de jongen weerklonk de hele avond door de boomgaard. Deze drie jongen die nog erg onbeholpen uit het nest kwamen, zaten meermaals allen samen op een tak.

Het duurde niet lang of ze begonnen stapsgewijze hun omgeving te verkennen. Bij het jagen viel het gemis aan ervaring en techniek dadelijk op. Meestal beloeren ze hun prooi vanop een paaltje en wanneer ze op de grond landen spreiden ze ietwat onbeholpen hun vleugels en schijnen de eerste ogenblikken naar evenwicht te zoeken. Wanneer de prooi geslagen is beginnen ze aardig te slaan met de vleugels terwijl ze met de poten vreemde trekbewegingen maken. Meestal werd de prooi op de grond verorberd en zaten de drie jongen samen bij de buit. Wanneer de schemering inviel begonnen ook dadelijk de oudjes te roepen : hun typisch „kjoew” kon met tussenpauzen, soms niet heel hard, worden gehoord. Wanneer men zich in het duister duidelijk kenbaar maakt, begon één van de uiltjes de typische kopbewegingen te maken. Het blaast zich op van woede of angst om zich nadien met een snelle opgaande beweging van kop en lijf tot een lange vrij smalle vogel om te vormen.

Deze op- en neergaande bewegingen worden snel na elkaar uitgevoerd wat op de indringer, jazeke op de mens een ongelooflijke indruk nalaat.

Vrijwel steeds wordt deze beweging verstevigd door een heftige kefachtige „kieuw” of door het blazend, sissend geluid bij de jongen. Opvallend was de vooruitschrijdende verkenning van het jachtgebied door de jongen. Terwijl ze de eerste dagen in de onmiddellijke omgeving van het nest verbleven, werd dit dag na dag meer uitgebreid. In de eerste dagen na het uitvliegen zaten de jongen ook meestal bijeen. Steeds meer moesten ze voor hun eigen kostje zorgen. Enkele keren viel waar te nemen hoe een jong een oudervogel of een broer of zuster bestookte. De vogel bleef tegen een paal fladderen waar reeds een exemplaar gezeten was. Of hier prooi werd overgegeven kon ik onmogelijk waarnemen (waarschijnlijk niet); misschien ging het alleen om het veroveren van een fel begeerde zitplaats. Slechts bij regenachtig weer of zwaarbewolkte hemel kon men de sisgeluiden van de jongen rond kwart over acht horen; meestal was het rond halfnegen dat het concert begon (vrijwel steeds op enkele minuten na juist) en dat de Steenuiltjes in de omgeving van hun schuilplaats versche-

nen. Met enkele snelle slagen, gevolgd door lange zweefperiodes, scheren ze laag over de weiden. Meestal bleven ze tot halfnegen samen, waarna ze stilaan begonnen uit te zwermen. Wanneer één van de jongen een prooi kon bemachtigen, werd hij direkt vergezeld door een broer of een zus die er ook het hunne van trachtten op te peuzelen.

Blijkbaar kent de Steenuil ook de techniek van het wormenvangen zoals de lijsterachtigen dit doen. Door huppelende en zelfs stampende bewegingen komen deze diertjes aan de oppervlakte, waar ze vlug gesnapt worden door de jonge uilen die ze kennelijk een lekkernij vinden. Hij neemt de aardworm beet in zijn bek en trekt hem uit de grond, wat soms gepaard gaat met het strekken van het hele lichaam wanneer het een lange worm betreft. Het gaat echter niet steeds even gemakkelijk voor de te haastige uilen en dit verschaft de aandachtige waarnemer dan ook bijzonder prettige momenten ...

Soms ziet men ze huppelend enkele meters afleggen in de weide waar ze dan waarschijnlijk op zoek zijn naar torren, mestpielen en an-

dere insecten. Ook zag ik ze meermaals in een holle boom vliegen. Mijn verwondering was echter groot toen ik een groot bolvormig wespennest aantrof in het hol. Dat het wespennest wel degelijk bewoond was kon ik aan den lijve ondervinden. In de holte trof ik ook enkele braakballen aan en een handpen van een vinkachtige. Mag men uit het voorgaande besluiten dat Steenuiltjes ook wespen niet versmaden, of dat ze zich niet storen aan wespen? In de braakballen die drie à vier centimeter groot zijn vonden we opvallend veel insecten (veel keverschilden).

We kunnen helpen om deze sierlijke roofridder te beschermen door te ijveren voor het behoud van knotwilgen en oude hoogstamboomgaarden als broedplaatsen en kleinschalige landschappen als jachtgebied. Als we ons inspannen om het pesticidgebruik te beperken en om autosnelwegen uit de woongebieden van de Steenuil te weren, dan zal het de soort goed blijven gaan. Moge deze unieke schoonheid ook aan de generaties na ons onvergetelijke vreugde blijven bezorgen.

M. Smets, Neerhofstraat 1, 2300 Turnhout

Zeevogeltrekwaarnemingen door Vogelwerkgroep Brugge in najaar 1980

door Marcel Pottier

Inleiding

Tijdens het najaar 1980 werd door leden van de Vogelwerkgroep Brugge aan zeevogeltrek-observatie gedaan vanop de oostelijke pier van de vaargeul te Oostende. Een groot aantal waarnemingen werd samen met leden van Vogelwerkgroep Oostende verricht. De observaties hadden meestal tijdens de voormiddagen van de week-ends plaats, van zonsopgang tot 3 à 4 uur erna.

Voor de determinatieproblemen en -techniek verwijs ik naar het verslag van najaar 1979 (Wielewaal 46 : 339-344).

De eerste telling had plaats op 3 augustus en de laatste op 30 november 1980. Het aantal teluren per maand wordt weergegeven in onderstaande tabel.

augustus	20
september	14
oktober	23
november	16
totaal	73

Het gaat hier alleen om de teluren van Vogelwerkgroep Brugge, al of niet in aanwezigheid van leden van de Vogelwerkgroep Oostende. De waarnemingen van deze laatsten werden hier niet opgenomen; ze zullen verschijnen in het kontaktorgaan van deze groep, verkrijgbaar bij L. Boudolf, Aartshertoginnestraat 5, Oostende.

De waarnemers van Vogelwerkgroep Brugge waren: R. Pottier (RP), J. Verleye (JV) en

M. Pottier (MP). Deze van Vogelwerkgroep Oostende : J.-P. Deputter (JPD), L. Boudolf (LB), P.Lingier (PL) en R. François (RF).

Weersomstandigheden tijdens het najaar 1980

Binnen de trekperiode van elke soort bepalen de weersomstandigheden de intensiteit van de doortrek. De windrichting en de windkracht zijn daarbij de voornaamste factoren. Ter verduidelijking dit voorbeeld: de Noordse Pijlstormvogel trekt door vanaf de tweede helft van juli tot begin november. Tijdens het najaar 1980 constateerden we 3 dagen met intense doortrek van deze typische zeevogels, namelijk op 13/9, 14/9 en 18/10. De weersomstandig-

heden waren toen telkens identiek: krachtige tot stormachtige wind uit W-NW bij wisselende bewolking. (stapelwolken waartussen heldere zones).

Maar ook de temperatuur speelt een grote rol bij de doortrek van bepaalde soorten als duikers, futen, ganzen, eenden en roofvogels. Bij plotse koudeinval konden we een intense doortrek van deze soorten waarnemen.

In hoeverre de bewolking een invloed heeft op de trek van zeevogels is ons nog niet helemaal duidelijk. Wel hebben we opgemerkt dat zeevogels als de Jan-van-Gent dichter bij de kustlijn trekken bij zwaar bewolkt of mistig weer.

Overzichtstabel van de weersomstandigheden tijdens het najaar 1980.

datum	windrichting	windkracht	temperatuur	bewolking
AUGUSTUS				
3	ZW	2	22°	nevelig
9	NO	1	20°	licht bewolkt
15	ZO	2	22°	zonnig
17	Z	1	23°	zonnig
23	NO	4	15°	helder
24	NNW	3	15°	helder
30	ZWW	5	18°	zwaar bewolkt
31	NNW	8	15°	zwaar bewolkt
SEPTEMBER				
6	W	3	18°	zonnig
7	ZW	2	20°	nevelig
13	WNW	6	12°	stapelwolken, brede opkl.
14	WNW	6	12°	stapelwolken, brede okl.
20	ZO	2	20°	zonnig
21	Z	2	20°	zonnig
OKTOBER				
4	W	4	15°	nevelig
5	W	3	15°	licht bewolkt
8	ZWW	6	12°	bewolkt, met opkl.
12	NO	6	10°	helder
18	NW	7	10°	stapelwolken, brede opkl.
19	W	4	10°	helder
25	WNW	6	12°	bewolkt, met opkl.
29	W	6	12°	bewolkt, met opklaring
30	WNW	3	11°	helder
NOVEMBER				
1	ZO	3	4°	?
2	O	4	1°	helder
16	ZW	4	10°	zwaar bewolkt
19	W	6	?	bewolkt met opkl.
22	ZW	5	12°	zwaar bewolkt
29	NO	8	0°	bewolkt, brede opkl.
30	NO	6	-2°	helder

Overzicht van de waarnemingen.

Duikers spec. (*Gaviidae spec.*)

12-10	:	1	ZW
18-10	:	1	ZW
29-10	:	9	ZW
1-11	:	5	ZW
2-11	:	1	ZW
22-11	:	1	ZW

Dat maakt een totaal van 18 zeeduikers wat precies de helft minder is dan de 36 eks. die in het najaar 1979 werden gezien.

Fuut (*Podiceps cristatus*)

12-10	:	1	NO
2-11	:	8	ZW en 3 NO
16-11	:	22	ZW en 2 NO
19-11	:	2	ZW
22-11	:	1	NO
29-11	:	1	NO
30-11	:	10	NO

Geoorde Fuut (*Podiceps nigricollis*)

30-8	:	1	eks. op zee pleisterend dicht bij het staketsel
------	---	---	---

Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)

3-8	:	1	ZW
9-8	:	3	NO
24-8	:	8	ZW
20-9	:	35	ZW
4-10	:	21	ZW
5-10	:	2	ZW
19-10	:	1	ZW
25-10	:	2	ZW en 1 NO
30-10	:	42	ZW
1-11	:	15	ZW

Jan-van-Gent (*Sula bassana*)

31-8	:	1	ZW en 12 NO
13-9	:	7	ZW
14-9	:	2	ZW
21-9	:	1	ZW en 3 NO
4-10	:	2	ZW
5-10	:	2	NO
12-10	:	7	NO
18-10	:	102	ZW tussen 7.25 en 12.30 u.

In de namiddag zagen PL en LB nog 201 eks ZW trekkend. Dit was dus een piekdag voor doortrekkende Jan-van-Genten. Op deze dag telden enkele leden van de VWG Brugge 1200 eks in 6 uur observatie vanop Cap Gris-Nez.

Noordse Stormvogel (*Fulmaris glacialis*)

31-8	:	1	eks vloog vlakbij de pier (11.30 u). in de namiddag nog 5 eks. door PL (mondelinge mededeling)
29-11	:	1	eks NO (med. PL)

Noordse Pijlstormvogel (*Puffinus puffinus*)

31-8	:	1	ZW (PL)
13-9	:	49	ZW in 4 uur observatie
14-9	:	32	ZW in 3 uur (tussen 18.20 en 20 u. zag LB nog 27 eks. ZW op 13/9)
18-10	:	20	eks. ZW tussen 7.25 en 11.45 u. 2 pijlstormvogel spec. ZW
19-11	:	1	ZW door RP (late datum).

In totaal werden 130 Noordse Pijlstormvogels voor onze Oostendse kust waargenomen.

Grauwe Pijlstormvogel (*Puffinus griseus*)

31-8	:	2	ZW in de namiddag (PL)
13-9	:	2	ZW kort na zonsopgang (JPD)
14-9	:	1	ZW (7.30 u.)
29-10	:	2	ZW (15.30 u.)

Purperreiger (*Ardea purpurea*)

9.08	:	3	ZW
------	---	---	----

Blauwe Reiger (*Ardea cinera*)

9.08	:	6	NO
------	---	---	----

Lepelaar (*Platalea leucorodia*)

4-10	:	1	ZW
------	---	---	----

Zwaan spec. (*Cygnus spec.*)

19-10	:	5	ZW
-------	---	---	----

Rotgans (*Branta bernicla*)

5-10	:	2	ZW
11-10	:	107	ZW (PL)
12-10	:	122	ZW en 16 NO
18-10	:	4	NO
25-10	:	332	ZW en 2 NO
29-10	:	3	ZW

Grauwe Gans (*Anser anser*)

1-11	:	699	ZW tussen 9.25 en 12.55 u.
2-11	:	52	ZW
30-11	:	1	NO

Kolgans (*Anser albifrons*)

30-11	:	2	NO
-------	---	---	----

Zwemeenden

Het is, praktisch gezien dan, onmogelijk om alle waarnemingen van boven zee trekkende eenden te publiceren. Alleen de belangrijkste werden hier weergegeven.

Bergeend (*Tadorna tadorna*) 8 ZW op 18-10 en 30 ZW op 30-10

Pijlstaarteend (*Anas acuta*) 200 ZW op 12-10; 60 ZW op 30-10, 35 NO op 2-11

Wilde Eend (*Anas platyrhynchos*) 20 ZW op 19-10

Smient (*Anas penelope*) 112 ZW op 2-11

Wintertaling (*Anas crecca*) 36 ZW op 2-11

Slobeend (*Spatula clypeata*) 8 ZW op 2-11

Duikeenden

Kuifeend (*Aythya fuligula*), Tafeleend (*Aythya ferina*) en Brilduiker (*Bucephala clangula*) werden slechts in zeer kleine aantallen waargenomen (minder dan 30 eks).

Zeeëenden

ZW trekkend

	Zwarte Zeeëend (<i>Melanitta nigra</i>)	Grote Zeeëend (<i>Melanitta fusca</i>)	Eidereend (<i>Somateria mollissima</i>)
augustus	12	0	12
september	35	0	11
oktober	547	12	6
november	113	5	100
	707	17	129

Middelste zaagbek (*Mergus serrator*)

25-10	: 1 ZW
30-10	: 1 ZW
2-11	: 5 ZW
22-11	: 2 ZW
30-11	: 1 ZW

Sterns

Noordse Stern en Visdief zijn in 90 % van de gevallen niet te onderscheiden, vooral niet vanaf half augustus.

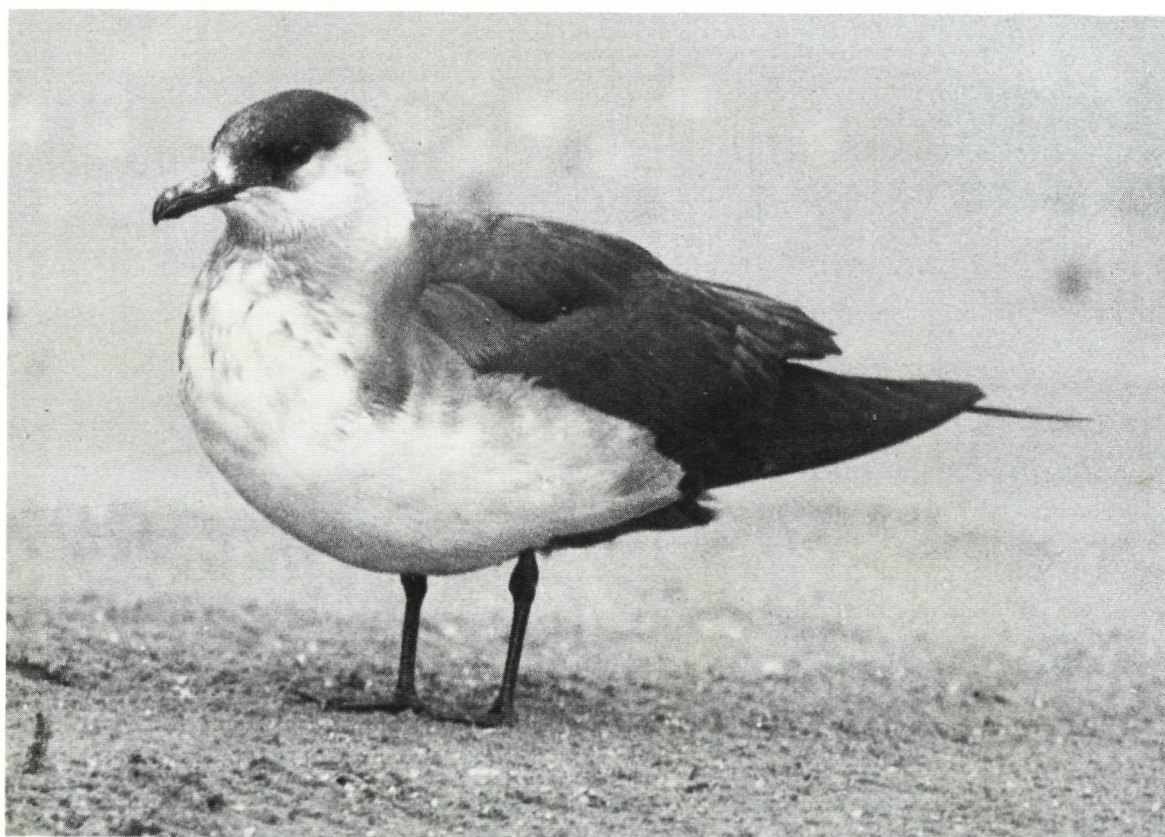
In dit geval noteerden we : NOVI

maand	Visdief (<i>Sterna hirundo</i>)	Noordse Stern (<i>Sterna paradisaea</i>)	NOVI	Dwerg- Stern (<i>Sterna abifrons</i>)	Grote Stern (<i>Sterna sandvi- as niger</i>)	Zwarte Stern (<i>Chlidoni- as niger</i>)
augustus	77	17	346	21	103	25
september	9	3	212	16	6	6
oktober	-	-	14	-	7	2

Jagers

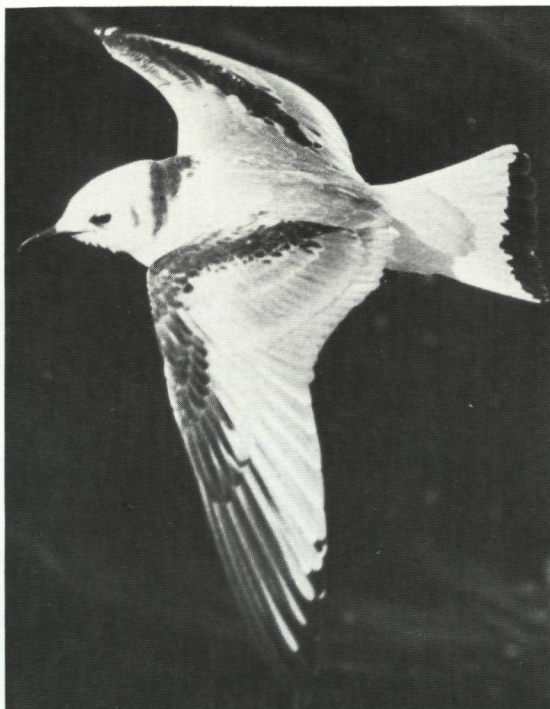
Kleine en Middelste Jagers zijn moeilijk van elkaar te onderscheiden.

De verlengde staartveren ontbreken in 99 % van de gevallen. In dit geval noteerden we MIKI.

Kleine Jager (*Stercorarius parasticus*)

Foto : P. Munsterman

Onvolwassen Drieteenmeeuw
(*Rissa tridactyla*)

Foto : P. Munsterman

maand	Kleine Jager (<i>Stercorarius</i> <i>parasiticus</i>)	Middelste Jager (<i>Stercorarius</i> <i>pomarinus</i>)	MIKI	Grote Jager (<i>Stercorarius</i> <i>skua</i>)
augustus	8	1	43	3
september	3	2	23	—
oktober	3	1	31	1
november	—	—	—	1

De waarnemingen van de Middelste Jagers werden opgestuurd naar het BAHC.

Meeuwen (*Laridae spec.*)

Waarnemingen van Kokmeeuw, Zilvermeeuw, Stormmeeuw, Grote- en Kleine Mantelmeeuw werden niet genoteerd. Gezien het groot aantal deze soorten die in de omgeving (vismijn, havengeul, strand) pleisteren, is het onmogelijk te zien of deze vogels op trek zijn of alleen maar rondvliegen over zee op voedseljacht.

maand	Dwergmeeuw (<i>Larus minutus</i>)	Drieteenmeeuw (<i>Rissa tridactyla</i>)
augustus	235	26
september	65	3
oktober	86	5
november	—	7

andere soorten : 1 adulte Grote Burgemeester in de omgeving van de pier op 16.11.80 (pleisterde er reeds 1 week)

Alkachtigen (*Alcidae*)

Alk (*Alca torda*) / 1-11 : 1 ZW

Zeekoet (*Uria aalge*) 16-11 : 1 met stookolie (op zee pleisterend) 30-11 : 1 NO

Alk/Zeekoet : 25-10 : 1 ZW — 1-11 : 3 ZW

Zwarte Zeekoet (*Uria grylle*) : 16-9 : 1 eks op zee pleisterend (med. PL).

Waadvogels

De volgende soorten werden, ZW-trekkend, waargenomen in kleine aantallen (minder dan 100, met uitzondering van de Kievit die we op 2-11 met ongeveer 480 eks. telden) :

Scholekster, Regenwulp, Wulp, Rosse Grutto, Ka-noetstrandloper, Zilverplevier, Goudplevier, Tureluur, Kluut, Bonte Strandloper, Drieteenstrandloper.

Rosse Franjepoot (*Phalaropus fulicarius*) pleisterde op zee op 23-10 (med. RF en PL)

Roofvogels

Sperwer (*Accipiter nisus*)

1-11 : 7 eks ZW in de voormiddag

Blauwe Kiekendief (*Circus cyaneus*)

1-11 : 6 eks ZW, alleen ♀♀ of juvenielen.

Slechtvalk (*Falco peregrinus*)

25-10 : 1 eks trok samen met Stormmeeuwen ZW

Smelleken (*Falco columbarius*)

25-10 : 2 eks. ZW

Uilen

Velduil (*Asio flammeus*) 1-11 : 1 ZW

Zangvogels

Spreeuw (*Sturnus vulgaris*) op 19.10 : ongeveer 1500 eks ZW

Boerenzwaluw (*Hirundo rustica*) op 6.9. : 3 eks ZW

Veldleeuwerik (*Alauda arvensis*) op 12-10 : ongeveer 85 eks. ZW

Kramsvogel (*Turdus pilaris*) : 5 eks. ZW op 25-10

Vink (*Fringilla coelebs*) kleine groepjes op 19-10 ZW

Besluit

Tijdens het najaar 1980 kenden we verschillende weekends met krachtige tot stormachtige winden, variërend van ZW tot NO. In vergelijking met het najaar 1979 zagen we nu ook veel grotere aantallen typische zeevogels, zoals pijlstormvogels, Jan-van-Genten, en jagers voor onze kust doortrekken. Hieruit kunnen we afleiden dat de windrichting en de windkracht de intensiteit van de doortrek beïnvloeden. Bij 'gunstige' weersomstandigheden gaan deze vogels massaal op trek. Dergelijke piekdagen noteerden we op 31.8, 13.9, 14.9, en 18.10.

Bij een plotse passage van een koudefront met wind uit de oostelijke sektor, konstateerden we een intensieve doortrek van ganzen, eenden en roofvogels. Dit was het geval op 12-10, 1-11 en 2-11.

Het "zeetellen" is een boeiende en verrijken- de ornitologische bezigheid.

Van groot belang hierbij is de kritische in- gesteldheid van de waarnemer(s).

Het is in elk geval onmogelijk op elke voor- bijtrekkende vogel een naamkaartje te willen

kleven, zoals we enkele te entoesiaste jonge- ren zagen doen. Hierdoor worden onjuiste waarnemingen genoteerd, en wie weet zelfs gepubliceerd.

Ook tijdens het najaar 1980 werd op verschil- lende plaatsen aan de Belgische kust aan zee- vogeltrekobservatie gedaan. Een jaarlijks ge- bundeld verslag ware in elk geval wenselijk.

M. Pottier, Woudweg naar Zedelgem 11, 8221 Snellegem.

Kritisch waarnemen, een noodzaak!

door Vogelwerkgroep Oostende.

Als vogelwaarnemers uit het Oostendse worden wij heel regelmatig gekonfronteerd (o.a. op ons geliefd Ooster-staketsel) met heel wat waarnemers van alle pluimage en komende uit alle delen van ons land, die op gebied van 'kritisch waarnemen' nogal de grove borstel hanteren, en o.a. juveniele Mantel- en Zilvermeeuwen voor jagers houden en de jagers voor Noordse en Grauwe Pijlstormvogels. Daarom hebben we ons over het thema „kritisch waarnemen" bezonnen. Dit artikel is er de neerslag van.

Het op naam brengen van een waargenomen vogel in het vrije veld — het determineren — is vaak geen eenvoudige zaak. Een hele reeks elementen vergemakkelijken en/of bemoeilijken een determinatie. Het blijft echter steeds de waarnemer zelf die de uiteindelijke beslissing neemt. Hij is het die determineert: dit is een Zomertaling, dat is een steltloper. De draagwijdte van precies deze beslissing kan zeer groot zijn en wordt door zeer veel mensen onderschat. Met 'kritisch waarnemen' bedoelen wij nu juist: is de verrichte determinatie korrekt? d.w.z. is de beslissing, rekening houdend met alle factoren voor mezelf (en indirekt ook voor de anderen) te rechtvaardigen en verantwoord?

Deze belangrijke „factoren" kunnen hoofdzake- lijk tot vier punten teruggebracht worden, die in feite in de praktijk nauwelijks te scheiden zijn.

— Faktor 1: **Waarneming - waarnemingsomstan- digheden**

Heb ik de kenmerken van de vogel duidelijk gezien?

Waren de waarnemingsomstandig- heden gunstig? (bv.: afstand, be- lichting, gebruikte kijker)

— Faktor 2: **Kennis - ervaring**

Ken ik de soort?

Heb ik de soort reeds waarge- nomen?

— Faktor 3: **Optekenen - verwerken**

Hoe kan ik, zowel kwalitatief als kwantitatief, zo juist mogelijk weer- geven wat er waargenomen werd?

— Faktor 4: **Milieuvriendelijke houding - Inge- steldheid t.o.v. de natuur**

Ben ik in mijn waarnemen milieu- verschrikkend of milieuvriendelijk?

1. WAARNEMING - WAARNEMINGSOMSTANDIGHEDEN

Heel wat waarnemers determineren op het gevoel af. Al hetgene dat waargenomen wordt, moet echter wel degelijk gestaafd kunnen worden. Indien je dit niet kan, wees gerust dat dan uw waarneming als eerder subjektief dient be- schouwd. Waarom noem je die vogel een vrouwtje Toppereend? Let wel op, bij heel wat

soorten volstaat één kenmerk niet. Voldoende kenmerken moeten gezien worden, bv. Ruigpootbuiserd (borstschild, polsvlekken, witte stuit, zwarte eindband enz...).

Vooraf omtrent waarneming en waarnemingsomstandigheden dienen wij absoluut veel kritischer te worden. Persoonlijk kennen we tientallen voorbeelden van weinig kritische ingesteldheid van de waarnemer(s). Hieruit een kleine greep:

- Een wijfje Middelste Zaagbek werd door een ervaren waarnemer tijdens meerdere bezoeken als een Grote Zaagbek geboekt. De vogel werd te vluchtig bekeken, gaf hij achteraf toe.
- Tijdens een belangrijke trek van sterns determineerde een groep Brusselse waarnemers alsmaar Noordse Sterns, soms tot op 100 meter afstand. Tevergeefs zochten we naar enig houvast om zelfs maar één van de vogels als dusdanig te determineren. Volkomen gemis aan kritische ingesteldheid.
- Eén van onze beste waarnemers uit het Oostendse heeft ongeveer 90% van zijn waarnemingen van Kleine en Middelste Jagers uit vroeger jaren nu onder beide namen gebracht. Nu nog determineren minder ervaren waarnemers juveniele jagers soms op grote afstand!

Deze drie voorbeelden tonen aan dat iedereen fouten maakt, vooral bij „moeilijkere” soorten. Daarom volgende aanwijzingen:

- Vooraleer je tot een determinatie overgaat, bekijk goed of alle hoofdkenmerken van de soort gezien werden. Indien negatief, gebruik dan de term „species” (vb. stern species = stern zonder de soort te hebben bepaald).
- Houdt terdege rekening met je eigen kennis en ervaring bij het determineren: laat je niet verleiden tot „het zal dat wel geweest zijn” (vermoeden = species). Dit kan voor de beginner vrij ontgoochelend werken, maar bedenk dat alle begin moeilijk is. Vogelkijken is daarenboven nog geen exacte wetenschap. Een goed waarnemingsboekje bevat veel „mogelijk”, „waarschijnlijk” en „species”.
- Maak een grondig onderscheid tussen objectieve en subjectieve kenmerken. Eén wulpachtige staat bij voorbeeld alléén op het strand op een tamelijke afstand. Je merkt een duidelijk omlaag gebogen snavel (objectief kenmerk) en de vogel lijkt kleiner dan een gewone Wulp (subjectief kenmerk). Geen vergelijkingsmateriaal aanwezig. Maak nu van het subjectief kenmerk geen objectief kenmerk. Determineer daarom deze vogel niet onmiddellijk als Regenwulp. Je hebt 50% kans dat het juist is, maar ook 50% dat het mis is, gezien de afstand. Liefst „wulp species” dus.

- Bedenk dat het waarnemen van geluiden alléén niet voldoende is bij het determineren van heel wat soorten. Geluiden alléén worden door het Homologatie Comité (BAHC) niet aanvaard. En met reden. We weten allemaal dat de Veldleeuwrik geregeld een Tureluur imiteert. Wij namen zelfs eens een hele broedperiode lang een Veldleeuwrik waar die als zang frekwent het geluid imiteerde van een Wulp.
- Ook de soort kijker is van groot belang. Heel wat kijkers geven kleurafwijkingen (we denken speciaal aan verrekijkers met goudglanzende glazen).

2. KENNIS - ERVARING

a. Kennis

Ieder van ons beschikt over een vogelgids waaruit heel wat kennis opgedaan wordt. Dit voor de veldornitoloog onontbeerlijk werk is een beknopte samenvatting van de voornaamste kenmerken van de vogelsoorten, en opgevat voor een „breed” geïnteresseerd publiek. Hieromtrent moeten we onmiddellijk één opmerking maken: de vogelgids is geen bijbel. In een vogelgids kan men wel de meeste kenmerken van de soorten terugvinden, doch heel wat kenmerken, die men beter wel had ingelast, zijn hierin niet opgenomen. De veldornitologie evolueert ook: daardoor is het niet steeds mogelijk de nieuwste determinatie-inzichten bij sommige soorten in de vogelgids op te nemen. Al deze niet opgenomen kenmerken (die zeer verhelderend kunnen werken) zijn wel terug te vinden in (meestal dure) standaardwerken en enkele gespecialiseerde tijdschriften, zoals bv. „Handbuch der Vögel Mitteleuropas”, „British Birds” en „Dutch Birding”.

We kunnen onthouden dat de vogelgids, hoewel onmisbaar, niet altijd volledig is wat kenmerken betreft en evenmin up-to-date is (ook wat betreft voorkomen en verspreiding).

Kennis bezit men nooit genoeg. Dagelijks kan men dit bij het waarnemen in het vrije veld ervaren. Achteraf kan men door raadplegen véél goed maken, maar kan dit steeds of doet men dit steeds? Het voorbeeld van de vogelgids bewijst ook dat heel wat „kennis” niet tot bij de waarnemer kan komen, die onbewust echter toch meent dat hij de volledige kennis heeft van een bepaalde soort. Daarom volgende wenk: raadpleeg meer je vogelgids en vooral, indien mogelijk, standaardwerken en/of tijdschriften.

b. Ervaring

Naast kennis is ervaring een niet te onderschatten faktor, die trouwens zeer moeilijk af te zonderen is van de faktor kennis.

Ervaring groeit naargelang je meer gaat waarnemen, maar het verschil in ervaring tussen twee

mensen onderling kan, ongeacht de gepresteerde waarnemingsdichtheid, soms grote, soms kleine verschillen vertonen. In ieder geval kunnen we stellen: hoe meer je naar vogels gaat kijken, hoe meer je kans hebt dat je ervaring toeneemt. Dat oudere mensen meer ervaring zouden hebben dan jongeren gaat niet steeds op! Het is waarschijnlijk wel gedeeltelijk waar, maar de verhouding wordt sterk overroepen. Een jongere is dikwijls aktiever. Hij kan bv. 2 maal per week een bepaalde soort waarnemen, terwijl een oudere dit slechts 1 maal in de maand doet. Wie heeft dan meer ervaring met de bewuste soort? Ervaring dient ook 'onderhouden' te worden. Na een lange periode zonder veldaktiviteit is de kans groot dat er moeilijkheden kunnen rijzen om „weer bij te komen”.

Een goed middelje om je ervaring (en je kritisch waarnemen) uit te testen, is wel al hetgene je waarneemt door ervaren vrienden waarnemers te laten nakijken, en dit gedurende een geruime tijd te velde.

Tenslotte, het durven bekennen dat je niet alles weet, is zeker voor heel wat waarnemers hard nodig. Op de Spuikom te Oostende ontmoeten we bv. 's winters geregeld waarnemers, die duikers in winterkleed zonder de minste moeilijkheden (en meestal verkeerd) kunnen determineren, en die achteraf bekennen dat dit de tweede duiker was die ze in hun leven zagen.

3. OPTEKENEN - VERWERKEN

Het is noodzakelijk dat alle verrichte waarnemingen opgetekend worden in een aantekenboekje en liefst ter plaatse (te velde). Ieder ornitoloog zou notitiemateriaal moeten meenemen op exkursie. Dit is zeker nodig bij het waarnemen van zeldzamere soorten. Dan kunnen alle essentiële kenmerken ter plaatse genoteerd en/of geschetst worden. Het achteraf noteren geeft vaak aanleiding tot het bijvoegen van heel wat kenmerken die men niet gezien heeft, maar die wel in de gids vermeld staan. Hoe snel worden „waarschijnlijkheden” dan geen „zekerheden”, vooral bij het waarnemen van zeldzame soorten. Ook voor de aantallen is het noteren ter plaatse van essentieel belang. Een waarnemer zonder notaboekje kan op uitstap alleen maar subjektieve aantallen optekenen, bv. veel Tureluurs in plaats van 16 Tureluurs. Als praktische veldonderrichting raden we aan om in dit notaboekje afkortingen te gebruiken (ofwel geijkte, ofwel persoonlijke). Let op: persoonlijke afkortingen kunnen soms verwarring stichten. Bv.: BR kan Bosruiter, Bosrietzanger of Blauwe Reiger zijn.

Het is wel belangrijk dat al je voornaamste (100% zekere) waarnemingen worden gepubliceerd. Niet gepubliceerde waarnemingen zijn verloren waarnemingen. Hoeveel interessante vogelobservaties verstoffen er niet in notaboekjes. Als

voorbeeld: iemand onder ons heeft ongepubliceerde waarnemingen van Noordse en Grauwe Pijlstormvogels vanaf 1970 (periode waarin het voorkomen van deze twee soorten langs onze kust nauwelijks bekend was). Zoek zelf maar eens na, hoe beschamend weinig er over de koude winter van 1963 verscheen.

Enorm belangrijk is wel dat je bij alle waarnemingen die anderen hebben verricht en die je „gebruikt”, de bron aanhaalt en de naam van de waarnemer erbij vermeldt. Maar al te vaak horen we dat die of die persoon een artikel schreef met andermans gegevens, zonder zelfs de naam van de waarnemers te vermelden.

Heel interessant voor iedere Wielewaalafdeling zou wel het opstellen zijn van een communicatiesysteem. Dit is zeer interessant bij zeldzaamheden die pleisterend gezien worden. Zo kunnen heel wat andere waarnemers van de zeldzaamheden verwittigd worden. Doch nogmaals, laten we korrekt zijn en laten we de eer van de waarneming aan de eerste waarnemer. Bv.: op donderdagavond 22 juni 1978 werd bij ons een Terekrutter waargenomen; 30 minuten later stonden drie waarnemers dit buitenbeentje te bestuderen. De volgende morgen waren we reeds met 8 mensen, ditmaal jammer genoeg tevergeefs. En wordt je eens opgebeld om een banale waarneming, ga dan toch eens kijken! Is het niet voor de vogel, doe het dan voor de mens (je kunt het je niet realiseren hoe het niet beantwoorden van zo'n oproep het entoesiasme van anderen kan smoren).

4. MILIEUVRIENDELIJKE HOUDING - INGESTELDHEID T.O.V. DE NATUUR

Dit laatste punt is wel erg belangrijk. Bij het observeren van vogels, is het van het allergrootste belang dat je zo weinig mogelijk de natuur (ver)stoort. Heel wat vogelaars willen kost wat kost iedere vogel de lucht injagen en vertrappen daarbij heel wat planten. Hier geldt als hoofdregel: zo weinig mogelijk verstoren. (Herinner je je legerdienst i.v.m. sluipwerk).

Bij voorbeeld: wij zagen heel wat waarnemers in de koude periode 1979 de ganzen de lucht „inklappen” om de soort te kunnen determineren. Deze hoofdregel geldt nog meer in de broedperiode. Iedereen weet dat de jongen van vlug verstoorde vogels (o.a. Kluut, Grutto, Meerkroet) kunnen verloren gaan door de weggevallen bescherming van de oudervogels. Voorbeelden zijn er genoeg voorhanden. Onlangs zagen we een konservator zijn klein maar uitermate interessant reservaatje doorkruisen met een sliert van 70 mensen (met gemiddeld zeer weinig interesse) achter zich aan. Van af de dijken kun je nochtans alles even goed waarnemen. Wij kunnen u verzekeren dat alle vogels (van de eerste tot de laatste) de lucht in moesten. Is dat

natuurbeleving, en vooral... is dit aankweken van respekt voor de natuur bij die mensen?

Belangrijk bij het waarnemen is wel dat je ook eventjes kunt genieten van eenvoudige soorten (bv. zeer dicht, ideale belichting). Durf eventjes zittend genieten. Betreedt geen terreinen zonder de toelating van de eigenaars. Door dit te doen, kun je (buiten wat last voor jezelf) de vogelaars, die wel de toelating hebben, hun vrijgeleide te niet doen. Belangrijk is zeker het kunnen verzwijgen aan vreemde mensen van observaties, zoals interessante broedvogels en broedplaatsen. Geef geen informatie aan niet-gekende personen (jagers, eierverzamelaars en opzetters hanteren soms ook een kijker). Als voorbeeld: daags na een perspublicatie over het overwinteren van 6 Ransuilen in ons Maria-Hendrikapark (met exacte plaatsaanduiding tot op de meter), kwam een amateur-opzetter een Ransuil neerknallen, zo maar midden op de dag. De man toog doodgemoedereerd huiswaarts... nadat hij ter plaatse de nog op te zetten vogel voor een zacht prijsje had verkocht aan één van de toeschouwers! Als laatste nog even dit:

Wees ervan overtuigd dat waarnemen op zee (zeetrekten) iets heel apart is! Waarnemingsomstandigheden en afstand zijn hier heel belangrijk. Je kennis en je ervaring wordt hier zeer zwaar op de proef gesteld, omdat de waarnemingsomstandigheden meestal het extreme benaderen.

Hier is dus dubbel kritische ingesteldheid nog niet voldoende. De belichting kan soms bijkomende verwarring stichten; houdt er rekening mee. Ook bij het tellen van vogels dient de kritische geest te domineren. „Sla er geen slag in”. Probeer juist te tellen of te schatten op een verantwoorde manier.

Totdaar enkele losse ideetjes over het determineren. Bedenk wel, dat eens je waarneming gepubliceerd, ook anderen deze kunnen aanhalen in verslagen of onderzoeken. Wanneer uw waarneming fout is, dan staat ook de opsteller van het artikel met verwerkte foutieve gegevens!

Deze nota heeft niet de pretentie volmaakt te zijn. Daarom graag reacties, suggesties, en alles wat je hierover kwijt wil naar het sekretariaat van Vogelwerkgroep Oostende, Van Isegemlaan 3, 8400 Oostende.

Summary

Critical bird-spotting, why?

The objective and subjective factors of bird-spotting today are analysed: specific characters and description of the bird, length of observation, range, details of optical aids, weather and quality of light, previous experience, etc...

Vogelwerkgroep Oostende, Van Isegemlaan 3, 8400 Oostende.

Regels in acht te nemen bij het waarnemen van een onbekende of zeldzame vogelsoort

door Paul Herroelen

- Denk eerst aan de gewone soorten die je kent en waarmee de onbekende of zeldzame vogel zou kunnen verward worden.
- Hou rekening met de vogels die kleurafwijkingen vertonen en met het feit dat bastaarden ook in de vrije natuur kunnen voorkomen.
- Vergeet niet dat een aantal soorten geregeld ingevoerd worden, als sier- of kooivogels worden gehouden, of in halfwilde staat worden gekweekt, en dat een aantal van deze sier- en kooivogels geregeld ontsnappen.
- Gebruik uw vogelgids niet op het ogenblik van de waarneming zelf, maar achteraf als uw nota's volledig zijn of als de vogel weg is.
- Hoe heb je de vogel gezien: in vlucht, op de grond, voedsel zoekend, van opzij, langs voor of langs achter?
- Hoe groot is de vogel? Vergelijk met andere soorten in de nabijheid of met soorten die je goed kent zoals Huismus, Spreeuw, Merel, Turkse Tortel, Wilde Eend, een ganzesoort, of met meetbare voorwerpen ter plaatse. Desnoods de totale lengte (van snavelpunt tot staarteinde) schatten.
- Welke vorm heeft de vogel? Het silhouet en de bouw van de vogel vergelijken met andere soorten en de verschillen of de gelijkenis aanduiden. Beschrijf de vorm van de vleugels, de vorm en de grootte van de snavel, de vorm en de lengte van de staart in verhouding tot het lichaam, de betrekkelijke lengte van het loopbeen en van de tenen. Steken de vleugelpunten voorbij het staarteinde?
- Maak ter plaatse een volledige beschrijving van de vogel: maak eerst notities van de

Verenigingsberichten De Wielewaal - augustus

- 22 Denderland. Werkgroep Botanie. Kilometerhok E3 27 44, Ninove Hof ter Duist. Vertrek: 8.15 u. station van Aalst. Leiding: M. de Wolf, P. van den Bremt, A. Kampen. Mee te brengen: flora's, loupe en veldkijker. Einde: 12.30 u.
- 22 Gent. Initiatie in de ornitologie: de steltlopers aan Paulinapolder. Voormiddagtocht. Bijeenkomst om 6.30 u. aan de Dampoort (GB). Leiding: J. Pollet en M. Reygaert.
- 22 Gent. WJ-dagtocht naar Ursel en Drongengoed. Vlinders en bloemen. Vertrek: Drongen kerk om 8.30 u.
- 23 Demer en Dijle. Werkgroep botanie. Vertrek: 8 u. kerk Keerbergen. Leiding: F. de Preter. Mee te brengen: flora's, loupe. Einde: 11.30 u.
- 23 Westkust. Bezinkingsputten „Suikerfabriek” te Veurne. Vertrek: station Veurne 18 u. Leiding: R. Debruyne.
- 27 Bree. WJ-uitstap naar Wateringen te Lozen. Vertrek: 7.30 u. gemeentehuis Bree, 7.45 u. brug Bocholt. Leiding: WJ bestuur. Laarzen noodzakelijk. Einde: 12 u.
- 27 Gent. Planteninventarisatie in de Liedermeerswijk. Bijeenkomst om 18 u. aan de kerk van Ledeberg. Leiding: De werkgroep Botanie.
- 29 Denderland. Naar een slaapplek van zwaluwen. Vertrek: 20 u. aan de kerk van Mere (O.-VI.). Leiding: R. Sienaert. Einde: 22 u.
- 29 Denderland. Nationale Werkgroep Botanie. Verkenning van een opgespoten terrein. Bijeenkomst: 9 u. en 14 u. aan de Scheldebrug te Zingem (Oost-VI.). Leiding: K. de Waele (afdeling Schelde en Leie).
- 29 Nationale Werkgroep Botanie. Plantenstudie op een opgespoten terrein. Samenkomst om 9 u. (en om 14 u.) aan de Scheldebrug te Zingem. Leiding: K. de Waele. Alle plantenliefhebbers welkom. Mee te brengen: flora's, zakloupe.
- 29 Netevallei. Officiële opening de Goren. Om 15 u. aan de Molen van Bruggeneinde (baan Hulshout-Heist).
- 29 Schelde en Leie. Kennismaking met de flora der opgespoten terreinen in de Scheldevallei. Vertrek: Scheldebrug Zingem 9 u. (of aansluiten aldaar om 14 u.). Leiding: K. de Waele. Mee te brengen: loupe, plantengidsen (de Langhe, Heimans, Heukels). Einde omstreeks 17 u.
- 30 Antwerpen-Centrum. Jaarlijkse autocaruitstap naar Schouwen-Duiveland voor trekwaarneming van steltlopers. Voormiddag: strandwandeling, namiddag: de Inlage van Kerkwerf. Vertrek: Rooseveltplein om 8 u. - pendel 7.30 u. Schotenmarkt - terminus tram 10 Deurne - Turnhoutsebaan Borgerhout. Leiding: L. Vergaelen en M. de Booseré. Prijs autocar: 325 F. (gepensioneerden en jongeren 250 F.). Gironummer 000-0087473-76 van Wielewaal Merksem - tel. 46 19 68.
- 30 Gent. WJ-Zwinnetocht o.l.v. Inge. Vertrek: Gent Sint Pieters 6.50 u.
- 30 Lier. Kalmthoutse heide in bloei. Vertrek: 8 u. station Lier. Trefpunt: 9 u. 1ste parking op verbindingsweg te Kalmthout. Eëndagsuitstap. Leiding: H. Janssen. Mee te brengen: knapzak en drank. Einde: 17 u. Kalmthout.
- 30 Mortsel. Vogelobservatie aan het Paulinaschor. Vertrek: station Oude God om 7.30 u. Leiding: M. Tielemans, E. van Marck. Mee te brengen: kijker en teleskoop, knapzak en drank. Einde: 18 u.
- 30 Schelde en Leie. Bustocht naar de natuureservaten De Zegge (Geel) en de Ronde Put te Postel.

Inschrijven bij J. Vanheeuverswyn (telefoon 091/84 43 82) Leiding: plaatselijke konservators en PWGen WVO-gidsen. Mee te brengen: knapzak, drank, laarzen, verrekijker en gidsen.

SEPTEMBER 1981

- 19 Steenokkerzeel, Kasteel van Ham, 14 uur: vergadering van de Nationale Werkgroep Ornitologie. Nadere inlichtingen bij J. Gabriels, Siemersteeg 10, 3751 Munsterbilzen (011/41 34 09).
- 20 28ste Nationale Natuurbeschermingsdag te St. Pieters-Rode.
- 2 Voorkempen i.s.m. Brechtse hei. Plantentocht op Schildehof. Vertrek: 19 u. hoofdingang Schildehof. Leiding: A. Ligtvoet.
- 5 Demer en Dijle. Studietocht aan de kust. Droge en vochtige duinen. Eventueel vogeltrek. Vertrek: 7 u. aan de Covee te Kampenhout Sas. Leiding: W. Bastiaens. Mee te brengen: loupe, flora, verrekijker. Daguitstap, dus piknik mee. Einde: 18 u. ter plaatse.
- 5 Denderland. Werkgroep Botanie. Bezoek aan kilometerhok E3 28 31 Ninove-Okegem, Hof ter Schoor. Bijeenkomst: 8.15 u. aan het station van Aalst. Leiding: M. de Wolf, P. van den Bremt, A. Kampen. Mee te brengen: flora's, loupe en veldkijker. Einde: 12.30 u.
- 5 en 6 Klein-Brabant. Weekend in de Veluwe NI. Reis met autocar, zie maandblad van de afdeling. Leiding: M. van Linthout.
- 5 Land van Waas-Zuid. Dagtocht met eigen wagen naar Ellewoutsdijk en Oudelande (Zuid-Beveland). Observatie van hoogwater-vluchtplaats bij Ellewoutsdijk en studie van hagen- en houtwallen te Nisse. Vertrek: 8.30 u. aan het stadhuis te Sint-Niklaas of om 9.15 uur te Kruiningen (overzetsdienst). Leiding: J. de Laet. Mee te brengen: kijker, laarzen, piknik, guldens.
- 5 Mechelen. Bezoek aan de realisaties in het reservaat „Rozendaal”, gevolgd door diapresentatie en barbecue. Vertrek: Poort Rozendaal 16.00 u. Leiding: K. Sterckx. Einde: 21 u.
- 5 Midden-Limburg. Familiewandeling en ledenfeest. Vertrek: 14.45 u. aan het jeugdheem te Hasselt voor wandeling in de Borggrave. 17.30 u. Eucharistieviering als dank en gedachtenis voor het 40-jarig bestaan van de afdeling. 's Avonds gezellig feest.
- 5 Schelde en Leie. Insektentocht te Huise-Lozere voor alle insektenliefhebbers. Vertrek: kasteel-ingang Huise-Lozere om 14 u. Leiding: S. de Grijsse en insektenwerkgroep Schelde-Leie. Mee te brengen loupe, insektengids, potjes, netje. Einde omstreeks 17 u.
- 6 Antwerpen-Centrum. Speurtocht met eigen wagens in het havengebied. Trefpunt: parking achter de kerk van Ekeren om 10 u. - voor niet-wagenbezitters zal er vanaf het vertrekpunt vervoer zijn. Leiding: L. Vergaelen (tel. 66 96 84). Einde: 17 u.
- 6 Demer en Dijle. Open wandeling. Vertrek: 14.30 u. kapel St. Adriaan (Rijmenamse stwg.). Leiding: A. Rits en W. Bastiaens. Einde: 17.30 u. zelfde plaats.
- 6 Denderland. Namiddagwandeling in Sinaai-fondatie. Vertrek: 14 u. aan de hoofdkerk, Dries Sinaai. Leiding: P. Vercauteren.
- 6 Herentals. Voormiddag omgeving Westerlo. Vertrek: Markt Herentals 8.30 u., kerk Westerlo 8.50 u. Leiding: J. van Kerckhoven. Einde: 12.00 u.

- 6 Kreekenland. Halve dagtocht op Doornendijk. Vertrek: markt te Assenede. Leiding: Y. Lammens. Mee te brengen: kijker, laarzen, planten- en vogelgids. Einde: markt te Assenede 12 u.
- 6 Land van Waas-Noord. Gerichtte tocht: „Gelaagputten van Stekene” (landschap, vegetatie, fauna). Samenkomst: 9 u. bij F. Saman, Bormte 128, Stekene. Einde: 12 u.
- 6 Lier. Uitstap naar Bouwel-Grobbendonk. Voormiddag: Nierijk, Neteomgeving. Namiddag: omgeving kasteeljacht. Vertrek: 8.30 u. station Lier. Trefpunt: 9 u. villa Jagersrust (1 km. voor kruispunt 'de Lindekens'). Leiding: Y. Peeters. Mee te brengen: knapzak, verrekijker. Einde: 17 u. Bouwel.
- 6 Netevallei. Boswandeling in het Bergbos te Heist o/d Berg, nadien mogelijkheid tot bezoek aan watertoren. Vertrek: om 14 u. aan de watertoren. Leiding: M. Geens. Mee te brengen: kijker, stevig schoeisel. Einde: watertoren 17 u.
- 6 Schelde en Leie. Tapuientocht in het interfluvium. Vertrek: kerk Wannegem om 9 u. Leiding: G. Colombie. Mee te brengen: verrekijker, vogelgids. Einde: omstreeks 11.30 u.
- 6 Westland. Spoorwegbierm te Zonnebeke. Vertrek: 14 u. Nieuwerck Grote Markt Ieper. Leiding: H. Tilleman.
- 7 Demer en Dijle. Bestuursvergadering - Ledenkontakavond voor de leden van Boortmeerbeek om 8 u. in het café Perfect (vergaderzaaltje) achter de kerk.
- 12 Demer en Dijle. Studietocht naar de Marck, Pajottenland. Vertrek: 8 u. Covee Kampenhout Sas. Leiding: J. Sels en L. Wantens (n.v. De IJsvogel Pajottenland). Mee te brengen: verrekijker, loupe, flora. Einde: 18 u. ter plaatse.
- 12 Denderland. Nationale Werkgroep Botanie. Tocht in de omgeving van Antwerpen. Bijeenkomst: zie verder in het maandblad. Leiding: M. Tielemans.
- 12 Gent. WJ Westhoek. Vertrek: Gent Sint-Pieter 7.30 u. Leiding: Inge.
- 12 Gent. Dagtocht in het Kreekenland o.l.v. A. Anselin. Bijeenkomst om 8 u. op het Sint Pietersplein. Mee te brengen: lunchpakket.
- 12 Lier. Werkgroep Ornithologie. Eéndagsuitstap ter observatie van de zeevogeltrek aan de kust te Nieuwpoort. Vertrek: 7.30 u. station Lier met privé-wagens. Trefpunt: 9 u. op de pier te Nieuwpoort. Leiding: R. Debruyne. Mee te brengen: verrekijker, warme kledij. Einde: 16.30 u. Nieuwpoort.
- 12 Schelde en Leie. Plantendeterminatie in omgeving van Antwerpen met Nationale Werkgroep Botanie. Vertrek: Chevron, Gaverse steenweg te Deinze om 7.30 u. Leiding: K. de Waele. Mee te brengen: laarzen, loupe, plantengids. Einde: omstreeks 17 u.
- 13 Demer en Dijle. Werkgroep Botanie. Vertrek: 8 u. kerk Keerbergen. Leiding: F. de Preter. Mee te brengen: flora, loupe. Einde: 11.30 u.
- 13 Denderland. Namiddagwandeling in het Cavee, rechter Denderoever Hekelgem-Teralfene. Vertrek: Fabriek Globus aan Denderbrug te Denderleeuw om 14 u. Leiding: G. Coene.
- 13 Mechelen. Familiewandeling langs de Nete. Vertrek: 13.45 u. station NMBS Mechelen; 14 u. Poort Rozendaal. Leiding: W. Beullens. Einde: 17 u. te Walem.
- 13 Meetjesland. Plantentocht in de „Kraaienakker (Adegem)”. Vertrek: parking voor het oud stadhuis van Raverschoot om 9 u. Leiding: Dr. van Wonterghem. Mee te brengen: plantengidsen, loupe. Einde: 12 u.
- 13 Schelde en Leie. Piep opkuisactie te Kruishoutem. Vertrek: verzamelen om 9 u. aan de kerk te Kruishoutem. Leiding: V. Lootens. Mee te brengen: handschoenen. Einde om 12 uur.
- 13 Voorkempen i.s.m. Brechtse hei. Daguitstap naar de Linkeroever omgeving Doel en Kallo. Eigen wagens. Knapzak, laarzen. Vertrek: 8.50 u. gemeente- huis Schilde - 9 u. kerk Wijnegem. Leiding: M. Couwels.
- 19 Gent. De Plantentuin van de R.U.G. o.l.v. H. Evrard. Samenkomst: om 9 u. aan de ingang van de Plantentuin.
- 19 Klein-Brabant. Kraam met natuur- en infostand tijdens de folkloremarkt Pukema te Puurs. Puurs kerk van 12 tot 20 u.
- 20 Demer en Dijle. Nationale Natuurbeschermingsdag. 10 u. kasteel van Horst te St. Pieters-Rode.
- 20 Gent. Nationale Natuurbeschermingsdag in Sint Pieters-Rode bij Tienen. Bustocht. Inschrijven via de PCR van W. Bonheure (000-0520631-32) 150 F/persoon. Kinderen en WJ: 50 F. Vertrek om 8 u. op het Sint Pietersplein.
- 20 Halle (in samenwerking met Afd. Brussel). Bustocht. Deelname aan de Natuurbeschermingsdag te St. Pieters-Rode. Tema is dit jaar „Natuurbehoud en Waterbeheer”. Twee uitstappen in de streek o.l.v. natuurgidsen. Vertrek: Halle (Possozplein) 8 u. Brussel (Z) goederenstation 8.30 u. Inschrijven door storten van reissom Volw. 220 F. - Jeugd 180 F. voor 15/9 op rekening „De Wielewaal” Halle 000-0121017-58. Wie niet betaald heeft kan telefoneren 02/355 90 53 na 18 u. Mee te brengen: knapzak, laarzen en kijker.
- 20 Klein-Brabant. Deelname aan de Nationale Natuurbeschermingsdag te St. Pieters-Rode. Reis met eigen wagens. Vertrek: 8.30 u. Romeo, Bornem - 8.45 u. Peleman, Puurs. Leiding: K. Daelemans. Mee te brengen: piknik.
- 20 Kreekenland. Deelname Nationale Natuurbeschermingsdag te Tienen. Inlichtingen bij L. Bekaert.
- 20 Land van Waas-Noord. Nationale Natuurbeschermingsdag te Tienen. Samenkomst: 8.15 u. aan het stadhuis te Sint-Niklaas. Einde (terug te Sint-Niklaas): 18.30 u. Deelname in de verplaatsings-onkosten: 200 F. (Om de prijs te drukken gaan we samen met Land van Waas-Zuid en de Wielewaal-jongeren). Inschrijvingen zijn slechts mogelijk door storten van 200 F. vóór 10 september op rekening-nummer 000-0105608-72 van „De Wielewaal Land van Waas-Noord, p/a. A. van Haute, Heirbaan 9, 2758 Haasdonk”. Boterhammen meebrengen. Programma van deze dag: in volgend nummer van ons tijdschrift.
- 20 Land van Waas-Zuid. Deelname aan de Nationale Natuurbeschermingsdag te Tienen. Bustocht met afdeling Land van Waas-Noord.
- 20 Schelde en Leie. Natuurbeschermingsdag in Hage-land. Busreis met 1 of 2 bussen! Onmiddellijk inschrijven bij J. Vanheuverwyn 091/84 43 82 Leiding: PWG en WVO-gidsen.
- 25 - 26 - 27 Westland. Kaarting Wielewaal - Westland te St. Michiel, Diksmuidseweg 336, 8930 Boezinge. 25 sept. vanaf 18 u., 26 sept. vanaf 16 u., 27 sept. 10-13 u. en vanaf 16 u.
- 26 - 27 Gent. Werkgroep Ornithologie. Tweedaagse naar Cap Gris Nez. Vertrek om 6 u. aan de GB van Zwijnaarde.
- 26 Lier. Werkgroep Botanie. Moerassen van Emblem: inventarisatie water- en oeverplanten. Vertrek: 14 u. badhuis Emblem. Leiding: A. de Jonghe. Mee te brengen: flora, laarzen. Einde: 17 u. Badhuis Emblem.
- 26 Schelde en Leie. Paddestoelentocht in het bos te Rijst. Vertrek: kerk Schorisse 14 u. stipt. Leiding: V. Vertongen. Mee te brengen: paddestoelengids, laarzen. Einde: omstreeks 17 u.
- 27 Demer en Dijle. Werkgroep Ornithologie. 8 u. kerk Keerbergen. Leiding: J. Sels. Mee te brengen: vogelgids, verrekijker. Einde: 11.30 u.
- 27 Denderland. Dagtocht naar het Zwin en omgeving. Vertrek: 10 u. aan de ingang van het Zwin. Leiding: N. de Meester. Mee te brengen: knapzak, kijker, laarzen, gidsen.
- 27 Gent. Paddestoelentocht in Markegembos. Bijeenkomst om 14 u. aan de kerk van Merelbeke.
- 27 Schelde en Leie. Familiale zondagnamiddagwande-

- ling door de Scheldebeemden te Oudenaarde. Vertrek: kerk Petegem-Oudenaarde om 14 u. Leiding: P. Cardon. Mee te brengen: laarzen, verrekijker. Einde omstreeks 17 u.
- 27 Turnhout. Busuitstap naar Westkapelle (Ned.). Vogeltrek en strandvogels. Vertrek: parking Warande 7 u. Inschrijving Wielewaalhuis vóór 20 september. 300 F. Leiding: R. Vermeyen. Mee te brengen: knapzak en laarzen.
- 27 Westkust. Strandwandeling, initiatietocht voor herkennen van meeuwen. Vertrek: Leopold I monument De Panne 14 u.

ZATERDAG 3 OKTOBER

AKTIEDAG „DE POLDER BLIJFT”

Een dagje uit in 2 bedreigde gebieden... Bazel en Hoboken verwachten u.

De Werkgroep „Hobokense Polder” (WHOP) en de „Natuurguiden van Bazel” nodigen alle natuurliefhebbers uit deel te nemen aan een aktiedag op zaterdag 3 oktober 1981. Deze dag gaat door onder het motto „De Polder Blijft”.

Door middel van exkursies en bijkomende activiteiten willen de organisatoren nogmaals de aandacht van de overheden vestigen op het ontoelaatbare van de verminking of verdwijning van landschappen en natuurgebieden als:

- de Bazelse polder: bedreiging = gebruiken als potpolder bij overstromingsgevaar
- de Hobokense polder: bedreiging = verdere uitbouw van het grootschalig woonproject Polderstad.

Het programma voor deze dag ziet er als volgt uit:

- 9.30u. Bijeenkomst aan de kerk in Bazel (linker Schelde-oever)
- 9.45u. Beknopte uiteenzetting over de problematiek rond de Bazelse polder
- 10u-12u **Exkursies** o.l.v. natuurguiden in de **Bazelse polder**
- 12.30u Vertrek auto- en fietskaravaan naar Hoboken (rechter Schelde-oever)

- 13u-14u Middagpauze in Hoboken (eten meebrengen)
- 13u Opening Hobokense **natuurmarkt**
- 14u **Toespraak door een afgevaardigde van de milieubeweging** + korte optocht
- 14.45u-17.30u **Exkursies** o.l.v. natuurguiden in de **Hobokense polder**

Eventueel bestaat ook de mogelijkheid alleen aan het voor- of namiddagprogramma deel te nemen.

De verplaatsing naar en van de in de kijker gestelde gebieden kan zowel per auto, per fiets als met openbaar vervoer gebeuren. Met openbaar vervoer is Bazel te bereiken via de autobus Antwerpen-Hamme (bus H): vanuit Antwerpen vertrek Rooseveltplaats om 8.40 u. of 9.10 u.; vanuit Hamme vertrek station om 8.21 u. of 9.21 u. De verplaatsing van Bazel naar Hoboken is per openbaar vervoer probleemloos mogelijk en geschiedt onder geleide van de organisatoren.

20 SEPTEMBER tot 3 OKTOBER:

14-DAAGSE WERKGROEP HOBOKENSE POLDER

Bovenvermelde aktiedag is de slotmanifestatie van een 14-daagse ingericht door de Werkgroep Hobokense Polder (WHOP). Naast een opruimactie door de jeugd en een werkweekend in de Hobokense polder, bevat deze 14-daagse enkele activiteiten die wij ten zeerste willen aanbevelen.

Vooreerst zijn twee exkursies o.l.v. natuurguiden gepland in de bedreigde Hobokense polder en dit op maandagnamiddag **21 september** (vertrek 14.30 u.) en vrijdagavond **25 september** (vertrek 18.30 u.) Bijeenkomst telkenmale aan het station van Hoboken-Polder. Duurtijd van de exkursies: ongeveer 2 uur.

Verder heeft WHOP de Nederlandse natuurbeschermers en oude KNNV-voorzitter J.A. Nijkamp bereid gevonden om op dinsdagavond **29 september** aanwezig te zijn in Hoboken. Hij zal een met dia's geïllustreerde uiteenzetting houden over natuurbeleving met als titel „Met kinderen en een schepnetje bij een poldersloot”. Deze zeer zeker interessante avond gaat door in de zaal „Nieuwe Spiegel”, Kiosksplaats 56, Hoboken en vangt aan om 20 u.

Bijkomende informatie over deze 14-daagse en de aktiedag van 3 oktober is te bekomen via: Frans Thys, A. Einsteinlaan 22, 2710 Hoboken of Paul Pals, Boomsesteenweg 466, 2610 Wilrijk (031/27 20 53).

28ste Nationale Natuurbeschermingsdag

De 28ste Nationale Natuurbeschermingsdag van het Nationaal Verbond voor Natuurbescherming gaat dit jaar door in Vlaanderen, namelijk te St. Pieters-Rode op 20 september 1981 en heeft als thema: NATUURBEHOUD EN WATERBEHEER.

Programma:

- 10.00 u Samenkomst te St. Pieters-Rode.
- 10.15 u Ochtendwandeling in de Wingervallei.
- 12.00 u Middagrust en piknik te St. Pieters-Rode (broodjes ter plaatse te verkrijgen). Mogelijkheid tot bezoeken van infostands en tentoonstelling.
- 14.00 u Officiële manifestatie met toespraken.
- 14.15 u Namiddagwandeling over het plateau met uitzicht over de Hagelandse Diestiaanheuvels, langs de valleirand van de Wingerbeek naar het kasteelpark van Cleerbeek rond de Bensberg met uitzicht op de prachtig meanderende Wingeren Molenbeek.
- 14.30 u Animatie: poppenspel voor kinderen.
- 17.00 u Einde van de wandelingen. Optreden van de muziekgroep. Afscheid.

Verdere informatie is te bekomen op het Sekretariaat van de 28ste Nationale Natuurbeschermingsdag: Natuur en Landschap, Gilainstraat 1, 3300 Tienen (016/81 40 78).

THE ORNITHOLOGICAL ATLAS PROJECT IN MORROCO

Since its creation in 1920, the Institut Scientifique from Rabat has had to study nature in Morocco.

As far as ornithology is concerned, numerous works have been published throughout a many-years research program. Not only resident birdwatchers (Panouse, Brosset, Pineau et Giraud-Audine...) but visiting ornithologists (Lynes, Hartert, Bannerman, Dorst...) have contributed to these studies.

Since 1970, an ornithological section has been created within the Institut Scientifique thanks to the collaboration of all the ornithologists and naturalists living in Morocco and of many visitors who come to the country. Ist has since then collected a great deal of unpublished data and intends to do an annual report, and a five years Atlas project on the breeding birds in Morocco, as those already done in Europe.

The grid-size chosen is based on the 1/50000 and 1/100000 scale maps of the Institut Géographique National, according to the European Ornithological Atlas Committee.

More details about the organisation of the Atlas inquiry and printed forms with the names of the breeding species are available and can be sent on request to any person willing to collaborate.

We hope that this project will hold your attention, and that it will be successfully brought into being.

Michel Thévenot, Centrale Ornithologique Marocaine, Institut Scientifique, Département de Zoologie et Ecologie animale, Avenue Ibn Batouta, B.P. 703, Rabat-Agdal, Royaume du Maroc.

THE BIRDS OF MALTA

The Ornithological Society of Malta (M.O.S.) has the pleasure of announcing its new publication due in November 1981: „A new Guide to the Birds of Malta" by J. Sultana and C. Gauci with colour plates by R. Ingram. Its main feature consists of a detailed past and present status of all the birds occurring in the Maltese Islands, giving numbers of birds involved. It includes a mine of information on migration in central Mediterranean. A limited number is being printed. Make sure you order a copy now directly from the M.O.S. (Malta Ornithological Society, P.O. Box 498, Valletta, Malta) for only £ 6.90 (pounds sterling) including postage and packing. Hardbound copies are available only on order for an additional £ 3.00 (pounds sterling). Authors and artist are receiving no payments or royalties and all proceeds will be devoted by the M.O.S. towards BIRD CONSERVATION IN MALTA

By ordering a copy now:

- you'll be acquiring an authoritative book
- you'll be helping the M.O.S.
- you'll be helping bird conservation.

INVENTARIS BROEDPAREN STELTLOPERS IN VLAANDEREN

Alle medewerkers aan dit projekt worden vriendelijk verzocht hun resultaten in te sturen, ofwel via de Lokale Ornithologische Koördinatoren, ofwel via de verantwoordelijken van plaatselijke Werkgroepen voor Ornithologie, ofwel rechtstreeks naar één van de nationale koördinatoren:

- Apr. H. Voet, Oude Baan 5, 2070 Ekeren,
- Dr. H. Meeus, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout.

Uiterste datum van toesturen: 30 november 1981.

„DE ZANG DER VOGELS" door Wim en Erik de Hoog nu ook op cassette!

Een produktie van de Wielewaalafdelingen Schelde en Leie

Hoewel er in de ons omringende landen reeds heel wat LP's met vogelzang verkrijgbaar waren kende de LP „De zang der vogels" een groot succes.

Niet minder dan 4700 LP's werden door onze vereniging in een tijdspanne van 8 maanden aan de man gebracht. Wegens de steeds herhaalde vraag naar een cassette i.p.v. de LP besloten onze wielewaalafdelingen Schelde en Leie dan ook het uitbrengen op cassette te wagen. Vermelden wij nogmaals dat de LP en de cassette zich richt tot het grote publiek, derhalve horen wij op deze uitgave de vrij algemene en relatief talrijke vogelsoorten. Deze zijn zodanig gerangschikt dat enerzijds een ruime mate van diversiteit aanwezig is doch anderzijds sterk gelijkende geluiden toch op elkaar volgen, zodat een goede vergelijking mogelijk wordt. Ook de duur der zang is zodanig dat monotone liedjes het minst tijd in beslag nemen.

Waar en hoe deze uitgave bestellen?

Individueel door storting van 375 F voor de LP of 350 F voor de cassette (port inbegrepen!) op PR 000-0932344-77 van J. Vanheuverwijn, Klonkeveldstraat 1, 9751 Asper.

Verenigingen kunnen de LP bekomen aan de kostprijs van 275 F. 't stuk en de cassette aan 250 F 't stuk bij afname van minimum 10 stuks. (zelfde bestelwijze, vermeld a.u.b. cassette of LP).

AANDACHT!

BROCHURE BEDREIGDE PLANTEN EN DIEREN IN VLAANDEREN

Begin 1982 zal De Wielewaal een brochure over „Bedreigde planten en dieren in Vlaanderen" publiceren.

Wat de vogels betreft hernieuwen wij onze oproep voor volgende broedvogelsoorten:

Roerdomp, Woudaapje, Zomertaling, Grauwe Kiekendief, Korhoen, Kwartelkoning, Watersnip, Grutto, Tureluur, Kemphaan, Wulp, Kerkuil, IJsvogel, Nachtzwaluw, Zwarte Stern, Boomleeuwerik, Duinpieper, Gele Kwik, Paapje, Snor, Rietzanger, Grote Karekiet, Blauwborst, Grauwe Klauwier, Ortolaan en Geelgors.

Per broedgeval kregen wij graag volgende gegevens: plaats en datum, en zulks voor 1980 en/of 1981.

Er zijn ongetwijfeld heel wat kostbare gegevens te vinden in uw notaboekje.

Geef ons een steun en stuur deze gegevens naar de Ornithologische Centrale, Rattepas 2, 9259 Moortsele.

VOORLOPIG GEKLASSEERDE LANDSCHAPPEN

De Minister van de Vlaamse Gemeenschap, Marc Galle, zette voor volgende landschappen de procedure tot rangschikking in:

- „De Schorren en Slikken van Oude Doel”, op het gewestplan aangeduid als R-zone, hebben een belangrijke wetenschappelijke waarde als rust- en foerageerterrain voor watervogels en steltlopers. Zo'n landschap in de Scheldepolder wordt zeldzaam.
- „De Zavelenberg te Sint-Agatha-Berchem” met heuvelachtige weiden en sterke bermen met prachtige bomen dringt de Brusselse agglomeratie binnen, zoals de Brusselse verstedelijking het Pajottenland overspoelt. Daar de zeer zeldzame *Helloborus viridis* er groeit, dient dit gebied dringend beschermd te worden.
- Het door grote saneringsplannen bedreigde natuur-gebied rond „de Bosbeek te Maaseik” behoort tot de biologisch interessantste beekvalleien van Limburg. Rietvegetaties, wilgen- en elzenstruiken, weiden, loofbosjes en afwateringsloten vormen er één geheel.
- Het landschap „Landduin te Heusden”, op het gewestplan als parkgebied aangeduid, omvat naast enkele stuifzandkoppes, een grasland, een bebost en een kaal gedeelte. Afgravingen, woningbouw en ongeoorloofde rekreatievormen bedreigen dit gebied.
- Het „Stamprooierbroek” te Kinrooi, de „Crabbegatweg” te Ukkel, het „Torfbroek” en het „Domein ter Bronnen” te Kampenhout sluiten deze lijst.

Overgenomen uit *Milieurama*, nr. 6

BETOELAGING LEEFMILIEUVERENIGINGEN

De Minister van de Vlaamse Gemeenschap, M. Galle verleent een toelage aan elke vereniging met of zonder rechtspersoonlijkheid, actief op het terrein van leefmilieubescherming en -verbetering onder volgende voorwaarden:

- haar activiteiten vinden hoofdzakelijk plaats in het Vlaamse Gewest en reiken verder dan zuiver gemeentelijke en eng tijdsgebonden situaties;
- zij moet studies of met de post bezorgde periodieke publikaties verzorgen met wetenschappelijke waarde of die belangrijke opties inzake leefmilieubehoud bevatten;
- **geen andere nationale of regionale toelage ontvangen.** Een toelage aan een overkoepelend organisme wordt niet in aanmerking genomen.

De toelage moet uiterlijk tegen 15 oktober 1981 schriftelijk aangevraagd worden bij: Minister Marc Galle, p/a Dienst Milieuhinder, Rijksadministratief Centrum, Vesaliusgebouw, 1010 Brussel.

Een verantwoordingsdossier met volgende elementen dient bijgevoegd te worden:

- een schriftelijke verklaring, gedateerd en ondertekend door de statutair of feitelijke verantwoordelijken, dat de vereniging strikt de sociale en fiscale wetgevingen heeft geëerbiedigd over het jaar waarvan de rekening als basis voor de subsidiëring geldt;
- een boekhoudkundige balans van het vorig afgesloten dienstjaar met eventueel de verantwoording

van de aanwending van de voor dat jaar verleende toelage;

- de begroting van het dienstjaar waarvoor de toelage wordt aangevraagd en waaruit de opsomming blijkt van de uitgaven die in het kader van de verwachte toelage worden gepland;
- nummer en juiste benaming van post- of bankrekening van de vereniging;
- en drie exemplaren van de verzorgde publikaties.

Overgenomen uit *Milieurama*, nr. 6

NATUUR- EN LANDSCHAPSBSCHERMING

De Turnhoutse stadsdiensten maakten het moerassig gebied van de Aa schoon. De Wielewaal en Stad voor de Mens betreuren het weggakken van struiken en heesters, het te drastisch snoeien van bomen en de versnelde afwatering naar de Aa, omdat de natuurbeschermers speciale maatregelen hadden getroffen om de watervoorraad, typisch voor het gebied, op peil te houden.

Bosrietzangers en Nachtegalen zullen hier niet vlug terugkeren.

Over vogels gesproken: milieugroepen die de door vervuiling getroffen zeevogels langs ons strand verzamelen, maakten hun najaarsbalans op. Tijdens de voorbije winterperiode werden niet minder dan 45.000 vogels gevonden. Minder dan tien procent overleefde hun droevig lot.

Ook met onze dassen gaat het slecht. In de Ardennen en de Gaume huizen er nog amper 500. Zij zijn eveneens het slachtoffer van de vosvergassing, die deel uitmaken van de strijd tegen de hondsdolheid.

„De Aktiegroep voor de verdediging van Kleine en Wilde Diersoorten” en de ornitologische studiegroep „AVES” verzetten zich met klem tegen deze barbaarse praktijken.

De Hoge Rielen en de Hoge Mouw worden bedreigd door de aanleg van een geplande omleidingsweg te Kasterlee.

Te Leuven maakt een BTK-ploeg een studie over de Kesselberg.

De Bond Beter Leefmilieu, streekfederatie Brugge wil dat het gemeentebestuur van Knokke-Heist het Park 58 als natuurgebied beschermt. Dit 5 ha groot park wordt bedreigd door motorcrossers en sluikstorters.

Belangrijke broed- en verblijfplaatsen van water- en trekvogels en de zoog- en rustgebieden van de zeehonden werden onder de werking van de Nederlandse Natuurbeschermingswet gebracht. Voor de overige delen van de Waddenzee wordt een beleid uitgestippeld dat rekening houdt met de natuur en de menselijke activiteiten.

Na veel negatief nieuws toch twee positieve feiten. De Senaatskommissie voor Buitenlandse Zaken evenals de Kamer heeft de Konventie van Washington goedgekeurd. Als het Parlement volgt, zal de handel in bedreigde dier- en plantensoorten eindelijk aan banden worden gelegd. Daardoor worden zowel de pelsen-verkoop als de ivoorhandel in het gedrang gebracht. Anderzijds daagde de Europese Commissie België voor het Europees Gerechtshof wegens niet-toepassing van vier E.E.G.-richtlijnen inzake afvalstoffen.

Overgenomen uit *Milieurama*, nr. 6

LIMBURGSE LIBELLEN

De Stichting Limburgs Landschap wil U graag inlichten over een nieuw projekt, dat ongetwijfeld bij ons allen een leemte opvult: een reeks publikaties over de Limburgse natuur.

In mei verschijnt „Limburgse Libellen” van Dr. Jos Moens als eerste van, zo hopen wij, een lange rij monografieën.

Naast de algemene biologie van deze prachtige maar weinig gekende insecten vindt U een beschrijving van de 41 soorten die in Limburg voorkomen, een handige determinietabel die U op uw exkursies zeker van dienst kan zijn en talrijke pentekeningen van Johan Billen.

U kunt nu reeds intekenen door 120 F. (100 F. plus 20 F. voor de verzending) over te maken op rekening 456-4022001-20 van Stichting Limburgs Landschap, Duikerstraat 12, 3690 Bree, met vermelding „Limburgse Libellen”.

BESTUURSKONTAKTEN

Enkele punten uit het verslag van de vergadering van de Raad van Beheer, gehouden te Turnhout op 20 juni 1981.

— In de toekomst zullen in de werkkalender van het maandblad volgende activiteiten opgenomen worden:

Kongresuitstappen
Symposium
Dag van de Konservators
Landelijke uitstappen van de NWG-Botanie
Nationale Natuurbeschermingsdag

Geen afdelingsactiviteiten zullen opgenomen worden in de werkkalender op de data van de Kongresuitstappen van het Symposium.

— De abonnementsprijs voor De Wielewaal zal in 1982 opgevoerd worden tot 400 F.

— Voor 1982 plant H. Franckx een reis naar Egypte en G. Lacres naar Noord-Griekenland.

— H. Franckx zond de Britse Ambassade een protest-brief i.v.m. in Groot-Britannië aangekondigde vangst-vergunningen voor Goudvink, Aalscholver en Rotgans. Een antwoord van de ambassade formuleerde dat het wel niet zo'n vaart zou lopen.

— De Wielewaal sloot aan bij Natura Belgica. Aan deze vereniging, opgericht ter verdediging van de natuur, stuurden we dokumentatie.

— De raad gaat akkoord met de uitgave van de NWG Natuurbehoud van een brochure over houtwallen, enz. evenals met een brochure over de Wielewaalreservaten. De eerstgenoemde zal aan de gemeentebesturen worden bezorgd, maar ook verkocht worden.

— Volgens W. van Spaendonck werkte De Wielewaal flink mee met „Leven en Laten Leven” (T.V.), i.v.m. de wandeldag op 24 mei j.l.

— Om meer financiële steun te bekomen wil de W.J. een zelfstandige vzw worden. Om erkend te kunnen worden moet men echter een jaar te voren de aanvraag doen en tevens voldoen aan de voorwaarden. De zaak wordt daarom met een jaar verdaagd.

— De afdelingsbesturen krijgen de raad alleen een afdelingsblad te bezorgen aan die afdelingen die er zelf een zenden.

— De voorzitter zal een schrijven richten aan Minister Marc Galle in verband met de kleiputten van Snaaskerke.

UIT ONZE WINKEL

— De Groene Gazet: 10 F.

— Sticker De Wielewaal: 20 F.

— 6 stickers De Wielewaal (klein formaat): 20 F.

— Wenskaarten: per set van 5 kaarten en 5 omslagen: 80 F.

**WIE VAN DE VOGELS EN VAN DE NATUUR HOUDT,
WIE ZIJN HEIMAT LIEFHEEFT,
WORDT LID VAN DE WIELEWAAL !
HEEFT U DIT JAAR AL EEN
NIEUW LID AANGEBRACHT ?**

Kongres De Wielewaal 1981

Symposium te Mechelen, zondag 11 oktober
„Bedreigde landschappen, planten en dieren”.

Plaats: Auditorium van het Kultureel Centrum A. Spinoy te Mechelen, (in de buurt van de Grote Markt en op 15 minuten van het station.)

- 9.00 uur: Koffie en onthaal
- 9.30 uur: Welkomwoord door H. Franckx, algemeen voorzitter
- 9.40 uur: G. de Blust: „Bedreigde landschappen in Vlaanderen”.
- 10.10 uur: Dia's R. Willockx: „Bedreigde heidelandschappen, planten en dieren”.
- 10.30 uur: W. Roggeman: „Atlas van de Belgische broedvogels”.
- 11.00 uur: J. van den Steen: „Bedreigde vogels in Vlaanderen”.
- 12.00 uur: Middagmaal*
- 14.00 uur: Dr. E. van der Straeten: „Bedreigde zoogdieren in Vlaanderen”.
- 14.30 uur: R. Jooris: „Vleermuizen”.
- 15.00 uur: Dia's R. Willockx: „Bedreigde vochtige gebieden, planten en dieren”.
- 15.20 uur: Koffiepauze
- 15.50 uur: Prof. Dr. P. van der Veken: „Planten van het vochtig milieu”.
- 16.20 uur: A.J. van Dijk: „Atlas van de trek- en wintervogels”.
- 16.30 uur: Slotwoord.

* Middagmaal in de zaal Volksbelang, Onder den Toren, 9 - Mechelen - (051) 21 61 73

MENU: Groentenbouillon - Toast met champignons - Tussenribstuk op zijn Tirols - Fruitsla - Koffie - 1 glas bier of water

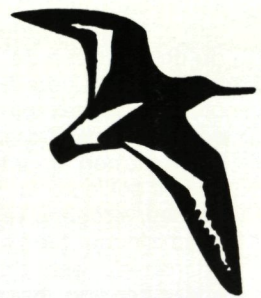
Inschrijving vòòr 1 oktober 1981 door storting van 330 F. per persoon op postrekening 000-0875361-33 van de Wielewaal Mechelen, p.a. Muizenstraat 13, 2950 Zemst (Hofstade).

kenmerken die onmiddellijk opvallen en maak dan pas een volledige beschrijving. Let vooral op de kleur van de snavel, het loopbeen, de tenen en het oog. Sommige soorten hebben opvallende tekeningen, vlekken, strepen, enz... op bepaalde lichaamsdelen. Hoe ziet het staartpatroon er uit? Met of zonder wit of anders gekleurd en waar? Hoe is de kleur en de kleurverdeling van de rug en de stuit? Let goed op de bijzonderheden van de kop: kruinstreep, wenkbrauwstreep, streep door of onder het oog, baardstreep (lengte, breedte en kleur van deze strepen noteren), oogringkleur. Schenk aandacht aan de vleugelstrepen en de vleugelspiegel: deze kunnen zeer duidelijk zijn of nauwelijks waarneembaar (door sleet). Let op de aanwezigheid van een (gekleurde) ring aan de poten of van één of ander vleugelmerkteken (plaatje, wimpel,...)

- Maak ter plaatse een schets, zelfs een onbeholpen tekening. Indien de schets na de waarneming of thuis werd gemaakt dient dit vermeld.
- Hoe gedraagt de vogel zich? Hoe beweegt hij de vleugels en de staart? Hoe beweegt hij zich voort in de bomen of in de struiken, op de grond (bij het voedselzoeken), of op het water (water- en waadvogels). Welke houding heeft de vogel als hij niet beweegt? Beschrijf de vlucht van de vogel: manier van vliegen, het vliegbeeld (boven- en ondervleugel). Gedrag tegenover soortgenoten, tegenover andere soorten, enz... Aanwezigheid van andere vogelsoorten en hun houding ten opzichte van de onbekende of vreemde vogel.
- Geluiden, roep en zang: vergelijken met de geluiden van gekende soorten en de verschillen of de gelijkenis aanduiden. Opletten voor afwijkende zang (roep) en voor vogels die de zang (roep) van andere vogels nabootsen. Beschrijving en ontleding van de zang (roep), fonetische weergave, kwaliteit en duur. Indien mogelijk de geluiden registreren met een bandopnemer.
- Beschrijf de waarnemingsplaats met zijn plantengroei.
- Welke zijn de waarnemingsomstandigheden: afstand tussen de waarnemer(s) en de vogel en hoe deze afstand gemeten of berekend werd, de aard en vergroting van de gebruikte kijker(s), de aard en richting van de belichting, de zichtbaarheid, de weersomstandigheden, de plaats, datum, uur en totale duur van de waarneming.

- Geef aanvullende inlichtingen: is de soort onbekend voor de waarnemer en ziet hij de vogel voor de eerste maal of is hij min of meer vertrouwd met de soort (uit het buitenland bv.) en sinds wanneer? Kent de waarnemer al de soorten waarmee de waargenomen vogel kan verward worden? Geef tevens naam en adres van de medewaarnemers of van vogelkenners (ringers) die werden verwittigd en die de vogel eveneens hebben waargenomen.
- Tot slot een interessante suggestie die ik ontving van de heer **M.J. Tekke**, oud-sekretaris van de Commissie voor de Nederlandse Avifauna en erelid van de Nederlandse Ornithologische Unie en de Club van Nederlandse Vogelkundigen. Tekke stelde vast dat er bij het waarnemen en noteren in het veld van zeldzame soorten volgende moeilijkheden waren: 1. dat men feitelijk **tegelijk** moet waarnemen en opschrijven wat men ziet; 2. dat men **zeer snel** schrijfmateriaal voorhanden moet hebben, want veelal blijft de vogel niet ter plaatse; 3. dat weersomstandigheden (regen, koude handen) **snelle** notering kunnen belemmeren. M.J. Tekke heeft, na jarenlange ervaring — ook bij inventarisatie van terreinen, waar ieder exemplaar moet genoteerd worden — dit probleem als volgt opgelost. Hij gaat het veld in met een cassette recorder, die in een tas op zijn rug zit. Het snoer met microfoon loopt uit deze tas naar de reviers van zijn veldjas waar de microfoon met een klem is vastgemaakt. Zodra hij wat waarneemt stelt hij de recorder in werking door een knopje aan de microfoon in te drukken en spreekt hij in wat hij waarneemt. Thuis kan men de cassette meermaals rustig beluisteren en een verslag maken. Na schoonvegen kan men de cassette opnieuw gebruiken. Tekke heeft op deze manier dagenlange ornithologische studiereizen gemaakt zonder een woord op te schrijven, tot zijn grote voldoening. Hij beveelt deze methode dan ook warm aan. Hij vestigt tevens onze aandacht op een bijkomend voordeel, namelijk de mogelijkheid tot opnemen van het geluid van het waargenomen exemplaar wat **bewijsmateriaal** oplevert. Hij kon op deze manier geslaagde opname's maken van de eerste Cetti's Zangers in Nederland.

P. Herroelen, sekretaris van het Belgisch Avifaunistisch Homologatie Comité (BAHC), Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek.

Ornitologische Seizoenoverzichten in Vlaanderen

september - oktober - november 1980

Wie weet dat dit verslag gedistilleerd werd uit ongeveer 15.000 waarnemingen kan zich waarschijnlijk een idee vormen van de hoeveelheid energie en vooral tijd die dergelijk werk vraagt. De meeste tijd gaat uiteraard naar het inschrijven van al die waarnemingen en eigenlijk is dat jammer, want zo blijft er nauwelijks tijd voor de verwerking van die gegevens, zodat we ons veelal moeten beperken tot de meest in het oog springende konklusies. Verwerkingen zoals in dit rapport voor de Noordse Pijlstormvogel zijn dan ook echte uitzonderingen.

Nochtans kunnen alle LOK's en individuele waarnemers ons een heel eind vooruit helpen indien ze bij de verslagen die ze ons toesturen letten op volgende punten, waarvoor wij zeer dringend aandacht vragen.

1. rangschik de waarnemingen per soort, niet per maand, in in de volgorde van de lijst die verschenen is in De Wielewaal en sindsdien gebruikt wordt in de Ornitologische Seizoenverslagen.
2. specificeer zoveel mogelijk: vermeld het aantal exemplaren, ook indien er slechts 1 eks. werd waargenomen, duid het geslacht aan, geef aan of het gaat om pleisterende of trekkende vogels (eventueel de duur van de telling opgeven), kleurafwijkingen, vondsten, ringvangsten (land van herkomst), enz.
3. gebruik alleen de door ons gegeven afkortingen of vermeld de volledige naam en voornaam.
4. geef niet alleen het gehucht of de wijk, maar ook de gemeente en a.u.b. het postnummer!
5. gebruik deze volgorde: soort - datum - postnummer - gemeente - aantal - waarnemer(s) - specificaties.
6. schrijf met zwarte inkt of kogelpen of indien mogelijk met schrijfmachine.
7. beschrijf slechts 1 kant van het papier (dit bespaart ons de kosten van het fotokopiëren).
8. laat steeds een dubbele ruimte tussen twee soorten (gemakkelijker te snijden).
9. meng geen 2 seizoenen door elkaar in eenzelfde verslag (12-1-2, 3-4-5, 6-7-8, 9-10-11).
10. stuur a.u.b. de verslagen op tijd binnen, liefst maandelijks, of indien dit niet mogelijk is ten laatste 3 maanden na het einde van de betreffende periode.

Misschien een voorbeeld van een waarneming zoals die voor ons vlot is in te schrijven:

357. Wielewaal

17/5 9880 Bachte-Maria-Lerne ≥ 7 zangpost
POJ, Bart van Nimmen, Ooidonk.

In afwachting van en als voorbereiding op de reorganisatie (= meer mensen) die zich opdringt en die we zullen doorvoeren, kan iedereen, door zich aan deze eenvoudige richtlijnen te houden, ons een zeer grote dienst bewijzen.

Meteorologisch overzicht.

In België zijn geen twee maanden aan elkaar gelijk. Een zeer mooi voorbeeld hiervan vinden wij terug in dit seizoen. Het begon hoopgevend in september met abnormaal hoge temperaturen, zeer geringe neerslag en weinig tot geen stormen van belang. Tot grote vreugde van heel wat zeetrekters kwam de wind vooral uit ZW tot ZO, wat resulteerde in heel wat pijlstormvogels en stormvogeltjes.

In oktober werd het al minder. Weliswaar kon er nog geen enkele vorstdag genoteerd worden maar met 25 dagen neerslag en ZW tot ZZO-winden die vooral op 6 en 7/10 hevig huis hielden, was het toch geen prettige maand. November brak dan alle rekords met vorst van 2 tot 11/11 en van 27 tot 30/11. Liefst 14 vorstdagen en 1 winterdag op 4/11 werden geteld. De vroegste vorst van de eeuw! In die vorstperiodes kenden wij hoofdzakelijk NO-wind, daarbuiten ZW-winden. Vooral op 15/11 stond er een hevige storm, ook op 18, 28 en 29/11 ging het er ruw aan toe. De derde november kregen wij al de eerste sneeuw.

Een memorabele trekdag was 12/10. Onder invloed van de plots invallende koude in het noorden kregen wij een hevige rush over ons land met hele pakken ganzen en Aalscholvers, in het kielzog gevolgd door talloze anderen. De vroeg invallende koude had een vroegere aankomst van onze echte wintergasten tot gevolg. (naar gegevens K.M.I.).

BAHC: Van deze waarnemingen moet een gedetailleerd verslag worden overgemaakt aan de sekretaris van het BAHC: P. Herroelen, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek.

De vermelde waarnemingen werden door ons niet op hun juistheid onderzocht. Gelieve deze gegevens vooralsnog niet over te nemen in andere studies of publikaties.

De nummering van de vogels is deze die werd aangegeven in De Wielewaal 45 (juni 1979).

Gebruikte tekens:

* vondst

v ringvangst

1. IJsdwerker (*Gavia immer*) BAHG

20/9 Nazareth 1 eks. in zomerkleed naar Z (ROJ, ROH).
Eerste septemberwaarneming voor België.

2. Pareldwerker (*Gavia arctica*)

Groot aantal waarnemingen. Voor dezelfde periode in 1979 slechts 3. Aanwezig vanaf half oktober: 19/10 Nazareth 6 eks. (ROJ, ROH); 31/10 De Panne (BIR); 2/11 St-Agatha-Rode (WJ Brussel, WJ Brussel Oost, BAS, DBJ); 11/11 Kallo (VVP, DCR, OED); 15/11 Heist 1 eks. op zee (DST, LUP); 16 tot 24/11 Dessel 1 eks., vermoedelijk tweedejaarsvogel (MTL, DRD, PRP, PEJ, LAJ, APJ, DRI, DRS, KNP, MEH, MML, SGL); 19/11 Nazareth 2 eks., waarvan 1 gedeeltelijk in zomerkleed (ROJ, ROH); 26/11 Heist 1 eks. naar ZW (DST); 29/11 Nazareth 13 eks. (!) (ROH, ROJ).

3. Roodkeeldwerker (*Gavia stellata*)

2 september-, 4 oktober- en 12 novemberwaarnemingen. September: Nazareth 1 eks. op 1/9 en 1 in zomerkleed naar Z op 20/9 (ROJ, ROH); oktober: Nazareth 3 eks. op 12/10 en 22 eks. (!) op 29/10 (ROJ, ROH); 26/10 Oostende 1 eks. op zee (VW Oostende); 27/10 Heist 1 eks. op zee, nog gedeeltelijk in zomerkleed (DST). 12 novemberwaarnemingen uit Bredene, Blankenberge, Heist, Knokke, Knokke-Zwin en Nazareth. Maximum 16/11 Knokke-Zwin 5 eks. op zee (DST).

Duikers (*Gavia spec.*)

De meeste over zee trekkende duikers kunnen niet op naam gebracht worden. 2 september-, 7 oktober- en 9 novemberwaarnemingen. Vroegste datum aan de kust 12/9 Nieuwpoort 5 eks. (ZW Nieuwpoort). Maxima: 29/10 Oostende 9-8 en 1 eks. naar ZW (VW Oostende, POM); 19/10 Nazareth 17 eks. in verspreide groep naar Z (ROJ, ROH); 26/11 Heist 18 naar ZW en 2 naar NO (DST).

4. Fuut (*Podiceps cristatus*)

Maxima september: 14/9 Blokkersdijk 204 (MAR, BJN Antwerpen, WJ Waasland); 6/9 Kluizen 77 eks. (VSP, SAL); 17/9 Hofstade 32 eks. (VJP); oktober: 15/10 Hofstade 47 eks. (DEJ, POP); 4/10 Kluizen 35 eks. (VSP, SAL); 18/10 Nazareth ca 35 eks. naar Z (ROJ, ROH); november: 16/11 Knokke-Heist 88 eks. op zee (DST); 17/11 Knokke-Zwin 59 eks. in groep (DST); 14/11 Hofstade 33 eks. (LUF).

Aanvullende broedgevallen: Wachtebeke en St-Margriete (DAF, ANA); op 30/10 Boorseme 1 paartje nog ijverig bezig met voederen van 3 gestreepte jongen (VW Zuid Limburg).

Roodhalsfuut (*Podiceps griseigena*)

Foto : M. Sloodmaekers

5. Roodhalsfuut (*Podiceps griseigena*)

27 september-, 16 oktober- en 16 novemberwaarnemingen uit alle Vlaamse provincies. Grootste aantallen Nazareth o.a. 6 eks. op 6/9 en 14 eks. op 16/9, in het totaal minstens 26 doortrekkers in september (ROJ, ROH).

Geen waarnemingen tussen 9 en 26/10. Duidelijk meer septemberwaarnemingen dan verleden jaar (toen 5 waarnemingen).

6. Kulduiker (*Podiceps auritus*)

Verwarring met Geoorde Fuut is niet altijd uitgesloten! 1/9, 13 en 28/10 en 8/11 Oostende (VW Oostende, DST); 2 en 11/9 Blokkersdijk 2 en 1 eks. (DCC) en 1 eks. op 23/9 (WN Linkeroever); 7/9 Stuivekenskerke (DSK, WJ Westkust); 20 en 21/9 Nazareth 2 eks. (ROJ, ROH); 2/10 Walem (DCC); 12/10 Mechelen 2 eks. (MER, CAH); * 28/10 tot 6/11 Mol-Postel dood gevonden op 6/11 (DEL); 22/11 Nazareth (ROJ, ROH); 23/11 Walem (WJ NW Brabant, STC).

7. Geoorde Fuut (*Podiceps nigricollis*)

Blijft te Blokkersdijk aanwezig tot 19/10 (WN Linkeroever), maximum op 19-20 en 21/9 met 5 eks. (MAR, VOH). 1-2 en 3/9 Nazareth 1 eks. in winterkleed, 2 eks. op 9/11 (ROJ, ROH); 4 en 25/9, 1/10 Knokke-Zwin resp. 1-1 en 5 eks. (DST, VBT, BJN Antwerpen); 7 en 21/9, 4/10 en 3/11 Antwerpen-Oorden (VGW, VOH); Oostende 3 eks. op 12/9 (DST, MIT), 4 eks. op 5/10 en 6 eks. op 13/10 (VW Oostende), 3 eks. op 25/10 (POM, FRR), 5 eks. op 28/10 en 2 eks. op 2/11 (DST), nog aanwezig op 8/11 (VW Oostende); 20 en 28/9 Doel 2 en 1 eks. (VVP, OED, DCR); 21/9 Stuivekenskerke (DSK); 6/10 Neerijse (STP) en niet op 6/11; 12/10 St-Agatha-Rode (VRR, STS, TMP); 18/10 Kluizen (VSP, SAL); 15/11 Eke (OUH); Blokkersdijk 2 eks. (WN Linkeroever).

8. Dodaars (*Podiceps ruficollis*)

Maxima september: 21/9 Blokkersdijk 107 eks. (WN Linkeroever); 26/9 Nazareth-Kallemoeie ca 70 eks., waarvan 60 eks. 's avonds naar Z vertrokken (ROJ, ROH); 14/9 Nazareth-De Biezen ca 40 eks. (ROJ, ROH); oktober: 5/10 Blokkersdijk min. 50 eks. (BEL); 9/10 Lier

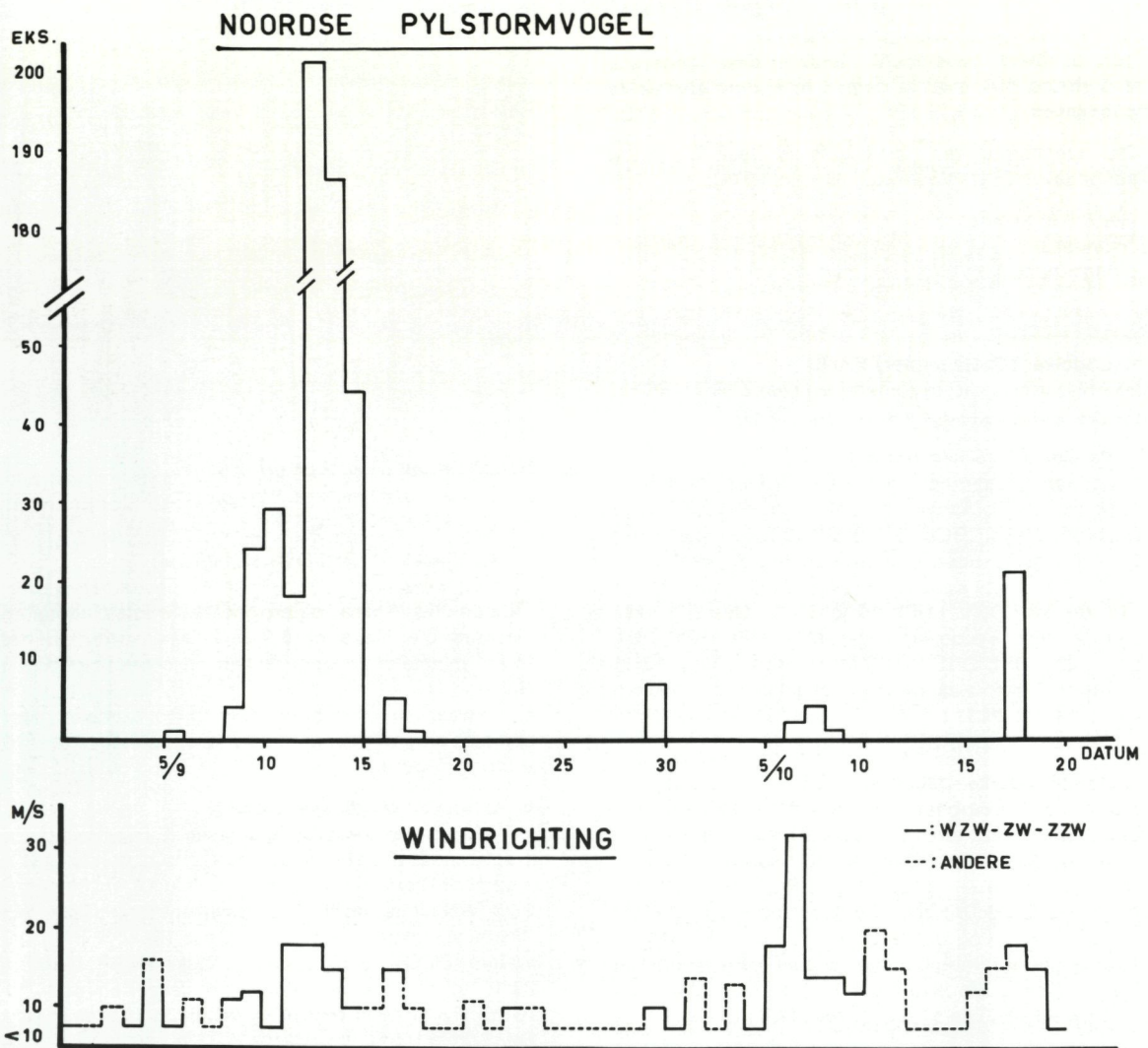

FIG. 1

33 eks. (VW Lier); 29/10 Zingem min. 20 eks. (VAJ); november: 8/11 Nieuwpoort-jachthaven 15 eks. en spaarbekken 12 eks. (DSK, DBR); 9/11 Terhulpen ca 20 eks. (TAR); 1/11 Mol-Postel 17 eks. (DEL); 15/11 Nazareth ca 17 eks. (ROJ, ROH).

9. Vaal Stormvogeltje (*Oceanodroma leucorhoa*)

14/9 Knokke-Zwin 1 eks. (WA Brugge) en 3 eks. naar ZW (DST); 17/9 Oostende 1 eks. naar ZW (VW Oostende); 17/10 Oostende 1 eks. naar ZW (VW Oostende); 18/10 Knokke-Zwin 2 eks. naar ZW (SYP).

10. Stormvogeltje (*Hydrobates pelagicus*) BAHC

17/9 Knokke-Zwin 2 eks. naar ZW (BJN Brugge); 7/10 Zeebrugge 2 eks. (STC); 18/10 De Panne (BIR); * 8/11 Zwijnaarde 1 eks. binnengebracht in vogelasiel 'Accipiter' afkomstig van Zweeds schip in de Gentse haven (VBM).

Stormvogeltje spec.

Niet soortgedetermineerde stormvogeltjes: 12/9 De

Panne 3 eks. (VEF, BIR); 17/9 Heist (DST); 9 en 18/10 Oostende telkens 1 eks. naar ZW (VW Oostende); 18/10 De Panne (BIR) en Knokke-Zwin 2 eks. naar ZW (DST); 18/11 Heist 1 eks. naar ZW (DST).

11. Noordse Pijlstormvogel (*Puffinus puffinus*)

Ten gevolge van hevige, continue ZW-winden op het goede ogenblik, worden er heel wat gezien aan de kust. De voornaamste beweging werdesignaleerd tussen 9 en 15/9 met maxima in het week-end van 13 en 14/9. Op 13/9 De Panne 201 eks. (STE, DBR, GEV, MML, MEH, VSP, BIR, OUH, SAL, TYH, VEF, DSK), Nieuwpoort 41 eks. (ZW Nieuwpoort), Oostende 103 eks. (MEP), Zeebrugge 113 eks. (BJN Brugge); 14/9 De Panne 186 eks. (zelfde waarnemers als op 13/9), Nieuwpoort 54 eks. (ZW Nieuwpoort), Oostende 32 eks. (POM, DJP), Knokke-Zwin 59 eks. (DST).

Verdere gegevens zie fig. 1.

Na 18/10 nog 2 waarnemingen: 17/11 Bredene 1 eks. naar ZW (VW Oostende) en 18/11 Oostende (POR).

13. Grauwe Pijlstormvogel (*Puffinus griseus*)

Zijn voorkomen valt tamelijk goed samen met dat van de Noordse Pijlstormvogel. Vooral waargenomen tussen 9 en 14/9 met als maxima: 13/9 De Panne 6 eks. (STE, TYH, BIR) en Nieuwpoort 4 eks. (VGW); 11/9 Oostende 5 eks. naar ZW (VW Oostende). Vervolgens nog enkele tussen 5 en 9,10 en op 18/10. Daarna nog 2 waarnemingen: 29/10 Oostende 2 eks. naar ZW (POM, BOU, VW Oostende) en 18/11 Heist 2 eks. naar ZW (DST).

14. Noordse Stormvogel (*Fulmarus glacialis*)

4 waarnemingen, alle te Oostende: 1 eks. op 13/9 (MEP), 1 eks. naar ZW op 30/9 en 9/10 (VW Oostende), 1 eks. naar NO op 29/11 (VW Oostende).

15. Jan van Gent (*Sula bassana*)

29 september-, 28 oktober- en 3 novemberwaarnemingen.

Grootste aantallen tussen 11 en 15/9 met als maxima: De Panne 89 eks. op 14/9 en 53 eks. op 13/9 (STE, BIR, DBR, GEV, MEH, VSP, SAL, OUH, DSK, TYH); 13/9 Oostende 29 eks. (MEP); maar vooral talrijk op 18/10: Oostende 303 eks. naar ZW (VW Oostende, VW Brugge), De Panne 156 eks. (BIR, STE, VEF), Knokke-Zwin 74 eks. naar ZW in 3 uur (DST), Nieuwpoort 19 eks. (ZW Nieuwpoort).

Op 17/10 en 19/10 integendeel geen enkele waarneming!

In november: 1/11 Nieuwpoort 21 eks. naar ZW en 5 eks. naar NO (ZW Nieuwpoort); 1/11 Oostende 1 eerstejaars naar NO (VW Oostende); 10/11 De Panne (STE, DBR, CAS).

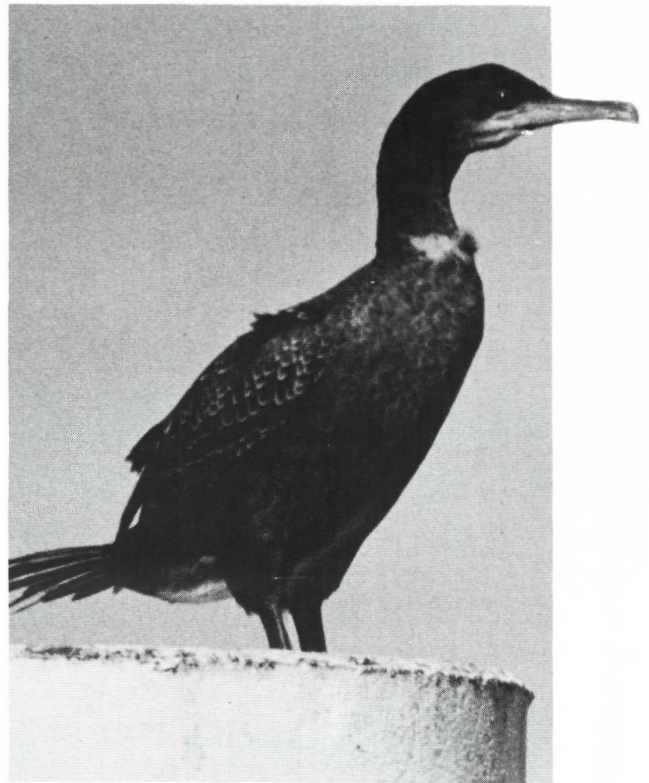
16. Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)

Dit najaar een over heel Vlaanderen sterk opgemerkte doortrek met op vele plaatsen nog nooit geziene aantallen. In het totaal 235 waarnemingen. Aan de hand van de verstrekte aantallen mogen we gerust stellen dat er minimum zo'n 6000 vogels doorgetrokken zijn, zeer waarschijnlijk waren het er echter veel meer. De hoofdbrok kwam door tussen 5 en 30/10 met vooral op 12/10 zeer grote aantallen Nazareth - Deinze - Kruishoutem ca 635 eks. overtrekkend op 1 namiddag (ROJ, ROH, BAG). Andere grote aantallen: 10/9 Nazareth ca 380 eks. in verscheidene groepen naar Z (ROJ, ROH); 13/10 Merksplas 88 eks. naar ZW (MML, MEH); 21/10 Arendonk 180 eks. in 2 groepen naar ZW (DEL); 25/10 Retie 250 eks. in 5 groepen naar ZW (DEL) en Mol-Postel 135 eks. op trek (DRD, VVA), dezelfde dag even over de Belgische grens in Nederland 392 eks. in 4 groepen (VGL, VWM); 26/10 Oostende 106 eks. naar ZW in 2 uur (VW Oostende); 26/11 Nazareth ca 65 en ca 120 eks. naar Z (ROJ, ROH).

Voor de geografische verspreiding zie kaart 1.

17. Kuifaalscholver (*Phalacrocorax aristotelis*)

BAHC 2/9 Nazareth 2 eks. naar Z, samen met 24 Aalscholvers (ROJ, ROH); 13/9 Blokkersdijk 1 ad of derdejaars (DED, WN Linkeroever); 2/10 Oostende 1 eks. zittend op zee, later naar NO (VW Oostende); 5/10 Blokkersdijk 1 onv. (tweedejaars) (STC); 13/10 Knokke-Zwin 1 eks. naar ZW samen met 4 Aalscholvers (DST); 18/10 Zeebrugge

Kuifaalscholver (*Phalacrocorax aristotelis*)

Foto : M. Sloodmaekers

1 eks. ter plaatse (BJN Brugge); 26/11 Heist 2 eks. naar ZW, 1 naar NO en 1 terug naar ZW, vermoedelijk dezelfde vogel die over en weer vloog (DST).

18. Blauwe Reiger (*Ardea cinerea*)

Zeer grote aantallen op 10/10 Deinze ca 126 eks., 2 dagen later slechts 2 eks. (ROJ, ROH) en 9/11 Zonhoven 90 eks. (ONC). Verdere maxima: september: 2/9 Nazareth-Kallemoeie 35 eks. meest juvenielen (ROJ, ROH); 26/9 Blokkersdijk 29 eks. (VVP); 20/9 Bredene 24 eks. naar ZW (VW Oostende); oktober: 6/10 Nazareth-Prikkels ca 79 eks. (ROJ, ROH); 2/10 Nazareth-Kallemoeie ca 40 eks. (ROJ, ROH); november: 9/11 Blokkersdijk 30 eks. (BJN Antwerpen); 6/11 Lier 24 eks. (VW Lier).

19. Purperreiger (*Ardea purpurea*)

22 september-, 3 oktober- en 1 novemberwaarneming. Regelmatig waargenomen tot 1/10, maximum 21/9 St-Agatha-Rode 3 juv. (VSK). Daarna: 14/10 Buggenhout 1 eks. naar Z (DIO); 19/10 Zulte 1 eks. overvliegend (BEF, VEH); * 11/11 Zwijnaarde 1 eks. gekwetst, later gestorven (DSI, BRG).

Enkel uit Limburg ontvingen we geen waarnemingen.

21. Kleine Zilverreiger (*Egretta garzetta*)

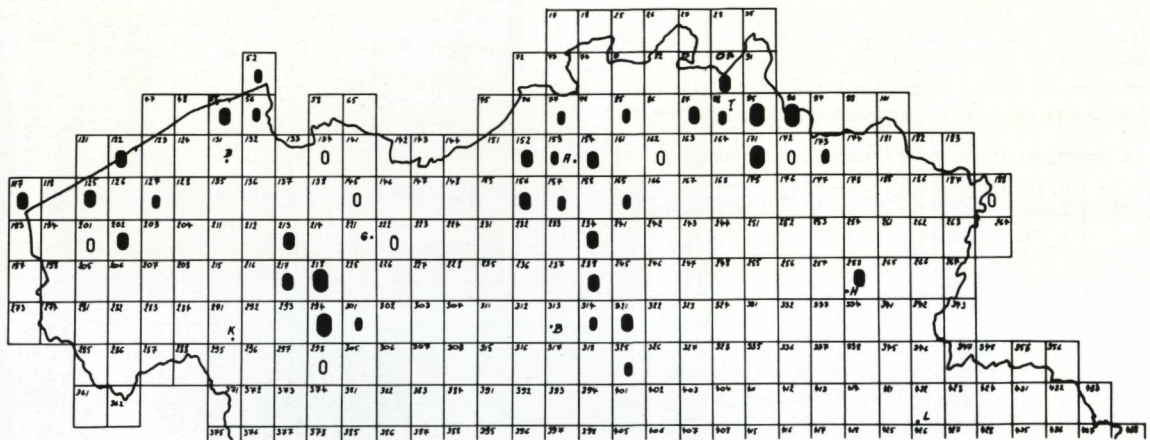
2/9 Doel (DCC); 14/9 Kallo (WA Denderland).

24. Kwak (*Nycticorax nycticorax*)

6 waarnemingen: 3/9 Olsene 1 eks. naar N (BEF, VEH);

AALSCHOLVER : MAXIMUM AANTAL OP 1 DAG WAARGENOMEN TUSSEN

1/9 EN 30/11/80

KAART I

0 1-5
● 6-25
● 26-125
● 126-625

4/9 Gistel 1 eks. overvliegend (VW Oostende); 26/9 Nazareth 1 ad pleisterend en 28/9 Deinze 1 eks. op nachttrek, gehoord (ROJ, ROH); 12 tot 18/10 Weelde 1 ad (PAL); 30/11 Wetteren 2 eks. naar Z (Ornis scaldiensis).

25. Woudaapje (*Ixobrychus minutus*)

2 waarnemingen: 2/9 Zonhoven 2 juv. (EVP); 28/10 Mol-Postel 1 ♂ (DEL).

26. Roerdomp (*Botaurus stellaris*)

Buiten de broedgebieden werd hij gesignaleerd op 12/10 Nazareth (ROJ, ROH); 3/11 Zemst (DWB); 4/11 Antwerpen-Oorderen (STC).

27. Oolevaar (*Ciconia ciconia*)

Knokke-Zwin op 3/9 landden 8 eks. bij de standvogel-populatie, 5 jonge vogels bleven tot 4/10, op 18/10 nog 1 eks. (BUG, WA Brugge); 11/9 Deinze 12 eks. naar Z (med. ROH, ROJ); 14/9 Melsele (SIR, VPR); 26/9 Nazareth 21 eks. naar Z (ROJ, ROH); 28/9 Geel (DRD) en Brugge 9 eks. (BJN Brugge); 7/10 Oostende 1 eks. naar ZW (VW Oostende); 21/10 Gent 3 eks. (LEP).

28. Zwarte Oolevaar (*Ciconia nigra*)

5/9 Mol-Postel 1 ad. (DRD); 19/9 Hasselt 8 eks. overtrekkend (VNR), dit zou de grootste groep zijn die de laatste jaren in Vlaanderen is waargenomen.

29. Lepelaar (*Platalea leucorodia*)

41 september- en 7 oktoberwaarnemingen tot 5/10. Daarna: 30/10 Arendonk 27 eks. naar ZZW (DEL), tevens de grootste gesignaleerde groep; 1/11 Nazareth 4 ad. 3 juv. (ROH, ROJ). Hoofdzakelijk waargenomen in de kuststreek, maxima: 16/9 De Panne 23 eks. boven zee (BIR) en 25/9 Heist

23 eks. naar ZW (DST); aan de Beneden-Schelde maximaal 4 vogels vrijwel de hele maand september aanwezig op Bloklersdijk. Daarbuiten nog waargenomen te Ramskapelle, Hertsberge, Elversele en Geel. Meerdere vogels met kleurringen werden waargenomen.

31. Flamingo (*Phoenicopterus ruber*) BAHC

Geen septemberwaarnemingen. Doel 1 eks. op 4/10 (VVP, DCR), * 1 Chilensis dood gevonden op 12/11 (STC); 3 en 6/11 Kruishoutem 1 Chilensis foeragerend (ROJ, ROH); 22 tot 30/11 Maaseik-Aldeneik (VW Zuid Limburg).

32. Wilde Eend (*Anas platyrhynchos*)

Maxima september: 19/9 Kallo-Ketenislaan 1800 eks. (JSL, STC); 20/9 Kallo-Verbrande Hoefstraat 1250 eks. (VVP, OED, DCR); 13/9 Kluizen 891 eks. (VSP, SAL); oktober: 12/10 Woumen 2350 eks. (VW Westkust); 18/10 Kluizen 1967 eks. (VSP, SAL); 31/10 Roksem 1100 eks. (POM); november: 17/11 Kluizen 2463 eks. (VSP, SAL); 29/11 Oelegem 2000 eks. (DED); 16/11 Woumen 1970 eks. (VW Westkust); 3/11 Mol 1700 eks. (DRD); 23/11 Hofstade 1240 eks. (CEG).

33. Wintertaling (*Anas crecca*)

Zeer grote aantallen te Kallo-Ketenisdijk 970 eks. op 28/9 (VVP, DCR, OED), 996 eks. op 2/10 (VVP, NEP), 714 eks. op 12/10 (VVP, OED, DCR), te Kallo-opgespoten terrein 960 eks. op 16/11 (VGW). Verdere maxima september: 5/9 Ramskapelle 400 eks. (DST, MIT); 2/9 Kallo-Kromme elleboog 230 eks. (VVP, OED); oktober: 26/10 Neerijse ca 400 eks. (DEJ, WA Brussel); 12/10 Kallo-Kromme elleboog 296 eks. (VVP, DCR, OED); 11/10 Antwerpen-Oorderen 214 eks. (VGW); november: 20/11 Bloklersdijk 376 eks. (WN Linkeroever); 22/11 Kallo-Ketenisdijk 365 eks. (VVP,

DCR); 23/11 Antwerpen-Oorderen 310 eks. (BNL, VGW, VOH).

34. Zomertaling (*Anas querquedula*)

Regelmatig waargenomen tot 17/9, met maximum 6/9 Blokkersdijk 18 eks. (WN Linkeroever), daarna zeldzamer: 21 en 23/9 Blokkersdijk 1 en 10 eks. (JSL, STC); op Blokkersdijk regelmatig waargenomen tot eind oktober (WN Linkeroever).

Laatste datum en tevens grootste concentratie: 30/10 Genk 30 eks. (VW Zuid Limburg).

36. Krakeend (*Anas strepera*)

Grootste concentraties aan de Beneden-Schelde, vooral te Antwerpen-Oorderen 184 eks. op 7/9 (VOH), 249 eks. op 11/10 (VGW) en 198 eks. op 3/11 (VGW); evenals te Blokkersdijk 145 eks. op 28/9 (JSL, STC, CSH), 283 eks. op 31/10 (JSL, STC) en 191 eks. op 24/11 (STC), van andere waarnemers kregen we lagere aantallen voor Blokkersdijk, maximum 138 eks. op 2/11 (VOH) en 130 eks. op 3/11 (VBT). Verder te Doel 216 eks. op 8/9 (JSL, STC) en 53 eks. op 4/10 (VVP, DCR). Maxima buiten die streek: 20/9 Nieuwpoort 6 eks. naar NO (ZW Nieuwpoort); 30/10 Knokke 2 ♂ 1 ♀ (DST); 10/11 Nazareth 10 ♂ 11 ♀ 23 juv. of rui (ROJ, ROH).

37. Smient (*Anas penelope*)

Grootste aantallen in de polders van Ramskapelle: reeds 24 eks. op 21/9 (BJN Brugge), 285 eks. op 15/10 en 985 eks. op 4/11 (DST).

Daarbuiten maxima september: 28/9 Oostende 1 ♂ 13 ♀ over zee (VW Oostende); 7/9 Doel 10 eks. (WJ Voorkempen); oktober: 12/10 De Panne 201 eks. over zee (VW Westkust) en Deinze ca 120 eks. naar ZW (DWM, BAG); november: 26/11 Roksem min. 242 eks. (VW Oostende); 16/11 Woumen 220 eks. (VW Westkust). 9 waarnemingen in Brabant en 4 in Limburg, maximum 4 vogels samen.

38. Pijlstaart (*Anas acuta*)

Maxima september: 20/9 Doel 94 eks. (VVP, DCR, OED); 7/9 Antwerpen-Oorderen 19 eks. (VOH); 21/9 Blokkersdijk 17 eks. (VOH); oktober: sterke trek op 12/10 met 260 eks. te De Panne (STE, BIR); 205 eks. te Oostende (POM, POR) en Deinze ca 220 eks. naar ZW (DWM, BAG); 19/10 Nazareth ca 80 en ca 160 eks. naar Z (ROJ, ROH); 11/10 Antwerpen-Oorderen 57 eks. (VGW); november: 3/11 Antwerpen-Oorderen 114 eks. (VGW); 8/11 Nazareth ca 65 eks. naar Z (ROJ, ROH); 3/11 Blokkersdijk 55 eks. (VBT).

9 waarnemingen uit Brabant en 2 uit Limburg, maximum 2 vogels samen.

39. Slobeend (*Anas clypeata*)

Maxima september: 20/9 Kallo-Kromme elleboog 840 eks. (VVP, OED, DCR); 7/9 Dudzele min. 350 eks. (SYP); 21/9 Antwerpen-Oorderen 170 eks. (VGW, VOH); oktober: 12/10 Kallo-Kromme elleboog 598 eks. (VVP, OED, DCR); 30/10 Blokkersdijk 452 eks. (JSL, STC); 11/10 Antwerpen-Oorderen 310 eks. (BNL, VGW, VOH); november: 2/11 Blokkersdijk 550 eks. (VOH); 1/11 Antwerpen-Oorderen 282 eks. (BNL, VGW, VOH);

26/11 Heist 40-35 en 76 eks. naar ZW over zee (DST); 4/11 Bornem 150 eks. (DHH).

40. Krooneend (*Netta rufina*)

3 september- en 1 oktoberwaarneming: 1 en 6/9 Blokkersdijk ♂ ♀ (FIG, WN Linkeroever); 22/9 Nazareth 2 juv. (ROJ, ROH); 2/10 Antwerpen-Oorderen 1 ♀ (VGW); in november: vanaf 6/11 tot 25/11 Mechelen 3 ♂ 2 ♀ (MAM en 26 andere waarnemers uit Brussel, Mechelen en Leuven); 9/11 Destelbergen 1 ♀ (KOL); 16/11 Bornem 1 ♀ (VKG).

41. Toppereend (*Aythya marila*)

In september enkel waargenomen te Nazareth-Kallemoeie, maximum ca 30 eks., meest ♂ op 5/9 (ROJ, ROH) en 2-11 en 21/9 Blokkersdijk, steeds 1 ♀ (DCC, WN Linkeroever).

In oktober en november meer waarnemingen en meer verspreid: maxima oktober: 25/10 Nazareth-De Biezen 11 ♂ 14 ♀ (ROJ, ROH); 5/10 Oostende 2 ♂ 1 ♀ (VW Oostende); november: 8/11 Nazareth-Kallemoeie 6 ♂ 8 ♀ (ROJ, ROH); 8 en 9/11 Nieuwpoort 9 eks. (RAD). Geen waarnemingen uit Brabant of Limburg.

42. Kulfeend (*Aythya fuligula*)

Maxima september: 14/9 Blokkersdijk 110 eks. (BJN Antwerpen, WJ Waasland); 6/9 St-Agatha-Rode 71 eks. (HER, NYJ); 14/9 Kessel-Lo 71 eks. (WEJ); oktober: 2/10 Antwerpen-Oorderen 148 eks. (VGW); 31/10 Blokkersdijk 174 eks. (WN Linkeroever); 18/10 Kluizen 57 eks. (VSP, SAL); november: 23/11 Antwerpen-Oorderen 302 eks. (BNL, VGW, VOH); 1/11 Blokkersdijk 250 eks. (VVP); 23/11 Walem 50 ♂ 52 ♀ (WJ NW Brabant).

Op 14/9 Mol-Postel kipten nog 6 pulli uit (DEL).

44. Tafeleend (*Aythya ferina*)

Maxima september: 26/9 Blokkersdijk 460 eks. (VVP); 7/9 Antwerpen-Oorderen 194 eks. (VOH); 2/9 Kallo 135 eks. (VVP, OED); oktober: 19/10 Blokkersdijk 538 eks. (JSL, STC, CSH); 18/10 Oelegem 350 eks. (DMF); 2/10 Antwerpen-Oorderen 185 eks. (VGW); november: 2/11 Blokkersdijk 780 eks. (VOH); 10/11 Doel 350 eks. (BJN Antwerpen, WN Linkeroever); 17/11 Kluizen 306 eks. (VSP, SAL).

45. Witoogeend (*Aythya nyroca*) BAHC behalve ♂ Mechelen 1 ♂ 2 ♀ op 28/9 (MAM, MER), 5 ♂ op 4/10 (BEW, MER) en 1 ♀ op 15/10 (CEG); 8/11 Nazareth 1 ♂ (ROJ, ROH); 22/11 Rekem 1 ♂ (VW Zuid Limburg).

46. Brilduiker (*Bucephala clangula*)

Aanwezig vanaf 12/10 Blokkersdijk 1 ♀ (STC), nog 17 andere waarnemingen in oktober, maxima: 19/10 Nazareth-Kallemoeie 4 ♂ 3 ♀, 25/10 Nazareth-De Biezen 2 ♂ 4 ♀ (ROJ, ROH); 30/10 Rekem 4 ♀-kleed (VW Zuid Limburg); november maxima: 22/11 Oostende 33 eks. (POM); 1/11 Nazareth-Kallemoeie 3 ♂ 9 ♀ 10 juv (ROJ, ROH); 9/11 Knokke-Zwin 16 eks. (WJ Brussel).

47. IJseend (*Clangula hyemalis*) BAHC

In het totaal 16 waarnemingen waarvan 2 in oktober: 25 en 26/10 Oostende respectievelijk 1 ♂ en 1 ♀ (POM, FRR, VW Oostende). Aan de kust waargenomen te

Grote Zeeëend (*Melanitta fusca*)

Foto : P. Munsterman

Nieuwpoort, Oostduinkerke en Oostende. Maximum 2 ♀ op 28/11 Oostende (VW Oostende).

In het binnenland: Ramskapelle 1 juv. en 1 ♂ op 3/11, 1 ♀ of juv. van 4 tot 10/11 (DST, BJN Brugge); 22/11 Rekem 1 ♀ (VW Zuid Limburg), dit is de eerste waarneming voor de Limburgse Maasvallei.

48. Grote Zeeëend (*Melanitta fusca*)

Maxima september: 14/9 De Panne 41 eks. (STE, BIR, DBR, GEV, MEH, VSP, SAL, OUH, DSK, TYH); 12/9 Oostende 2 eks. naar ZW (DST, MIT); oktober: 29/10 De Panne 34 eks. (BIR) en Oostende 11 eks. (POM, BOU); november: 29/11 De Panne 24 eks. (BIR); 1/11 Nieuwpoort 4 eks. naar ZW en 15 eks. naar NO (ZW Nieuwpoort); 2 en 3/11 Oostende 15 eks. naar ZW (VW Oostende, CBT).

In het binnenland: 18/10 Nazareth 2 ♂ 3 ♀ (ROJ, ROH); 2/11 Zelzate 1 ♂ 1 ♀ (DSI); 3/11 Mol-Donk 9 ♀ (DRD); 16/11 Mariakerke (O.Vl.) 1 ♂ (VHI).

49. Zwarte Zeeëend (*Melanitta nigra*)

De voornaamste trekbewegingen vonden plaats tussen 11/9 en 18/9 met dagelijks meer dan 150 eks. Maxima op 17/9 met 1450 eks. te De Panne (STE, BIR), 391 eks. te Nieuwpoort (ZW Nieuwpoort) en 384 eks. te Oostende

(VW Oostende). In oktober nog een topdag op 12/10 met 662 eks. te De Panne (STE, BIR), 157 eks. te Nieuwpoort (ZW Nieuwpoort) en 243 eks. te Oostende (POM, POR). In november nooit meer dan 200 eks. 4 waarnemingen buiten de kust: 6/10 en 1/11 Nazareth resp. 2 ♂ 3 ♀ en 3 ♀ (ROJ, ROH); 29/10 Kluizen 1 ♀ (VSP, SAL); 1/11 Blokkersdijk 1 ♀ (WN Linkeroever).

50. Eidereend (*Somateria mollissima*)

2 waarnemingen in september: 1 en 9/9 Nieuwpoort 4 eks. en 7 eks. telkens naar NO (ZW Nieuwpoort). In oktober iets talrijker, maximum 12/10 Oostende 36 eks. naar NO (VW Oostende). In november de eerste ZW trekkers: maxima: 2/11 De Panne 21 eks. (STE); -/11 Nieuwpoort 63 eks. maandtotaal (ZW Nieuwpoort); 2/11 Oostende 92 eks. (POM, VRJ); 26/11 Heist 9 en 47 eks. naar ZW (DST).

Waarnemingen in het binnenland: Nazareth 5 ♂ 4 ♀ op 6/10, 1 juv. op 9/11, 1 ♂ 3 ♀ op 15/11 (ROJ, ROH); 26/10 Neerijse 1 ♀ (DEJ, WA Brussel).

51. Grote Zaagbek (*Mergus merganser*)

Aankomst eind oktober: van 26/10 tot 9/11 Kessel-Lo 1 ♀ (OSS, NYJ, VCS, BLH, WEJ, VFS, CLW); 28/10 Nazareth 1 ♂ 1 ♀ (ROJ, ROH); 29/10 Kruishoutem 3 ♂ 4 ♀ (ROJ, ROH). In november regelmatig waargenomen

en in alle provincies, maxima: 23/11 Doel 29 ♀ (DRF, MEP); 30/11 Lier 16 ♀ (VW Lier); 30/11 Blokkersdijk 15 eks. (STC).

Verhouding ♀-kleed/adulte ♂ in november: 15/1.

52. Middelste Zaagbek (*Mergus serrator*)

Eerste waarnemingen: 2/10 Oostende 1 ♀ naar ZW (VW Oostende); 6/10 Nazareth 1 ♂ 2 ♀ (ROJ, ROH). Slechts vanaf eind oktober regelmatig waargenomen: 29/10 Oostende 1 ♀ (VW Oostende); maxima november: 26/11 Heist 1 ♂ 2 ♀ naar NO en 5 ♀ - 1 ♀ - 8 - 4 eks. allen naar ZW (DST); 23/11 Oostende 5 eks. (POM, POR). In het binnenland: 8/11 Doel 1 ♀ (RSM, MHT); 10/11 Nazareth 2 ♂ 4 ♀ (ROJ, ROH); 12-15 en 16/11 Oelegem 1 ♀ (DED, DMF, VW Voorkempen); vanaf 27/11 Blokkersdijk 1 ♀ (STC, WN Linkeroever).

53. Nonnetje (*Mergus albellus*)

Slechts 1 waarneming in oktober, zie Aves, feuille de contact, 1981, 24-25.

Vanaf 1/11 regelmatig waargenomen: 1/11 Blokkersdijk 1 ♀ (WN Linkeroever). Niet waargenomen in Brabant. Maxima november: 30/11 Blokkersdijk 19 eks. (STC); 16/11 Ruien 6 ♀ (DEF); 29/11 Nazareth 2 ♂ 4 ♀ (ROJ, ROH); 22/11 Doel 2 ♂ 3 ♀ (VVP, DCR).

Ver in het binnenland: 30/11 Maaseik-Aldeneik 1 ♀ (VW Zuid Limburg).

54. Bergeend (*Tadorna tadorna*)

Maxima september: 28/9 Kallo-Ketenisdijk 175 eks. (VVP, DCR, OED); 20/9 Kallo-Verbrande Hoefstraat 75 eks. (VVP, DCR, OED); 7/9 Ramskapelle 54 eks. (BJN Brugge); oktober: 30/10 Antwerpen L.O.-Scheldeoever 314 eks. (WN Linkeroever); 19/10 Kallo-Ketenisdijk 244 eks. (VVP, DCR, OED); 25/10 Burcht ca 200 eks. (WN Linkeroever); 30/10 Blokkersdijk min. 175 eks. (TOW); november: 3/11 Antwerpen L.O.-Scheldeoever 132 eks. (WN Linkeroever); 10/11 Nazareth ca 115 eks. naar Z (ROJ, ROH); 11/11 Knokke-Zwin ca 100 eks. (VW Gent). Op 22/11 Kallo en Doel samen 2124 eks. (VGW). 1 waarneming in Zuid-West-Vlaanderen: 11/11 Menen 1 ♀ (VEJ); 5 waarnemingen in Brabant: 10/11 St-Pieters-Woluwe 1 ♀ (KOT); St-Agatha-Rode 1 eks. van 20 tot 23/11, 2 eks. op 28/11 en 3 eks. op 30/11 (WEJ, WES, CLW, HER, TMP); 22/11 Machelen (Brab.) 1 ad. (GIR). Geen in Limburg.

54. bis. Rosse Stekelstaartend (*Oxyura jamaicensis*) BAHC

In deze periode op niet minder dan 4 plaatsen gezien. 29/10 Knokke-Zwin (BUG); 1/11 Blokkersdijk 1 ♂ (VVP); van 6 tot 24/11 Mechelen 1 ♀ (MAM en 33 andere waarnemers uit Mechelen en Brabant); 25-26 en 30/11 Reninge 1 juv. (DBR, GAJ, DSK, CAS).

55. Casarca (*Tadorna ferruginea*) BAHC

Van 10 tot 16/11 Oelegem 1 ♂ (COM, DED, DMF, VW Voorkempen); 28 en 30/11 St-Agatha-Rode 1 ♀ (HER, WEJ, TMP, CLW).

56 bis. Ganzen (*Anser spec.*)

In september was het nog kalm op ganzengebied: 4/9 Beveren-Leie honderden naar Z (med. VEJ); 28/9

Antwerpen-Zandvliet vijftiental (WA Voorkempen); 28/9 Ronse ca 25 eks. naar ZW (DVP); 30/9 Oostende 1 eks. naar NO (VW Oostende). Verder nog 2 waarnemingen van Grauwe Ganzen (zie aldaar).

In oktober en november kwamen dan de ganzen in „golven” voorbij. De eerste en grootste was die van 12/10 met 64 meldingen van Grauwe Gans, 23 van gans spec., 7 van Kolgans en 5 van Rietgans. In het totaal werden 18.456 ganzen op die dag geteld, plus nog enkele groepen waar wij geen aantal voor gekregen hebben. Andere dagen met meer dan 1000 ganzen waren 19/10 met 1233 eks., 30/10 met 2738 eks., 1/11 met 2007 eks., 9/11 met 1047 eks. en 26/10 met 2124 eks. (telkens voor alle Anser samen).

56. Grauwe Gans (*Anser anser*)

In september: 27/9 Kruishoutem 3 eks. lokale broedvogels (ROJ, ROH) en 30/9 Blokkersdijk 62 eks. (REM, ROW, KOL, BRG, VBM).

De pieken komen overeen met de hierboven geciteerde. De grootste groepen werden dan ook op 12/10esignaleerd: streek Kruishoutem-Deinze-Nazareth minimum 5200 eks. naar Z (ROJ, ROH en 20-tal andere waarnemers), St-Baafs-Vijve en Zulte ca 4450 eks. op 11/2 uur (PAW), Zeveren en Deinze 2419 eks. naar ZW (DWM, BAG); op 19/10 Deinze ca 650 eks. naar Z (ROJ, ROH); 1/11 Oostende 699 eks. naar ZW op 31/2 uur (VW Oostende).

57. Kolgans (*Anser albifrons*)

Eerste waarneming: 11/10 Antwerpen-Zandvliet 6 eks. overvliegend (VGW). Op 12/10, de grote trekdag, op 4 plaatsen gezien met maximum Oudenaarde en Edelare 448 eks. naar Z in 5 groepen (LEA). Verder ook op 26/11 sterke trek, maximum Nazareth 1280 eks. naar Z in 3 groepen (ROJ, ROH). Op 30/11 6 waarnemingen, maar alle in kleine groepen.

59. Rietgans (*Anser fabalis*)

De eerste worden opgemerkt op de nu al bekende 12/10: Assenede 13 eks. naar ZW (BEL), Edelare 20 en 42 eks. naar Z (LEA), Sinaai ca 30 eks. naar ZZW (VUP). Daarna nog 1 oktoberwaarneming: 19/10 Deinze 12 eks. (ROJ, ROH). 6 novemberwaarnemingen: grootste groep: 3/11 Sinaai 60 eks. naar ZZW (VUP). 1 waarneming in Limburg: 30/11 Kinrooi 3 eks. (JAG, DCM).

60. Kleine Rietgans (*Anser brachyrhynchus*)

Slechts 3 waarnemingen: 8/10 Waterland-Oudeman 5 eks. naar W (ANA, VNF); 7/11 Oostende 15 eks. (VW Oostende); 30/11 Meetkerke meerdere groepen (BJN Brugge). Alhoewel zeker aanwezig in Damme kregen wij hierover geen gegevens binnen.

62. Rotgans (*Branta bernicla*)

Eerste waarneming op 5/10 Oostende 13 en 2 eks. telkens naar ZW (VW Oostende). Een eerste trekpiek op 11 en 12/10 met op 11/10 Oostende 107 eks. naar ZW (VW Oostende) en op 12/10 Oostende 122 eks. (POM, POR), De Panne 15 eks. naar ZW en 17 eks. naar NO (STE, BIR) en Nieuwpoort 6 en 5 eks. telkens naar NO (ZW Nieuwpoort).

De sterkste trekdag was 25/10: Oostende 332 eks. naar

ZW en 2 naar NO (VW Oostende) en De Panne 82 eks. (STE). In november lagere aantallen behalve op 26/11 Heist 263 eks. naar ZW en 1 naar NO (DST). Alle waarnemingen gebeurden in de kuststreek behalve 12 en 31/10 Nazareth 3 ad. en 21 eks. (ROJ, ROH).

63. Brandgans (*Branta leucopsis*)

5 septemberwaarnemingen, telkens van 1 eks., de wilde toestand staat niet steeds vast: 11/9 Nieuwpoort (ZW Nieuwpoort); 12/9 Wenduine (DTK); 19 en 20/9 Kallo (JSL, STC, VVP, DCR, OED); 21/9 Ramskapelle (BJN Brugge). In oktober enkel te Deinze 1 eks. op 8 en 9/10 (DWM, BAG).

3 waarnemingen in november: 2/11 Meetkerke 11 eks. naar ZW en 26/11 Damme 3 eks. (BJN Brugge); 29/11 Stuivekenskerke 12 eks. (DBR, DSK).

64. Canadese Gans (*Branta canadensis*)

5-6 en 20/9 Knokke resp. 2-2 en 1 eks. (DST).

67. Nijlgans (*Alopochen aegyptiaca*) BAHC

19/10 Brasschaat 9 eks. overvliegend (BOF, DRF, MHM); 31/10, 1 en 2/11 Scholen 2 eks. (VAP, VGJ, HGG); 23 tot 30/11 Oostende 9 eks. (VW Oostende).

68. Knobbelzwaan (*Cygnus olor*)

Maxima: september: 28/9 Kessel-Lo 14 eks. (VCS); 23/9 Terhulpen 2 ad. 7 juv. (DBJ); oktober: 26/10 Lier 26 eks. (VW Lier); 12/10 Dendermonde 7 ad. 3 juv. (MAA); 17 en 24/10 Wilsede 8 ad. 2 juv. (COI); november: 24/11 Lier 34 eks. (VW Lier); 9/11 Kessel-Lo 21 eks. (WEJ); 10/11 Mechelen 7 ad. 7 juv. (VBW) en Doel 14 eks. (MAR, WN Linkeroever, BJN Antwerpen).

69. Wilde Zwaan (*Cygnus cygnus*)

31/10 Heist 2 ad. ter plaatse (BJN Brugge).

70. Kleine Zwaan (*Cygnus bewickii*)

Eerste waarneming: 27/10 Knokke-Zwin 5 ad. (DST), daarna regelmatig aldaar met maximum 18 ad. op 3/11 (DST); 30/10 Kallo 4 eks. (TOW) en 30-31/10 Kallo 1 ad. (JSL, STC); 1/11 Oud-Heverlee 6 ad. 2 juv. (DBJ); 2/11 Kruishoutem 2 eks. (PAW) en Zingem 1 eks. naar ZO (EEO); 3 en 7/11 Oostende 7 en 17 eks. pleisterend (VW Oostende); 4-5 en 9/11 Meetkerke resp. 9-3 en 6 eks. (VBU); 29/11 Kallo 2 ad. 2 juv. (VVP, DCR).

76. Dwergarend (*Hieraeetus pennatus*) BAHC

2 waarnemingen van een lichte fase uit dezelfde streek: 9/11 Lampernisse (BCM) en 11/11 Houthulst (DSK). Ongetwijfeld hetzelfde exemplaar.

77. a. Buizerd (*Buteo buteo buteo*)

1018 exemplaren over 449 waarnemingen. De grafiek (fig. 2) toont het typische trekpatroon van deze soort: na een plotse tussentrek in de eerste dekade van september, voor het grootste deel veroorzaakt door rondzwervende en/of doortrekkende jonge vogels, blijven de aantallen vrij konstant tot de tweede dekade van oktober, waar de hoofdtrek onder invloed van de plotse koude in het noorden zeer abrupt begint. Normaal dalen de aantallen later geleidelijk, doch door de koude na Allerheiligen werd in de eerste dekade van november de hoofdtrek wel erg versneld. Grote

groepen: 7/9 Mol-Postel 21 eks. (DRD), 15/10 Turnhout 31 eks. (DEL), 31/10 Hasselt 13 eks. (VGL).

77. b. Buizerd (*Buteo buteo vulpinus*) BAHC

10/10 Hingene (DHH). Tot nu zijn in ons land 4 gevallen (allen vondsten) aanvaard: 14/5/22 Remersdaal, 14/3/46 Chantraine Verlé, 2/5/63 Sauvenière en 29/8/66 Sommethonne.

78. Ruigpootbuizerd (*Buteo lagopus*) BAHC

31/10 Zomergem (SWE); 1/11 Antwerpen-Oorden 2 eks. (BNL, VGW, VOH); 25/11 Bornem (DHH); 30/11 Jabbeke (KUE).

79. Sperwer (*Accipiter nisus*)

509 exemplaren over 365 waarnemingen. De grafiek (fig. 2) toont het aantalsverloop over de periode. Het doortrekpatroon is normaal maar wordt ook hier geaccentueerd door de plots invallende koude. Alle waarnemingen van solitaire vogels tot groepen van max 3 eks.

80. Havik (*Accipiter gentilis*)

60 exemplaren over 49 waarnemingen. De waarnemingen komen vooral uit de streek rondom Turnhout en Mol, terwijl de rest gespreid is over het hele gebied. Er was mooie doortrek in de tweede dekade van oktober (18 eks.). De waarnemingen uit Oost- en West-Vlaanderen: 27/9, 5-12-18/10 Schellebelle 1 ♀ (Ornis Scaldiensis); 28/9 Melsen (VEA); 1/11 De Haan (VW Oostende), Nazareth 1 ♂ en 1 ♀ naar Z (ROJ, ROH) en Deinze 2 eks. naar Z (DWM BAG); 8/11 Meetkerke (VBV); 29/11 St-Martens-Latem 1 ♀ (VVD, VRR). Vermoedelijk had deze laatste waarneming betrekking op het ♀ van het koppel dat overwinterde te Bachte-Maria Leerne (POJ).

81. Rode Wouw (*Milvus milvus*)

8 september-, 5 oktober- en 5 novemberwaarnemingen. De helft van de waarnemingen komen uit de Turnhoutse Kempen.

82. Zwarte Wouw (*Milvus migrans*)

7 september-, 2 oktober- en 1 novemberwaarneming. 1-3-13 en 29/9 Bazel 1 eks. (TRE, VHF, VHW, DBM, TMT, ROI): de broedvogels van Bazel. 1/9 en 18/10 St-Agatha-Rode 1 eks. en 1 onvolwassen eks. (SOD, SOW, DWE, CAG, DWB, WEJ); 21/9 Deinze 2 eks. naar Z (ROJ, ROH); 5/10 Moerbeke (FOJ, VKB); 1/11 Nazareth 1 eks. naar Z (ROJ, ROH).

84. Wespandief (*Pernis apivorus*)

49 exemplaren over 34 waarnemingen. 36 september- en 13 oktoberwaarnemingen. In tegenstelling tot de voorjaarsrek gebeurt de najaarsrek blijkbaar overwegend solitair. Toch in kleine groep: 22/9 Laarne 5 eks. (Ornis Scaldiensis); 6/9 Mol-Postel 4 eks. (DEL); 14/9 Bekkevoort 3 eks. (HRM) en 12/10 Oudenaarde 3 eks. (COE). Er kwamen geen waarnemingen uit West-Vlaanderen en Limburg.

85. Bruine Klekendief (*Circus aeruginosus*)

228 exemplaren over 123 waarnemingen. De grafiek

TREKVERLOOP NAJAAR 1980

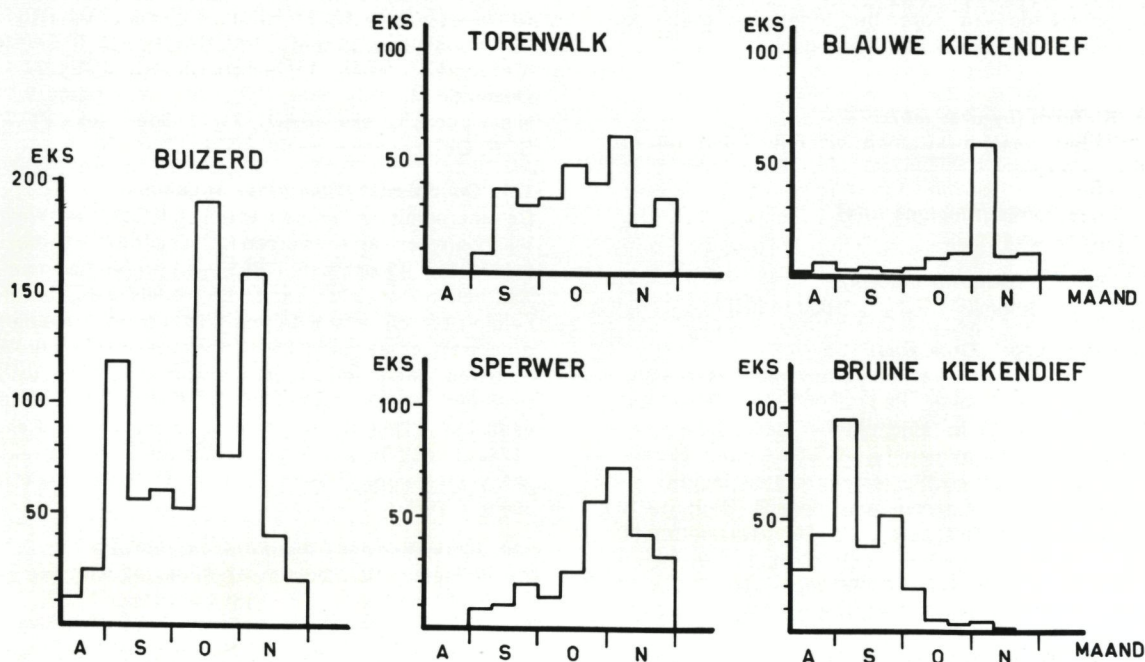

FIG. II

(fig. 2) toont het aantalverloop over de periode. Vooral in de eerste dekade van september komen nog veel waarnemingen uit de omgeving van de broedgebieden. Later uit heel Vlaanderen, maar toch met een voorkeur voor de kuststreek.

86. Blauwe Kiekendief (*Circus cyaneus*)

111 exemplaren over 80 waarnemingen. De grafiek (fig. 2) toont het aantalverloop over de periode. 8 september-, 22 oktober- en 78 novemberwaarnemingen, waarvan 59 uit de eerste dekade van november, met als meest opmerkelijke: 1/11 Oostende 6♀ en/of juv. naar ZW over zee (VW Oostende), 3/11 Mol-Postel ongeveer 15♀ en/of juv. naar ZW tussen 9 en 11 u. (DEL).

88. Grauwe Kiekendief (*Circus pygargus*)

8/9 Mol-Postel 1 juv. (DRD); rond 15/9 Assenede 1♀ (DLR); 11/10 Woumen 1♀ (BFJ). Het onderscheid tussen Blauwe en Grauwe Kiekendief bij jonge vogels en ♀♀ is zeer moeilijk!

Arend spec.

12/10 Mol-Postel 1 eks. van de kleinere soorten, mogelijks Slangenarend (*Circaetus gallicus*) (DRD).

90. Visarend (*Pandion hallaëtus*)

Verscheidene exemplaren pleisterden tot begin oktober: Mol-Postel 2 eks. + regelmatig een derde, St-Agatha-Rode idem, Weert 1 eks. (alle waarnemingen gebeurden door verscheidene waarnemers). Pas vanaf 12 oktober echte trekbeweging: 12/10 Mol-Postel 2 eks.

naar Z (DRD), Kruishoutem 3 eks. naar Z en Nazareth 2 en 1 eks. naar Z (ROJ, ROH) en Neerijse (VVR, STS); v 17/10 Lanklaar (LEH); 26/10 Pulle (VW Lier); 28/10 Mol-Postel 1 eks. naar Z (DEL). Twee novemberwaarnemingen: 1/11 Nazareth 2 eks. naar Z (ROJ, ROH) en 12/11 Heverlee (NYJ, AUB).

91. Slechtvalk (*Falco peregrinus*)

3 september-, 4 oktober- en 4 novemberwaarnemingen. 6/9 Mol-Postel 1 juv (DEL); 20/9 Deinze (ROJ, ROH); 28/9 Machelen (O-VI) 1 eks. naar ZW (VVJ); 13/10 Postel (DRD); 25 en 30/10 Oostende telkens 1 eks. naar ZW (VW Oostende); 1/11 Brecht (DRF); 11/11 Knokke (VW Gent); 11 en 12/11 Arendonk (DEL); 22 en 26/11 Koksijde (GAJ).

93. Smelleken (*Falco columbarius*)

100 exemplaren over 82 waarnemingen. 5 september-, 38 oktober- en 43 novemberwaarnemingen. Er is een duidelijke stijging van het aantal waarnemingen vanaf de eerste dekade van oktober (13 eks.) met een lichte stijging boven het gemiddelde in de eerste dekade van november (18 eks.).

94. Boomvalk (*Falco subbuteo*)

Zeer veel september-, 7 oktober- en 1 novemberwaarnemingen. Zoals normaal trokken de Boomvalken weg en door in september met enkele nakomers verspreid over de hele maand oktober. De waarneming van een ad. eks. te Oudenaarde op 25 en 30/11 (VPJ) is wel erg laat.

97. Torenvalk (*Falco tinnunculus*)

De grafiek (fig. 2) toont het aantalsverloop over de periode. De tweede en derde dekade van oktober en de eerste dekade van november tonen een duidelijke stijging van het aantal waarnemingen.

99. Korhoen (*Lyrurus tetrix*)

Uit iedere maand kwamen waarnemingen uit de broedgebieden.

Rode Patrijs (*Alectoris rufa*)

2/11 Wetteren (CLU).

103. Kwartel (*Coturnix coturnix*)

15/9 Kruishoutem 2♂♂ 2♀♀ (ROJ, ROH).

105. Kraanvogel (*Grus grus*)

1 september-, 9 oktober- en 16 novemberwaarnemingen, in totaal meer dan 2600 eks. Bijna alle waarnemingen vallen eind oktober begin november. Meest westelijke waarneming: 28/9 St-Andries-Brugge 7 eks. (SCB). Opmerkelijk is het groot aantal in Oost-Vlaanderen: 1/10 Ename 4 eks. naar Z (DVJ), 12/10 Nazareth 325 en 170 eks. naar Z en 29/10 Nazareth 1200 eks. (!) zeer hoog naar Z (ROJ, ROH), 1/11 Wetteren kleine groep 's nachts (*Ornis Scaldiensis*) en Sinaai 15 eks. (VUP), 10/11 Nazareth 140 eks. naar Z (ROJ, ROH).

107. Porseleinhoen (*Porzana porzana*)

19 en 24/10 Neerpelt (DCM, HEL); 23/10 Lier (VW Lier); 9/11 Oelegem (ANS).

109. Kleinst Waterhoen (*Porzana pusilla*) BAHC

17/11 Lier 1♂ (VW Lier).

106. Waterral (*Rallus aquaticus*)

Waarnemingen in alle maanden en alle provincies. Grote concentratie: eind oktober tot begin november Mol-Postel 25 eks. op verzamelplaats (DEL).

112. Meerkoet (*Fulca atra*)

Uit dagelijkse tellingen door ROJ, ROH te Nazareth, Deinze en Kruishoutem gedurende de drie maanden van dit verslag blijkt dat er heel de maand november tot 4 keer meer exemplaren aanwezig waren dan de maanden daarvoor. Grootste concentraties: 26/9 Doel 950 eks. (VVP), 3/11 Lier 700 eks. (VW Lier), half/11 Krekengebied O-VI 800 eks. (ANA), 23/11 Mechelen 700 eks. (WJ NW Brabant).

117. Scholekster (*Haematopus ostralegus*)

Grootste concentratie aan de kust: 18/9 Nieuwpoort 700 eks. (DJJ, DJY). Grootste aantal binnenland: 12/10 Nazareth 32 eks. naar Z (ROJ, ROH).

119. Klevit (*Vanellus vanellus*)

De meest opgemerkte trekperiodes: eind september, half oktober, begin en eind november. Maxima: 25/9 Antwerpen-Oorden 2700 eks. naar W (BNL, VOH), 30/10 Diksmuide 3500 à 4000 eks. (DSK), 1/11 Mol-Postel 9000 eks. overtrekkend in 2 uren (DRD, VVA), 22/11 Doel 4559 eks. (VGW) en 23/11 Oostende 3000 eks. (VW Oostende).

120. Zilverplevier (*Charadrius squatarola*)

3 september-, 4 oktober- en 2 novemberwaarnemingen. 9 en 14/9 Knokke-Zwin 5 eks. (BJN Antwerpen) en geen aantal (WA Brugge); 13/9 Deinze 5 eks. (ROJ, ROH); 1/10 Knokke-Zwin 4 eks. (BJN Antwerpen); 6/10 Deinze 8 eks. (ROJ, ROH); 13/10 Nieuwpoort (BOE); 24/10 Oostende 1 eks. naar ZO (VW Oostende); 9/11 Nieuwpoort 12 eks. (RAD); 11/11 Doel 4 eks. (VVP, DCR, OED).

121. Goudplevier (*Charadrius apricarius*)

De waarnemingen komen vooral uit Oost- en West-Vlaanderen en van Antwerpen L.O. Er zijn 27 september- (1127 eks.), 41 oktober- (1895 eks.) en 68 novemberwaarnemingen (3869 eks.). De vogels vertonen de neiging om bij versnelde trek o.i.v. koude in kleinere groepen door te komen: tweede dekade van oktober: 26 eks./wng, eerste dekade van november: 22 eks./wng, tegenover anders tussen 36 en 80 eks./wng. Grote aantallen: 22/11 Kallo 709 eks. (VGW); 24/11 Kallo 1175 eks. (STC); 22/10 Krekengebied O-VI. 300 eks. (ANA) en Melden 300 eks. (DEF) en 11/10 Oudenaarde 300 eks. (VPJ).

123. Morinelplevier (*Charadrius morinellus*)

15/9 Oostende (VW Oostende); Knokke-Zwin 1 eks. op 15 en 16/9 en 2 eks. van 17 tot 19/9 (BUG).

124. Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*)

Veel september-, 8 oktober en geen novemberwaarnemingen. De waarnemingen komen uit West- en Oost-Vlaanderen en het Antwerpse. Maxima aan de kust: 9/9 Knokke-Zwin 50 eks. (BJN Antwerpen), 18/9 Nieuwpoort 100 eks. (DJJ, DJY) en 30/10 Oostende 13 eks. (VW Oostende). Maxima Antwerpen L.O.: 6/9 Kallo 385 eks. (BEL), 8/9 Doel 235 eks. (JSL, STC) en 12/10 Kallo 55 eks. (VVP, DCR, OED). Maxima uit de andere gebieden: 6/9 Dudzele minstens 43 eks. (SYP), 21/9 Ramskapelle 18 eks. (BJN Brugge) en 27/9 Deinze 18 eks. (ROJ, ROH).

125. Kleine Plevier (*Charadrius dubius*)

Regelmatig waargenomen tot 15/9. Daarna: 21/9 Ettelgem 4 eks. (POM, POR) en 15/10 Machelen (Brab.) (ADD).

126. Strandplevier (*Charadrius alexandrinus*)

1 en 6/9 Deinze 3 en 1 eks. (ROH, ROJ); 2/9 Kallo 2 eks. (VVP, OED); 9 en 14/9 Knokke-Zwin 1 eks. (BJN Antwerpen) en geen aantal (WA Brugge).

127. Steenloper (*Arenaria interpres*)

11 september-, 8 oktober- en 7 novemberwaarnemingen. Maxima: 7/9 en 30/10 Oostende 200 eks. (POM, POR) en 265 eks. (VW Oostende). Waarnemingen uit het binnenland: 13/9 Oostakker (DAF); 2-5-6 en 26/9 1 en 20/10 Nazareth en Deinze resp. 4-5-2-2- en 1 en 1 eks. (ROJ, ROH); 19/10 Machelen (O-VI.) (VVJ); 19/10 Deinze (DWM, BAG).

128. Watersnip (*Gallinago gallinago*)

Vooral waarnemingen uit september en oktober, heel wat minder uit november. Slechts enkele waarnemingen

komen niet uit Oost- of West-Vlaanderen of van Antwerpen L.O.. Maxima: 2/9 Kallo 63 eks. (VVP, OED), 7/9 Dudzele minstens 110 eks. (SYP), 1/10 Deinze 49 eks. (ROJ, ROH), 26/10 Kortrijk 76 eks. (VEJ), 16/11 Oudenaarde 300 eks. (COE) en 23/11 Oostende 116 eks. (VW Oostende).

129. Poelsnip (*Gallinago media*) BAHC

8/9 Knokke-Zwin 2 eks. (BUG); 28/9 Willebroek (WJ Brussel Noord); 5/10 Nazareth (ROJ, ROH); 9/10 Lier (VW Lier).

130. Bokje (*Lymnocyrtus minimus*)

Eerste waarneming: 1 en 5/9 Nazareth 2 en 1 eks. en 6/9 Deinze 3 eks. (ROJ, ROH). Verder regelmatig vanaf 12/9, vooral in de provincies West-Vlaanderen en Antwerpen. Slechts één waarneming uit Limburg (DCM). Maxima: 1/10 Oostende 14 en Snaaskerke 8 eks. (VW Oostende).

131. Houtsnip (*Scolopax rusticola*)

Eerste waarneming (op juliwaarneming te Oostende na, zie De Wielewaal 1981: 194): 3/9 Zomergem (SWE); 14 en 20/9 Schellebelle 2 eks. (Ornis Scaldiensis); 17/9 Bilzen 2 eks. (VW Zuid-Limburg). Regelmatig vanaf begin oktober op verscheidene plaatsen.

132. Wulp (*Numenius arquata*)

Maxima september: 27/9 Deinze 253 eks. (ROH, ROJ); oktober: 3/10 Nazareth 138 eks. (ROJ, ROH); november: 1/11 Stuivekenskerke 70 eks. (DRM). Slaapplaatsen te Gottem (PAW), St-Baafs-Vijve (BEF, VEH) en Oeselgem (BEF, VEH). Slaaptrek te Gistel (VW Oostende) en Deinze (ROJ, ROH).

133. Regenwulp (*Numenius phaeopus*)

Laatste najaarstrekkers op 28/10 Nazareth en 29/10 Kruishoutem (ROH, ROJ). Maxima: 9/9 Kruishoutem ca 50 eks. en 27/9 Deinze 64 eks. (ROJ, ROH). Novemberwaarnemingen: 1-22 en 26/11 Nazareth (ROJ, ROH), 16 en 17/11 Deinze (ROJ, ROH), 19/11 Kruishoutem (ROH, ROJ) en 24/11 Blokkersdijk 3 eks. (STC).

135. Grutto (*Limosa limosa*)

Laatste zomervogels op 1/10 Retie (DEL), 2 en 4/10 Kallo 2 en 1 eks. (VVP, NEP). Maximum: 1/9 Nazareth 43 eks. (ROJ, ROH).

136. Rosse Grutto (*Limosa lapponica*)

Laatste najaarstrekkers: 2 en 7/11 Oostende-Raversijde 1 en 3 eks. (VW Oostende), 8/11 Nieuwpoort (DBR, DSK), 15/11 Kallo 13 eks. (VVP, DCR, OED). Maximum: 2/9 Oostende 86 eks. naar ZW (VW Oostende).

137. Witgatje (*Tringa ochropus*)

Maxima september: 1 en 26/9 Deinze 30 eks. en ca 20 eks. (ROJ, ROH); oktober: 1/10 Deinze ca 8 eks. (ROJ, ROH) en 5/10 Zevergem 6 eks. (VVD); november: 2/11 Oud-Herverlee 12 eks. (ADD, DEJ, SOW).

138. Bosruiter (*Tringa glareola*)

Najaarstrekkers tot 3/10 Nazareth (ROH, ROJ). Nakomers op 12/10 Welden en Melden (DEF).

Maximum: 20/9 Deinze 16 pleisterende eks. (ROJ, ROH).

139. Oeverloper (*Tringa hypoleucos*)

Regelmatische doortrek met maxima: 20/9 Oostende 54 eks. (VW Oostende), 15/9 Olsene 35 eks. en 14/9 Gottem 30 eks. (BEF, VEH). Nog 13 novemberwaarnemingen, gespreid over de gehele maand en met maximum 3/11 Nazareth 3 eks. (ROJ, ROH).

141. Tureluur (*Tringa totanus*)

Najaarstrek hoofdzakelijk aan de kusten in laag-België. Doortrekkers tot half oktober met maximum op 20/9 Zeebrugge 75 eks. (BJN Brugge). 2 waarnemingen eind oktober en 9 novembergegevens met maximum 22/11 Doel 8 eks. (VVP, DCR).

142. Zwarte Ruiter (*Tringa erythropus*)

Doortrek, voornamelijk in september, geleidelijk uitlopend vanaf begin oktober. Laatste waarneming: 19/11 Ramskapelle 2 eks. (DST). Maxima: september: 22/9 Doel 18 eks. (VVP, DCR, OED), 25/9 Knokke-Heist 16 eks. (DST); oktober: 2/10 Knokke-Heist 23 eks. (DST); november: 10/11 Doel 16 eks. (BJN Antwerpen, WN Linkeroever).

Waarnemingen in het binnenland: 1/9 Machelen (Brab.) (VSM, KOT, ADD, GIR) en 2/9 Kalmthout 7 eks. (NER).

143. Groenpootruiter (*Tringa nebularia*)

Regelmatische doortrek tot half oktober. Daarna nog enkele waarnemingen (11x) tot half november. Maxima september: 26/9 Deinze meer dan 60 eks. (ROJ, ROH), 21/9 Ramskapelle 16 eks. op trek (BJN Brugge), 15 eks. op 21/9 Dudzele (SYP) en 28/9 Doel (VVP, DCR, OED); oktober: 4/10 Knokke-Zwin 15 eks. (SYP).

Kanoetstrandloper (*Calidris canutus*)

Doortrek tot 10/10 Deinze 2 eks. (ROJ, ROH). Late waarnemingen: 27/10 Oostende 1 eks. naar ZW (VW Oostende), 30/10 Knokke-Heist 2 eks. naar ZW (DST, LUP) en 1/11 Oostende 15 eks. naar NO (VW Oostende). Maxima: 16/9 Deinze 28 eks. (ROH, ROJ) en 19/9 Oostende min. 20 eks. (VW Oostende).

147. Paarse Strandloper (*Calidris maritima*)

De eerste winterwaarnemingen kwamen uit het binnenland: 6 en 9/9 Deinze 3 en 1 eks. (ROJ, ROH). Aan de kust: 11 en 15/9 Nieuwpoort 5 en 2 eks. (ZW Nieuwpoort). Algemeen vanaf 8/11 Nieuwpoort 2 eks. (RAD). Maximum: 23/11 Oostende 17 eks. (POM, POR).

148. Kleine Strandloper (*Calidris minuta*)

Doortrek, vooral in september en tot half oktober. Laatste exemplaren: 13 en 14/10 Knokke-Zwin 13 en 4 eks. (DST). Late waarneming: 16/11 Kallo 7 eks. (VGW). Maxima: 6/9 Kallo 30 eks. (BEL), 28/9 Knokke-Zwin 28 eks. (BUG), 27/9 Deinze 25 eks. op trek en 11 eks. pleisterend (ROJ, ROH).

149. Temmincksstrandloper (*Calidris temminckii*)

Op de 13 ontvangen waarnemingen komen er 9 uit Midden-België nl. 1/9 Nazareth 2 eks. (ROH, ROJ), 6 tot 9/9 Deinze 1 à 10 eks. en 4 eks. pleisterend (ROJ, ROH).

Drieteenstrandloper (*Calidris alba*) Foto : A. Grimon

Andere waarnemingen: 3-6 en 7/9 Veurne (DBR, VHZ, DSK); 9/9 Knokke (DST, MIT).

151. Bonte Strandloper (*Calidris alpina*)

Maxima september: 27/9 Deinze 35 + 85 eks. (ROJ, ROH); oktober: 30/10 Blokkersdijk ca 300 eks. (WN Linkeroever); 8-11 en 15/11 Antwerpen-Zandvliet resp. 2130 eks. pleisterend - 865 eks. en 1337 eks. (BNL, DER, VGW, SID).

152. Krombekstrandloper (*Calidris ferruginea*)

Regelmatische doortrek in september. Maxima: 14 en 15/9 Knokke-Zwin 49 eks. en 52 eks. (WA Brugge, BUG). 6 waarnemingen te Deinze met op 21/9 zelfs 30 eks. (ROJ, ROH); oktober: 3/10 Oostende (VW Oostende).

153. Drieteenstrandloper (*Calidris alba*)

Doortrek voornamelijk in september, zowel aan de kust en in Laag-België als in Midden-België. Maxima: 12 en 14/9 De Panne 19 eks. (STE, BIR), 26/9 Deinze 12 eks. (ROJ, ROH). 1 oktoberwaarneming: 12/10 Nieuwpoort (ZW Nieuwpoort). Eerste wintergasten begin november. Maximum: 9/11 Nieuwpoort 123 eks. (RAD).

155. Kemphaan (*Phallomachus pugnax*)

Doortrek, voornamelijk in september, uitlopend tot half oktober. Maxima: 14/9 Blokkersdijk 170 eks. (BJN Antwerpen), 21/9 Ramskapelle ca 150 eks. (BJN Brugge), 2 en 28/9 Kallo 121 en 106 eks. (VVP, OED, DCR). Novemberwaarnemingen: 5/11 Ruien 1 ♂, 9/11 Petegem-Oudenaarde 1 ♂ (DEF); 11/11 Oostende (VW Oostende); 12 en 24/12 Kallo 1 en 14 eks. (STC).

156. Kluut (*Recurvirostra avosetta*)

De najaarstrek verloopt geleidelijk en houdt aan tot half november. Daarna nog 2 waarnemingen: 22/11 Doel (DCR, VVP) en 26/11 Heist 30 + 90 eks. naar ZW (DST). Maxima september: 20/9 Kallo 202 eks. (VVP, OED, DCR); oktober: 2/10 Kallo 256 eks. (VVP, NEP).

158. Rosse Franjepoot (*Phalaropus fulcarius*) BAHC 23 en 30/10 Oostende 1 eks. zittend op zee en 1 eks. naar ZW (VW Oostende).

159. Grauwe Franjepoot (*Phalaropus lobatus*)

3 tot 15/9 Knokke-Zwin (BUG); 6-7-9 en 12/9 Knokke (DST, MIT). Zelfde exemplaar?

159. bis Grote Franjepoot (*Phalaropus tricolor*) BAHC

Tweede, derde en vierde waarneming voor België: 24/9 Welden 1 eks. (VAJ); 27/9 Nazareth en Deinze 1 juv. (ROJ, ROH); 27 tot en met 30/9 Kallo 1 eks. (VIJ, DRF, en vele anderen).

163. Grote Jager (*Stercorarius skua*)

Doortrek tot half oktober. Maximum 18/10 De Panne 5 eks. (STE, BIR). Nog 2 late waarnemingen: 29/10 Nieuwpoort en Oostende 1 eks. naar ZW (RAD, VW Oostende); 24/11 Oostende (POR). Waarneming binnenland: 6/10 Nazareth (ROJ, ROH).

164. Middelste Jager (*Stercorarius pomarinus*) BAHC

De Panne 1 eks. op 3-5-7 en 11/9 (STE), 2 eks. op 1 en 15/9 (DBR, STE, VEF, CAS, BIR), 7 eks. op 14/9 en 15 eks. op 13/9 (STE, BIR, DBR, VEF, GEV, SAL, VSP, OUH, DSK, TYH); 13/9 Zeebrugge 6 eks. (BJN Brugge); 13/9 Knokke 1 subad. lichte fase (SYP); Nieuwpoort 2 eks. op 11-13 en 14/9 (ZW Nieuwpoort, VGW); 2-5-18 en 25/10 De Panne resp. 2-1-9 en 1 eks. (STE, BIR); 29/10 Nieuwpoort (ZW Nieuwpoort). Opvallend is het groot aantal waarnemingen op 13/9 en op verschillende plaatsen nl. De Panne 15 eks., Zeebrugge 6 eks., Knokke 1 eks. en Nieuwpoort 2 eks.

165. Kleine Jager (*Stercorarius parasiticus*)

Regelmatische doortrekker in september en oktober. 1 novemberwaarneming: 1/11 De Panne 2 eks. (STE). Maxima: 13/9 Oostende 29 eks. (VW Oostende), 13 en 14/9 De Panne 20 en 23 eks. (STE, BIR, DBR, VEF, GEV, VSP, SAL, OUH, DSK, TYH), 18/10 De Panne 24 eks. (STE, BIR).

Grote Jager (*Stercorarius skua*)

Foto : A. Lagrou

168. Burgemeester (*Larus hyperboreus*) BAHC

Oostende 1 eerstejaars op 3/10 en 1 ad op 5-15 en 30/11 (VW Oostende, POM, POR, VLE); 17/10 Knokke-Zwin 1 ad naar ZW (DST), 1/2 u. later waargenomen te Heist (LUP); 8 en 9/11 De Panne 1 eerstejaars en 1 eks. (STE).

169. Kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus*)

Grootste aantallen in het binnenland: 14/9 Kruishoutem ca 150 eks. (ROJ, ROH) en 13/10 Neerharen ca 100 eks. (VZL). Britse Kleine Mantelmeeuw werden genoteerd op 4/11 Walem (STC, JSL), 12-13 en 28/11 Machelen (Brab.) (GIR, LUF).

170 b. Geelpootzilvermeeuw (*Larus argentatus spec.*)

De soort werd waargenomen te: Klemskerke, Oostende, De Panne, Walem, Den Haan en Zevegem.

7 september-, 3 oktober- en 4 novemberwaarnemingen. 1 waarneming uit het binnenland: 28/10 Zevegem (VJA). Grootste aantal: 8/9 Klemskerke 8 eks. (VW Oostende).

175. Zwartkopmeeuw (*Larus melanocephalus*) BAHC

Wintergast te De Panne, in alle maanden waargenomen (STE, BIR en 10 andere personen). 14/10 Oostende 1 juv. (VW Oostende); 19/10 Knokke-Heist 1 onvolwassen eks. (STC); 29/10 Heist 1 ad naar ZW (DST); 2/11 Knokke 1 ad naar ZW (SYP); 18 en 29/11 Heist 1 ad naar ZW (DST) en 1 ad naar NO (DST, LUP).

176. Kokmeeuw (*Larus ridibundus*)

16/11 Nazareth 1 eks. in zomerkleed (ROJ, ROH). Groot aantal in binnenland: 8/11 Mechelen 9000 eks. (CEG, VBW).

177. Dwergmeeuw (*Larus minutus*)

Doortrek tot eind oktober, vooral begin oktober. Maxima september: 13/9 Zeebrugge 576 eks. (BJN Brugge), 8/9 Oostende 350 eks. in 5 u. (MEP); oktober: 25/9 De Panne 978 eks. (STE), 6/10 Heist 279 eks. naar ZW in 4 1/2 u. (DST), 7/10 Oostende 138 eks. in 1 u. (VW Oostende); novemberwaarnemingen: 2/11 De Panne 4 eks. (STE, BIR); 3/11 Oostende 2 ad (CBT). De soort werd in het binnenland gezien op 13/9 Nazareth 1 ad. 2 juv. (ROJ, ROH).

178. Vorkstaartmeeuw (*Xema sabini*) BAHC

11/9 en 23/11 Nieuwpoort (ZW Nieuwpoort); 13/9 en 18/10 Zeebrugge 1 ad. en 1 eks. (BJN Brugge).

179. Drieteenmeeuw (*Rissa tridactyla*)

Wintergast vanaf half oktober. Vroege waarnemingen: 3-11 en 14/9 Nieuwpoort (ZW Nieuwpoort); 13/9 Zeebrugge (BJN Brugge); 8/10 Knokke-Heist (STC). Maximum: 25/10 De Panne 651 eks. (STE). Waarneming binnenland: 29/10 Kruishoutem 2 ad. 1 juv. (ROH, ROJ).

180. Zwarte Stern (*Chlidonias niger*)

Doortrekker tot begin oktober. Maximum: 13/9 Zeebrugge 981 eks. (BJN Brugge). Trek over geheel Vlaanderen. Late waarnemingen: 25 en 29/10 Oostende 1 eks. naar ZW (VW Oostende); 26/10 Koksijde (DTJ).

182. Witwangstern (*Chlidonias hybrida*) BAHC

11/9 Knokke-Zwin (BUG).

Zwarte Stern (*Chlidonias niger*)

Foto : P. Munsterman

185. Visdief (*Sterna hirundo*)

Regelmatige doortrekker tot half september, bijna uitsluitend aan de kust. Maxima: 11/9 De Panne 1147 eks. (STE, BIR, DSK, TYH); 13/9 Zeebrugge 1257 eks. op trek (BJN Brugge) en De Panne 1226 eks. (STE, BIR, DBR, GEV.). Late trekkers: 4 en 5/10 De Panne 9 en 5 eks. (STE, BIR); 12 en 29/10 Nieuwpoort 1 pleisterend en 109 eks. (ZW Nieuwpoort); 1/11 Nieuwpoort (ZW Nieuwpoort).

186. Noordse Stern (*Sterna paradisaea*)

1/9 Oostende (VW Oostende); 11/9 Knokke-Zwin 140 eks. op trek (BUG); 13/9 Zeebrugge 12 eks. (BJN Brugge); 14/9 Knokke-Zwin (WA Brugge); 25/10 Oostende 1 juv. besmeurd met olie (VW Oostende).

188. Dwergstern (*Sterna albifrons*)

Doortrekker tot eind september. Maxima: 2/9 Oostende 77 eks. in 1 u. (VW Oostende); 18/9 De Panne 46 eks. (STE); oktober: 19/10 Knokke-Heist 3 eks. (STC).

189. Grote Stern (*Sterna sandvicensis*)

Doortrekker tot half oktober. Maxima: 1 en 11/9 De Panne 320 en 343 eks. (DBR, VEF, STE, CAS, TYH). 1 waarneming binnenland: 1/10 Nazareth (ROJ, ROH).

190. Aik (*Alca torda*)

22/9 en 1/11 Oostende (VW Oostende).

192. Zeekoet (*Uria aalge*)

9 en 24/9 Oostende (VW Oostende); * 3/10 Oostende 1 dood eks. met stookolie (VW Oostende); 16/11 Oostende (POM, POR, VW Oostende); * 22/11 Koksijde 1 dood eks. (RAD); 30/11 Oostende 2 eks. op zee en 1 eks. naar NO (VW Oostende).

193. Zwarte Zeekoet (*Cephus grylle*) BAHC

16/9 Oostende 1 ad. eks., 1/2 u. duikend gezien voor O-staketsel (VW Oostende).

Noordse Stern (*Sterna paradisea*)

Foto : A. Grimon

198. Holenduif (*Columba oenas*)

Maximum: 4/11 Kluizen 116 eks. (SAL, VSP).

199. Houtduif (*Columba palumbus*)

Maxima: 28/10 en 1/11 Nazareth meer dan 1500 eks. (ROJ, ROH).

200. Tortel (*Streptopella turtur*)

Laatste zomervogels: 26/9 Hove (VW Lier) en 28/9 Machelen (O.VI.) 3 eks. op trek (VVJ). Uitzonderlijk late waarneming: 11/11 Stuivekenskerke (DBR, DSK, CAS, STE).

202. Koekoek (*Cuculus canorus*)

Nog regelmatig tot eind september. Laatste zomervogels: 4/10 Kallo (VVP, DCR), 9/10 Uitbergen (DMD). Laat exemplaar: 28/10 Mol-Postel (DEL).

205. Kerkuil (*Tyto alba*)

Verspreiding: zie kaart nr. 2. Broedgeval te Mol (HNJ). Op 11/11 werd te St-Maria-Horebeke ad. + roep van jong gehoord (DPJ).

212. Bosuil (*Strix aluco*)

Verspreiding: zie kaart nr. 2. Van alle waarnemingen hebben er 3 betrekking op verkeersslachtoffers.

213. Ransuil (*Asio otus*)

Roestplaatsen te: Woumen 5 à 10 eks. (DBR), Ruien 5 à 20 eks. (DSN), Hemiksem 21 eks. (ROI, VHW, VHF, BRW), Vosselaar 5 eks. (MTL, MTK, MTE, MTM, MTI), Antwerpen-Blokkersdijk 5 eks. (WA Mortsel) en Mol 10 eks. (MEH, MML, VMR, ESG).

214. Velduil (*Asio flammeus*)

Verspreiding: zie kaart nr. 2.

217. Gierzwaluw (*Apus apus*)

Nog regelmatig waargenomen tot half september. Laatste zomervogels: 21/9 Ramskapelle (BJN Brugge), Oostende 2 eks. (VW Oostende) en Knokke 2 eks. (DST); 24/9 Mol (DRD). Late exemplaren: 1 en 25/10 Mol-Postel (DEL); * 2/11 Aalst (V.O.T. 4: 35).

222. Hop (*Upupa epops*)

1 en 2/9 De Panne (DBR, STE, VEF, CAS); 2/9 Oostende 1 eks. uit zee (VW Oostende); 3/9 Kruibeke 2 eks. roepend (VHF); 21/9 Arendonk (LUG) en 28/10 Brasschaat (VWE). In de streek van Kruibeke zou de soort mogelijks gebroed hebben (VHF, med. bewoner).

230. Draaihals (*Jynx torquilla*)

Doortrek begin september. Laatste exemplaren: 23/9 Asse (Stat. Terlinden) en 19 en 22/10 Kapelle-op-den-Bos (VJP).

232. Kuifleeuwerik (*Galerida cristata*)

Waarnemingen binnenland: 9/9 en 5/10 Nazareth 2 en 15 eks. op trek (ROJ, ROH); 4 en 6/11 St-Pieters-Woluwe 2 en 1 eks. (KOT, ADD).

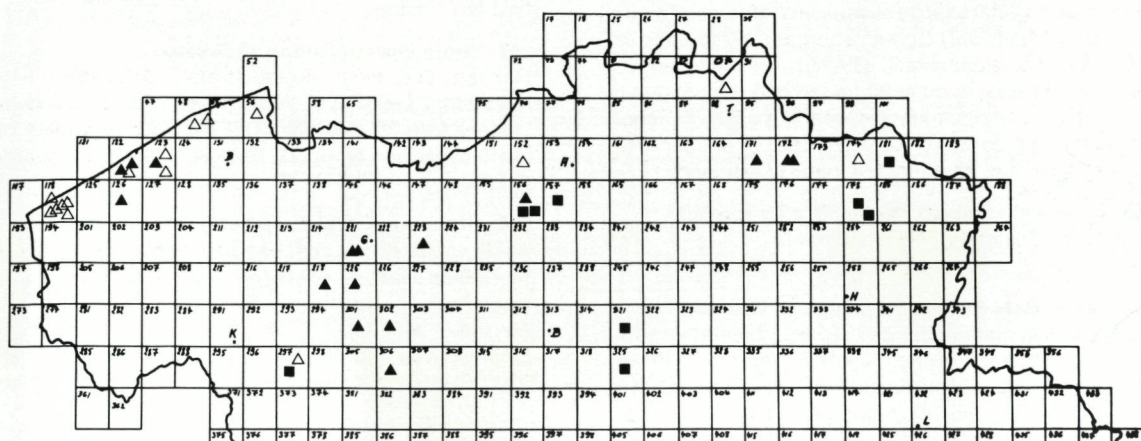
233. Boomleeuwerik (*Lullula arborea*)

Naast de traditionele gebieden voor deze soort, werd hij ook waargenomen te: 18/10 Koksijde 3 eks. (GAJ), 16/11 Beernem 16 eks. (KUE), 10/11 Munte 11 eks. (REM), 4/10 Schellebelle (Ornis Scaldiensis), 27/9 Uitbergen (DMD) en Zele (HEA), 1/10 Elene (ELM) en 12/10 Oudenaarde 2 eks. (COE).

234. Veldleeuwerik (*Alda arvensis*)

Maxima: 26/10 Koksijde ca 1000 eks. in de voormiddag (DSK, DBR), De Panne 780 eks. (STE, BIR), Berchem-

KERKUIL – BOSUIL – VELDUIL

KAART II

▲ KERKUIL
■ BOSUIL
○ VELDUIL

Melden 250 eks. naar ZW (DEF) en Ronse 55 eks. naar ZW (DVP); 1/11 Nazareth 150 + 800 + 350 eks. in 5 u. tijd (ROJ, ROH).

235. Strandleeuwerik (*Eremophila alpestris*)

Eerste wintergasten: 31/10 Knokke-Zwin 13 eks. (DST); 1/11 Koksijde 1 ad. ♂ (DBR, DSK, GEV) en Den Haan-Wenduine 4 eks. (VW Oostende). Te Knokke-Zwin verbleef deze soort onafgebroken vanaf 31/10 met 34 eks. op 20/11 (DST, BJN Brugge).

236. Boerenzwaluw (*Hirundo rustica*)

Regelmatig waargenomen tot eind oktober. Late exemplaren: 1/11 Berchem (O.VI.) en Nazareth 2 + 14 eks. naar Z (DEF, ROJ, ROH), 20/11 Broechem (HAJ), 27/11 Outgaarden (MRG) en 30/11 Schilde (DED, DMF, VW Voorkempen).

237. Huiszwaluw (*Delichon urbica*)

Regelmatig waargenomen tot half oktober. Laatste zomervogels: 23/10 Zulte 2 eks. (PAW) en Heist (DST), 25/10 Temse (VHW, VHF, TMT), 26/10 De Panne 2 eks. (STE) en Ronse (DVP), 28/10 Landen 7 eks. op trek (VMN).

238. Oeverzwaluw (*Riparia riparia*)

Regelmatig waargenomen tot half september. Laatste waarnemingen: 16/9 Nazareth ca 20 eks. (ROJ, ROH), 27/9 Steendorp 2 eks. (DCU, TMT), 28/9 Lier (VW Lier), 11/10 Steendorp (TMT) en Machelen (Brab.) (HEP), 12/10 Mechelen (VBW).

239. Grote Pieper (*Anthus novaeseelandiae*) BAHC

11/9 Antwerpen-Zandvliet (SID).

240. Duinpieper (*Anthus campestris*)

12/9 Knokke-Zwin (BJN Brugge); 20/9 Ramskapelle (DST, BOL, VNF, BJN Brugge).

241. Boompieper (*Anthus trivialis*)

Laatste zomervogels: 11 en 12/10 Schellebelle (Ornis Scaldiensis); 26/10 en 8/11 De Panne 1 en 2 eks. (STE).

242. Graspieper (*Anthus pratensis*)

Doortrek voornamelijk vanaf half september tot eind oktober. Maxima: 18/10 De Panne 474 eks. ZW (STE); 1/10 Grimbergen 222 eks. ZW in 90 min. (WJ Brussel Noord), 4/10 Antwerpen-Linkeroever ca 1000 eks. ZW waarvan 326 geringd (BJN Antwerpen); 19/10 Nazareth 440 eks. ZW tussen 7 u. en 9 u. (ROJ, ROH). 22/11 Kallo nog ca 600 eks. (VVP, DCR).

243. Roodkeelpieper (*Anthus cervinus*) BAHC

26-27 en 30/9, 3 en 4/10 Uitbergen telkens 1 eks. Hiervan werden 2 eks. geringd en 3 waargenomen (DMD); 28/9 Schellebelle (Ornis Scaldiensis).

244. a. Oeverpieper (*Anthus spinoletta littoralis*)

Wordt hoofdzakelijk waargenomen langs de kust. Vroegste wintergasten: 20/9 Zeebrugge 3 eks. (BJN Brugge) en 22/9 Oostende 3 eks. (VW Oostende). Waarnemingen in het binnenland: v 27/9, 4-5-16 en 29/10 Uitbergen telkens 1 eks. op 11/10 aldaar 2 eks. (DMD); 13/10 Woumen (DBR); v 2/11 Mechelen 2 eks. (MCG); 7 en 14/11 Walem 1 en 2 eks. (STC, JSL, CSH).

244. b. Waterpieper (*Anthus spinoletta spinoletta*)

Alle waarnemingen, 39 in totaal, komen uit het binnenland. Verdeling per provincie: West-Vlaanderen 2, Oost-Vlaanderen 11, Antwerpen 12 en Brabant 13. Geen waarnemingen uit Limburg. Vroegste wintergasten: 22/9 Oud-Heverlee 2 eks. (DBJ) en Machelen (Brab.) eveneens 2 eks. (LEA). Maxima: 18/10 en 10/11 Oud-Heverlee 26 en 27 eks. (COL, WEJ); 23/11 Uitbergen 25 eks. geringd en er waren nog meerdere exemplaren aanwezig (DMD).

245. Witte Kwik (*Motacilla alba*)

Opmerkelijke aantallen: 20/9 Dessel ca 260 eks. op halfdroge vijver (DRD); vanaf 3/10 te Geraardsbergen-Station tot ca 3000 eks. op slaapplaats, afnemend tot ca 50 eks. op 14/11 (BJN Geraardsbergen); 17/10 Zulte ca 200 eks. op slaapplaats (PAW). Trekbewegingen worden het meest opgemerkt tussen half september en half oktober: 21/9 St-Maria-Oudenhove 30 eks. naar ZW tussen 19 en 20 u. (OTJ); 1 en 4/10 Grimbergen 48 eks. in 90 min. en 43 in 120 min. (WJ Brussel).

245. b. Rouwkwikstaart (*Motacilla alba yarellii*)

5 en 13/10 Oostende (VW Oostende).

246. Grote Gele Kwikstaart (*Motacilla cinerea*)

We ontvingen niet minder dan 103 waarnemingen voor dit trimester, per provincie verdeeld als volgt: West-Vlaanderen 23, Oost-Vlaanderen 30, Brabant 42, Antwerpen 8 en geen uit Limburg. Aantal waarnemingen per maand: september 34, oktober 47 en november 22. Maxima: 20/9 Berg-Kamphenhout 3 eks. W (HEP, GIR); 23 en 29/9 Uitbergen telkens 3 eks. naar ZW (DMD), 28/9 St-Joris-Weert 3 eks. naar ZW (DBJ), 1 en 3/10 Grimbergen 3 eks. naar ZW in 90 min. en 4 eks. naar ZW in 180 min. (WJ NW Brussel), 3/10 Stuivekenskerke 3 eks. (DBR, CAS), 15/10 Machelen (Brab.) 4 eks. (ADD), 19/10 De Panne 3 eks. (STE) en 22/10 Oudergem 4 eks. (ADD).

247. Gele Kwikstaart (*Motacilla flava*)

Doortrek tot diep in september. Maxima: v 1 tot 20/9 Berg-Kamphenhout 380 eks. waarvan 123 eks. op 6/9, op voornoemde datum aldaar ca 500 eks. op slaapplaats (Stat. Terlinden), 6/9 Veurne ca 200 eks. op slaapplaats (DBR, BFJ, STE, GEV, DSK, TYH); 15 tot 22/9 Wannegem-Lede 427 eks. naar ZW (COE), 18/9 Bredene 119 eks. naar ZW in 2 uur (VW Oostende) en 13/10 Antwerpen-Blokkersdijk nog 141 eks. (WN Linkeroever). Laatste waarnemingen: 21/10 Petegem-Oudenaarde 8 eks. (DEF); 22/10 Kraainem (ADD); 25/10 Machelen (Brab.) (ADD) en 31/10 Sint-Niklaas 3 eks. (TOW). Eén novemberwaarneming: 2/11 Wakken (BEF, VEH).

247. c. Noordse Gele Kwikstaart (*Motacilla flava thunbergi*)

v 11/9 Berg-Kamphenhout 1 eerstejaars op slaapplaats (Stat. Terlinden).

248. Klaptekster (*Lanius excubitor*)

We ontvingen 43 waarnemingen waarvan 18 uit september, 9 in oktober en 16 in november. Verdeling per provincie: West-Vlaanderen 2, Oost-Vlaanderen 14, Brabant 15, Antwerpen 10 en Limburg 2. In alle gevallen ging het telkens om 1 eks., enkel te Idegem op 30/11 werden 2 eks. waargenomen (BJN Geraardsbergen).

251. Grauwe Klauwier (*Lanius collurio*)

1/9 Zeebrugge (DST); 4/9 Sinaai (VUP); 7/9 Zwijnaarde 1 ♂ en 1 ♀ (DSI, DSA); 21/9 Meetkerke 1 ♀ (BJN Brugge); 27/9 Wannegem-Lede 1 ♀ (COE); 1/10 Epegem 1 ♂ (DEJ).

255. Heggemus (*Prunella modularis*)

22/9 Wannegem-Lede 54 eks. (COE); 3 en 4/10 Grimbergen 34 eks. in 180 min. en 15 eks. in 120 min. (WJ NW Brussel).

257. Grote Lijster (*Turdus viscivorus*)

Maxima: 25/9 Lembeke ca 50 eks. (DMJ, BEL); 5/10 Nazareth 23 eks. ZW (ROJ, ROH); 26/10 Berchem-Oudenaarde 30 eks. ZW (DEF); zingende vogels op 31/10 te Melden en op 22/11 te Berchem-Oudenaarde (DEF).

258. Kramsvogel (*Turdus pilaris*)

Wordt in de eerste helft van september, weliswaar in zeer klein aantal, reeds op meerdere plaatsen in Vlaanderenesignaleerd. Maxima: september: 21/9 Koksijde 300 eks. (DSK, DBR); oktober: 25/10 Zutendaal ca 700 eks. (V Zuid-Limburg); november: 30/11 St-Maria-Oudenhove ca 350 eks. naar ZW (OTJ).

259. Zanglijster (*Turdus philomelos*)

25/9 Lembeke ca 50 eks. (DMJ, BEL); van 25 tot 28/9 Wannegem-Lede 134 eks. naar ZW (COE); 3 en 4/10 Grimbergen 75 eks. in 180 min. en 45 eks. in 120 min. (WJ NW Brussel).

260. Koperwiek (*Turdus iliacus*)

Eerste overwinteraars komen eind september aan: 24/9 Elversele (FOJ), 26 en 27/9 Wannegem-Lede telkens 5 eks. naar ZW (COE), 26/9 Zulte 2 eks. (BEF, VEH) en 27/9 Berlare reeds enkele tientallen (HEA). Maxima: oktober: 5/10 Koksijde ca 2000 eks. doortrekkend (DSK, DBR) en 26/9 Antwerpen-Blokkersdijk ca 2500 eks. (WN Linkeroever); november: 23/11 Wetteren ca 500 eks. (Ornis Scaldiensis) en ~11 Koksijde Doornpanne ca 500 eks. op slaapplaats (GAJ).

264. Bflijster (*Turdus torquatus*)

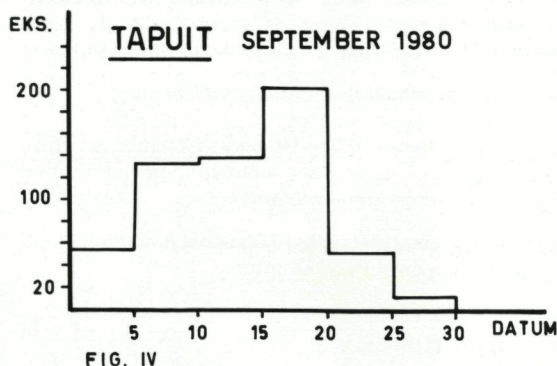
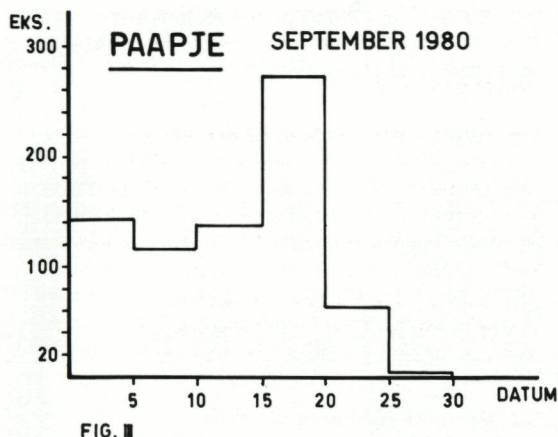
v 16/9 Asse een eerstejaars ♂, dit is het vijfde septembergeval voor Brabant (Stat. Terlinden); 24/9 Mol 1 ♀ (HNJ); 25-26/9-5 en 18/10 Koksijde telkens 1 ♂ (ROI, GAJ); 27/9 Mechelen 1 ♂ (CEG); 3/10 Brasschaat 6 eks. (BOE, MHM); 3 en 12/10 Antwerpen-Blokkersdijk 1 ♂ 2 ♀ en 1 eks. (JSL, CSH); 3/10 Zomergem 2 ♂ (SWE); 4/10 Wuustwezel (COJ, VML); 14/10 Mol-Postel (DRD); 19/10 Roksem 1 ♀ (VW Oostende); 2/10 Gaasbeek (DAM). Geen novemberwaarnemingen.

265. Merel (*Turdus merula*)

Maxima: 5/10 Olsene 40 eks. (PAW); 12/10 De Panne ca 1000 eks. (STE); 29/11 Outgaarden 22 eks. (MRG).

270. Tapuit (*Oenanthe oenanthe*)

Voor het trekverloop in september, zie grafiek (fig. 3). Maxima september: 6/9 tussen Nokere en Wannegem-Lede 25 eks. (COE), 8/9 Everbeek ca 30 eks. (DWK) en 16/9 Deinze 40 à 50 eks. (ROJ, ROH). In de eerste helft van oktober 9 waarnemingen van telkens 1 eks. Waarnemingen na 15 oktober: 16/10 St-Jan-in-Eremo (ANA), 20 en 24/10 Knokke-Zwin (DST); 21-22 en 23/10 Oostende (VW Oostende) en 26/10 Mechelen (VBW).

270. b. Groenlandse Tapuit (*Oenanthe oenanthe leucorhoa*) BAHC

24/9 Uitbergen 1 eks. waargenomen tussen 5 gewone Tapuiten (DMD).

271. Roodborsttapuit (*Saxicola torquata*)

Uitzonderlijk aantal: 16/9 Deinze ca 15 eks. (ROJ, ROH). Novemberwaarnemingen: 1/11 Klemskerke-De Haan 1 ♀ (VW Oostende), 2/11 Hallaar 1 ♀ (WA Netevallei) en 2/11 Steendorp 1 ♀ (DCU, TMT), 16/11 Essen 1 ♂ (VMF), 16 en 24/11 Oostende (VLE, POM, POR, VW Oostende).

272. Paapje (*Saxicola rubetra*)

Opmerkelijke doortrek in september, zie grafiek (fig. 4). Oktoberwaarnemingen: 1/10 Elsegem (VAJ), 9/10 Neerpelt 1 ♀ (DCM) en 11/10 Mechelen (VIP).

273. Gekraagde Roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*)

Doortrek hoofdzakelijk in de tweede en derde dekade van september. Laatste zomervogels: 14/10 Knokke-Zwin 1 ♂ (DST) en 28/10 Arendonk 1 ♂ (DEL).

274. Zwarte Roodstaart (*Phoenicurus ochruros*)

Nog 29 waarnemingen in oktober. Novemberwaarnemingen: 3/11 Doel (STC); 3/11 Knokke-Zwin (DST), 5/11 St-Michiels-Brugge (THA) en 11/11 Antwerpen-Oorderen (SID).

276. Blauwborst (*Cyanosylvia svecica*)

Op 2/9 werd zowel te Retie als te Assenede nog zang gehoord (VGL, BEL). Laatste zomervogels: 6/9 Antwerpen-Blokkersdijk (WN Linkeroever), 9/9 Krui-beke (ROI), 9/9 Assenede 1 ♂ (ROW, BEL) en 25/9 Heist (West VI.) 1 ♂ (DST).

277. Roodborst (*Erithacus rubecula*)

Uitzonderlijk aantal: 16/10 Lier ca 50 eks. (VW Lier).

278. Cetti's Zanger (*Cettia cetti*)

23/9 Assenede 3 zangposten (DLR, BEL); 13 en 20/10 Woumen 1 zangpost (DBR); 11/11 Bazel 1 zangpost (ROI).

279. Sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*)

Slechts één gegeven: v 18/9 Gent (GEV, OUH, POJ).

283. Kleine Karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*)

Laatste zomervogels: 5/10 Bazel (VHW, ROI, TMT); v 5/10 Zichem 1 eerstejaars (Ringgroep Demervallei).

284. Bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*)

Laatste zomervogels: 20/9 Temse (TMT) en v 4/10 Lokeren (BJN Antwerpen).

287. Spotvogel (*Hippolais icterina*)

Laatste zomervogels: 7/9 Ronse (DVP) en v 18/9 Asse 2 eks. (Stat. Terlinden).

289. Zwartkop (*Sylvia atricapilla*)

Doortrek vanaf de tweede dekade van september. v. 21/9 Zichem 27 eks. (Ringgroep Demervallei); v 18 en 21/9 Berg-Kamphenhout 18 eks.; v 1-4-8 en 11/10 Asse in totaal 27 eks. (Stat. Terlinden).

Novemberwaarnemingen: 1 en 22/11 Arendonk 1 ♂ (DEL), 2/11 Hoboken 1 ♀ (STC), 15/11 Blankenberge en 16/11 Knokke telkens 1 eks. (DST).

292. Tuinfluiter (*Sylvia borin*)

Laatste zomervogels: v 21/9 Zichem 4 eks. (Ringgroep Demervallei) en v 23/9 Asse 3 eks. (Stat. Terlinden).

295. Fitis (*Phylloscopus trochilus*)

Laatste zomervogels: v 21/9 Berg-Kamphenhout (Stat. Terlinden), 22/9 Gent (ROI); 28/9 Heindonk (WJ Brussel Noord) en 6/10 Oud-Heverlee (HRM). Eén uitzonderlijk late vangst: v 1/11 Brasschaat (BOF, DRF).

296. Tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*)

Waar er voor dezelfde periode in 1979 geen enkele novemberwaarneming werd genoteerd, ontvingen we er in 1980 niet minder dan 30, waarvan liefst 17 in de tweede helft van de maand.

299. Bladkoninkje (*Phylloscopus inornatus*) BAHC

11/11 Bornem (DPD).

300. Pallas Boszanger (*Phylloscopus proregulus*) BAHC

v 19/11 Knokke-Zwin (BUG). Dit is het derde geval voor ons land.

301. Goudhaantje (*Regulus regulus*)

Duidelijke invasie in de tweede dekade van oktober, vooral opgemerkt langs de kust. v 13 en 14/10 Klemskerke - De Haan 27 en 30 eks. (VW Oostende).

302. Vuurgoudhaantje (*Regulus ignicapillus*)

24 waarnemingen waarvan 5 in september, 10 in oktober en 9 in november. Opmerkelijk hierbij is dat, op twee uitzonderingen na, alle waarnemingen uit West-en Oost-Vlaanderen komen (8 en 14).

303. Waaierstaartrietzanger (*Cisticola juncidis*) BAHC
30/9 Knokke-Zwin (BJN Brugge).

304. Grauwe Vliegenvanger (*Muscicapa striata*)

Laatste zomervogels: 3/10 Mechelen 2 eks. (VBW); 3/10 Bonheiden 2 eks. en 5/10 Betekom (DCC). Eén uitzonderlijk late waarneming: 7/11 Mortsel (JSL).

305. Bonte Vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*)

Hoewel de najaarstrek heel wat minder spektakulair was dan de voorjaarsstrek, ontvingen we toch nog meer dan dertig waarnemingen.

Opmerkelijke aantallen: 4/9 Sinaai 6 eks. (VUP), tussen 2 en 13/9 trokken te Heurne 16 eks. door waarvan er 7 werden geringd (MEL).

Laatste zomervogels: 24/9 De Pinte 1 ♀ (LEG), 25/9 Zulte (PAW) en 5/10 Nazareth 4 eks. (ROJ, ROH).

307. Kleine Vliegenvanger (*Ficedula parva*) BAHC

15/10 Oudergem 1 ♂ (KOT, VSM).

308. Koolmees (*Parus major*)

Eind oktober, begin november werden opvallende trekbewegingen genoteerd. 31/10 Melden 43 eks. naar ZW (DEF, BAG); 31/10 St-Jan-in-Eremo 18 eks. naar Z (ANA); 2/11 Klemskerke-De Haan 64 eks. geringd in 1 uur (VW Oostende); 8 en 9/11 Wetteren ca 120 eks. op doortrek in losse groepjes, hiervan werden 97 eks. geringd (Ornis Scaldiensis).

309. Pimpelmees (*Parus caeruleus*)

24/9 Zandvoorde 321 eks. doortrekkend tussen 9 u. en 11 u. (VW Oostende); 4/11 Lembeke ca 50 eks. (BEL).

310. Zwarte Mees (*Parus ater*)

Grote aantallen: 4/11 Lembeke ca 10 eks. (BEL), 23 en 30/11 Vloesberg ca 15 en ca 20 eks. (OTJ, EEG, REM) en 9/11 Koekelare ca 40 eks. (WJ Westkust).

311. Kuifmees (*Parus cristatus*)

27/9 Oostende (VW Oostende); 3/10 Zwijnaarde (DSI); 5 en 26/10 Ruien (DSN, SNH); 1/11 Klemskerke-De Haan (VW Oostende).

312. Glanskop (*Parus palustris*)

9/11 Deurle 1 roepend (JAX, VRR).

314. Staartmees (*Aegithalos caudatus*)

Grote aantallen: 6/9 Overboelare ca 30 eks. (BJN Geraardsbergen), 18/9 Tervuren ca 20 eks. (DCT), 20/10 St-Jan-in-Eremo ca 20 eks. (ANA) en 26/10 Everbeek ca 20 eks. (DWK). Op 6 en 26/11 te Mortsel telkens 1 eks. met de kenmerken van de Witkoppige vorm (CSH, JSL).

315. Buidelmees (*Remiz pendulinus*) BAHC

10/11 Stuivekenskerke (DSK, DWL, DBR, CAS). Dit is het derde geval voor ons land.

316. Baardmannetje (*Panurus biarmicus*)

Niet minder dan 13 waarnemingen voor deze periode. 29/9 en 15/10 Knokke 4 eks. en 1 paar (DST); 15/10 Heist (WVL) 1 paar (DST); 16/10 Lier 1 ♀ (VW Lier); 20/10 Woumen 4 eks. (DBR); 10/11 St-Jan-in-Eremo 3 eks. (ANA, DBI); 10/11 Antwerpen-Zandvliet 1 ♀ (DRF); 24/11 Doel 4 eks. (STC) tussen 10 en 24/11 Stuivekenskerke 5 waarnemingen met maximum 4 ♂♂ en 2 ♀♀ op 10/11 (DSK, DWL, DBR, CAS, TAR, MKJ, MKM).

322. Geelgors (*Emberiza citrinella*)

Tussen 25 en 30/9 te Wannegem-Lede 16 eks. naar ZW (COE); 23/11 Brakel 50 à 60 eks. (OTJ, REM, EEG); 30/11 Deinze ca 25 eks. (POJ).

324. Witkopgors (*Emberiza leucocephalos*) BAHC

v 12/10 en 1/11 Brecht respectievelijk 1 juveniel eks. en 1 ♂ (COJ, DRF, MEP).

326. Ortolaan (*Emberiza hortulana*)

v 9/9 Brecht (COJ); 12/9 De Pinte 1 ♀ (KEI); 14 en 20/9, 12/10 Koksijde telkens 1 eks. (DBR, STE, DSK).

329. Dwerggors (*Emberiza pusilla*) BAHC

v 19/10 Brecht (COJ, DRF).

330. Rietgors (*Emberiza schoeniclus*)

Maxima: 14/10 Stuivekenskerke 80 eks. (DBR, CAS) en 16/10 Lier ca 200 eks. (VW Lier). Tussen 21/9 en 2/11 werden op een slaapplek te Neerpelt maar liefst 1186 eks. geringd (Ringwerkgroep Noord-Limburg).

331. IJsgors (*Calcarius lapponicus*)

23 en 27/9 Uitbergen telkens 1 eks. (DMD); 30/9 Nieuwpoort 2 eks. (DBR); 10/10 Houtem (W.VI.) (RTN); v 13/10 Merksplas 1 ♀ (GOC, MSJ, CUL, MEH); 14/10 Knokke-Zwin (DST); 20/10-3-10 en 20/11 Ramskapelle 1-4-17 en 1 eks. (BJN Brugge); 31/10 Merksplas 1 ♀ (MSJ, DBW); 9 tot 11/11 Stuivekenskerke (DSK, DBR, CAS, STE); v 11/11 Achel 1 eerstejaars ♂ (LEH, DCM, QTS, VHJ).

332. Sneeuwgorz (*Plectrophenax nivalis*)

24 waarnemingen, hoofdzakelijk langs de kust. Vroegste wintergasten: 5/10 Oostende 3 eks. (VW Oostende) en 8/10 Knokke-Zwin 1 ♂ (DST, BOL). Maxima: 14 en 25/11 Knokke-Zwin 21 en 45 eks. (DST, BJN Brugge). In het binnenland waargenomen te Wuustwezel, Mol, Antwerpen-Zandvliet, Drongen, Oelegem, Deinze en Nazareth, echter nooit meer dan 4 eks. samen.

333. Appelvink (*Coccothraustes coccothraustes*)

11/9 en 26/10 Vloesberg 1 eks. (DWK); 13/10 Clabecq 2 eks. (DAM); * 20/11 Munsterbilzen 1 ♂ (V Zuid-Limburg).

335. Putter (*Carduelis carduelis*)

Regelmatig, in alle maanden, waargenomen over heel Vlaanderen. Maxima: 12/10 Welden ca 40 eks. (OTJ,

EEG, REM), 1/11 Berchem-Oudenaarde 23 eks. (DEF); 2/11 Overboelare ca 30 eks. (BJN Geraardsbergen) en 17/11 Lier 30 eks. (VW Lier).

336. Sijs (*Carduelis spinus*)

Duidelijk invasie. Vroegste wintergasten: 15 en 11/9 Wennegem-Lede 7 eks. naar ZW en 15 eks. naar ZW (COE); 19/9 Testelt roep gehoord (Ringgroep Demervallei); 22/9 Essen (VMF). Maxima: 19 en 26/10 De Panne 204 en 110 eks. (STE, BIR), 4/11 Lembeke ca 80 eks. (BEL), 11/11 Knokke-Zwin ca 125 eks. (VW Gent) en 23/11 Vossem ca 100 eks. (SOD, SOW).

337. Kneu (*Acanthis cannabina*)

Maxima september: 26/9 Zulte 200 eks. (BEF, VEH); 27/9 De Panne 275 eks. doortrekkend langs de kust (STE); 28/9 Zingem ca 400 eks. (OTJ); oktober: 5 en 19/10 Nazareth respectievelijk 204 en ca 370 eks. op doortrek (ROJ, ROH); 5/10 Vinkt 154 eks. ZW (BAG, DWM); 10/10 Kruishoutem ca 300 eks. doortrekkend (ROJ, ROH); november: 26/11 Deinze ca 160 eks. (DWM, BAG). Op 14/10 werd te Lier 1 albino eks. gezien (VW Lier.)

338. Frater (*Acanthis flavirostris*)

Vroegste wintergasten: 10/10 Oostende 11 eks. (VW Oostende); 16/10 Lier 7 eks. (VW Lier) en 25/10 Koksijde 1 ♂ (BIR, DSK). Maxima: 7 en 8/11 Mechelen-Broek 22 eks. (BEW, CEG, DCC, VBW), 9/11 Knokke 20 à 30 eks. (WJ Brussel Oost), 11/11 Nieuwpoort 25 eks. (STE, DBR, CAS, DSK) en 26/11 Snaaskerke 35 eks. (VW Oostende).

339. Barmsijs (*Acanthis flammea*)

Duidelijk invasie dit seizoen. In totaal ontvingen we 30 waarnemingen. Vroegste wintergasten: 27/9 Steendorp (TMT, DCU), 4/10 Schellebelle 1 ♂ (Ornis Scaldiensis), Lokeren (BJN Antwerpen) en Koksijde 2 eks. (DBR, DSK). Werd op uitzondering van Limburg in alle provincies waargenomen. Maxima: 28/10 Lier ca 40 eks. (VW Lier), 1/11 Klemmerke-De Haan 21 eks. (VW Oostende) en 23/11 Vloesberg ca 20 eks. (OTJ, EEG, REM). Bij al onze gemelde ringvangsten, 10 in totaal, ging het telkens om vogels van de ondersoort „cabaret”.

341. Europese Kanarie (*Serinus serinus*)

Maxima: 27/9 Oostende 6 eks. ZW (VW Oostende), 29/9 Koksijde 8 eks. (DBR, DSK) en 7/11 Eksel 5 eks. (WAP). Novemberwaarnemingen: 1/11 Clabecq (DAM), 7/11 Eksel 5 eks. (WAP), v 11/11 Klemmerke-De Haan (VW Oostende) en v 30/11 Essen 1 ♀ (VMF).

343. Goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*)

28/9 Moortsele 1 ♂ en 2 juv. (REM); 19/10 Steendorp (TMT); 31/10 en 7/11 Sinaai 1 ♀ en 2 eks. (VUP); 7/11 Mortsel (JSL); 8 en 9/11 Wetteren (Ornis Scaldiensis); 8 tot 10/11 De Panne (STE); 15/11 Koksijde 1 paar (GAJ); 19/11 Wetteren 2 of 3 eks. (Ornis Scaldiensis); 29/11 Heverlee 1 ♂ 2 ♀ (STP).

346. Kruisbek (*Loxia curvirostra*)

Slechts twee waarnemingen: 21/10 Heverlee 1 ♂ (HRM)

en 1/11 Klemmerke-De Haan minstens 4 eks. (VW Oostende).

349. Vink (*Fringilla coelebs*)

Doortrek komt reeds op gang in de laatste dekade van september en loopt door tot einde oktober. Geen noemenswaardige aantallen meer in november. Maxima: 4/10 Schellebelle 4325 eks. doortrekkend (Ornis Scaldiensis); 4-19 en 26/10 De Panne respectievelijk 1815-5185 en 9940 eks. op doortrek langs de kust (STE, BIR), 9/10 Oostende ca 15000 eks. naar ZW in 2 uur (VW Oostende); 26/10 Koksijde 2000 eks. doortrekkend (DBR, DSK).

350. Keep (*Fringilla montifringilla*)

Vroegste wintergasten: 17/9 Schellebelle (Ornis Scaldiensis) en 21/9 Steendorp (TMT). Trek komt goed op gang eind september. Maxima: 28/9 Machelen (O.VI.) 166 eks. naar ZW (VVJ); 4/10 Schellebelle 300 eks. doortrekkend (Ornis Scaldiensis) en 16/11 Kasterlee ca 200 eks. (WJ Turnhout).

352. Ringmus (*Passer montanus*)

Opmerkelijke aantallen: 11/9 Deinze ca 200 eks. (ROJ, ROH), 4/10 Grimbergen 417 eks. doortrekkend in 120 min. (WJ NW Brabant) en 26/10 Antwerpen-Blokkersdijk ca 300 eks. (WN Linkeroever). Op 22/11 begon te Arendonk een paartje met nestbouw (DEL).

355. Spreeuw (*Sturnus vulgaris*)

Maxima: september 9/9 Kruishoutem ca 1050 eks. (ROJ, ROH); oktober: 26/10 Oostenden ca 7000 eks. per uur doortrekkend langs de kust (VSP); november: 15/11 De Pinte 3000 eks. op slaappleats (JAX). Op 11/11 werd te Mechelen 1 albino eks. waargenomen (CAH, MER).

357. Wielewaal (*Oriolus oriolus*)

Laatste zomervogels: 14/9 Bachte-Maria-Leerne 1 ♂ (EVH) en 15/9 Uitbergen (NAS).

359. b. Bonte Kraai (*Corvus corone cornix*)

Vroegste wintergasten: 14/10 Woumen (DBR), 18/10 Kruikebeke (DKP); 19/10 De Panne (STE) en Antwerpen-Linkeroever (MAR). Hoogste aantallen: 31/10 Antwerpen-Oorden 80 eks. (VGW) en 1-10 en 16/11 De Panne respectievelijk 92, 99 en 210 eks. (STE, VEF, VEK).

360. Roek (*Corvus frugilegus*)

Doortrek vanaf de derde van oktober tot begin november. Enkele opvallende cijfers: 21/10 Grimbergen 85 eks. doortrekkend in 30 min. (WJ NW Brussel), 24/10 Wezembeek-Oppem 142 eks. doortrekkend (DBJ, SOD), 25/10 Berchem-Oudenaarde 300 eks. naar ZW (DEF), 25 en 26/10 De Panne 800 en 540 eks. (STE, BIR), 1/11 Nazareth ca 800 eks. op doortrek (ROJ, ROH) en 2/11 Tervuren ca 750 eks. (SOW, ADD, KOT).

363. Notenkraai (*Nucifraga caryocatactes*) BAHC

25/10 Halle (DAM).

Samenvatting

Dit verslag beschrijft de najaarstrekperiode van september, oktober en november 1980.

Door de aanhoudende en krachtige ZW-winden was er aan onze kust heel wat te beleven. Op 13 en 14/9 kwamen honderden Noordse Pijlstormvogels (zie figuur 1) door met nog wat Grauwe Pijlstormvogels, Vaal Stormvogeltjes en Stormvogeltjes, Middelste en Kleine Jagers. De Jan-van-Genten waren vooral talrijk op 18/10.

De boeiendste trekdag was wel op 12/10: talrijke groepen ganzen, in hoofdzaak Grauwe Ganzen kwamen voorbij. Die dag waren ook de Aalscholvers talrijk, zo'n 6000 eks. trokken in deze drie maanden voorbij (zie kaart 1). Verder was er opvallende trek van vele roofvogels en zangvogels (zie figuur 2).

Verder zijn nog vermeldenswaard:

- een IJsdruiker op 20/9 Nazareth, de eerste september-waarneming voor België.
- Zwarte Ooievaar 19/9 Hasselt 8 eks. overtrekkend, de grootste groep sinds jaren in België.
- Rosse Stekelstaartend op niet minder dan 4 plaatsen gezien: Knokke-Zwin, Blokkersdijk, Mechelen en Reninge.
- Dwergarend: 9/11 Lampernisse en 11/11 Houthulst, dezelfde vogel, achtste waarneming voor België.
- Steppenbuizerd (vulpinus) op 10/10 Hingene, er waren nog geen oktoberwaarnemingen in België.
- Veel Haviken, met duidelijk doortrek in de tweede dekade van oktober.
- Kraanvogel: doortrek vooral eind oktober - begin november met zeer grote aantallen in Oost-Vlaanderen.
- Grote Franjepoot: tweede, derde en vierde waarneming voor België 24/9 Welden, 27/9 Nazareth en Deinze, 27 tot 30/9 Kallo.
- 14 waarnemingen van Geelpootzilvermeeuw, tot 8 eks., 1 waarneming uit het binnenland.
- Zwarte Zeekoet: 16/9 Oostende 1 adult op zee, 7e waarneming voor België.
- Tortelduif een zeer late waarneming op 11/11 Stuivekenskerke.
- Opmerkelijke doortrek van Tapuit en Paapje in september (zie figuur 3-4).
- De derde Pallas Boszanger voor België: 19/11 Knokke-Zwin.
- De derde Buidelmees voor België op 10/11 Stuivekenskerke.
- Niet minder dan 13 waarnemingen van Baardmannetje in de provincies West- en Oost-Vlaanderen en Antwerpen.
- Witkopgorzen: vangsten op 12/10 en 1/11 te Brecht.
- Groot aantal waarnemingen (30) van Barmsijs, alle vangsten waren van de ondersoort cabaret.

Deze gegevens werden niet op hun juistheid onderzocht en een aantal dienen nog te worden gehomologeerd. De lezer wordt dan ook verzocht deze gegevens vooralsnog niet over te nemen in andere studies of publikaties.

Summary

This report covers September, October and November 1980.

This period was dominated by strong south-westerly winds. On 13 and 14 September hundreds of Manx Shearwaters (fig 1), a few Sooty Shearwaters, Storm Petrels and Leach's Petrels, and several Pomarine and Arctic Skua's were noted off the Belgian coast. High numbers of Gannets were seen on 18 October.

On 12 October many geese, especially Grey Lag-Geese, as well as Cormorants passed. During the whole period not less than 6.000 migrating Cormorants were recorded (map 1). There was a marked passage of raptors and passerines (fig 2).

Remarkable records:

- a Great Northern Diver on 20 September at Nazareth, first September-record in Belgium.
- 8 Black Storks, passing at Hasselt on 19 September.
- Ruddy Ducks, recorded at Knokke (Zwin), Antwerp (Blokkersdijk), Mechelen and Reninge.
- a Booted Eagle, observed on 9 November at Lampernisse and on 11 November at Houthulst, eighth record for Belgium.
- a „vulpinus“-Buzzard on 10 October at Hingene, first October-record.
- many Goshawks, especially during the second decade of October.
- passage of Cranes at the end of October and the first part of November with high numbers in East-Flanders.
- a Wilson's Phalarope: second, third and fourth record for Belgium (on 24 September at Welden, on 27 September at Nazareth and Deinze, from 27 till 30 September at Kallo).
- 14 records of Yellow-legged Herring Gulls.
- a Black Guillemot at Ostend on 16 September, seventh record in Belgium.
- a late Turtle Dove on 11 November at Stuivekenskerke.
- remarkable passage of Wheatears and Whinchats in September (fig 3-4).
- a Pallas's Leaf Warbler on 19 November at Knokke (Zwin), third record for Belgium.
- a Penduline Tit on 10 November at Stuivekenskerke, third record for Belgium.
- not less than 13 records of Bearded Tits in the provinces of East- and West-Flanders and Antwerp.
- two Pine Buntings, ringed on 12 October and 1 November at Brecht.
- several records of Redpolls; all ringed specimen belonged to the subspecies „cabaret“.

These are largely unchecked and not authenticated records.

Lijst der medewerkers

ADD Adams D.; AEL Aertsen L.; ANA Anselin A.; ANL Andries L.; ANS Antonissen S.; APJ Appels J.; ARM Aerts M.; AUB Augustyns B.; BAM Batens M.; BAR Baeten R.; BAS Bande S.; BCM Becuwe M.; BEC Beel C.; BEF Bettens F.; BEG Bernaert G.; BEL Bekaert L.; BEW Beullens W.; BFJ Boonefaes J.; BGB Bogaerts B.; BIR Billiau R.; BJN Antwerpen BJN Brugge; BJN Geraardsbergen; BLE Blondia E.; BLH Blockx H.; BLR

Blommaerts L.; BNB Boone B.; BNL Benoy L.; BOB Bosmans B.; BOE Borrey J.; BOF Boel F.; BOJ Bogaert J.; BOL Bogaert F.; BOP Boesman P.; BOV Boeckstaens V.; BRE Brasseur G.; BRG Broddez G.; BRJ Brijis J.; BRK Borgs K.; BRN Brosens A.; BRP Brosens P.; BRW Braem W.; BUG Burggraef G.; BVL Berckvens L.; CAE Callebout E.; CAG Cathoor G.; CAH Carpentier H.; CAL Caekbeke L.; CAS Catteeuw S.; CBT Charles de la Brousse T.; CEG Ceuppens G.; CHJ Cheyns J.; CLU Clinckspoor R.; CLW Claes W.; CNL Claesen L.; COA Coosemans M.; COE Coembie G.; COG Coene G.; COI Costrop D.; COJ Cox J.; COM Couwels M.; CRL Crevecoeur L.; CSH Cassiers H.; CUH Cuyvers H.; CUL Cuylaerts L.; DAF Daeneynt F.; DAL Daelman L.; DAM Dehaen M.; DBA De Ben A.; DBI De Bruyker A.; DBJ De Boe J.; DBM De Bock M.; DBN De Ben J.; DBP De Bruycker P.; DBR Debruyne R.; DBS De Bruyne H.; DBW De Bont W.; DCC De Craene L.; DCJ De Cock J.; DCM De Clerck M.; DCR De Caluwe R.; DCT De Coster M.; DCU De Clercq L.; DCW Decock W.; DEC Decler; DED Demy D.; DEF Delbecq F.; DEJ Dewyspelaere J.; DEL Deckx L.; DER Deman R.; DHH D'Hertefeldt H.; DHJ D'Hollander J.; DIM Dumoulin M.; DIO Dierickx A.; DJO Desie J.; DJP Deputter JP.; DJT De Jonckheere T.; DJY De Jonckheere Y.; DKP De Kerf P.; DLR De Lust R.; DMD De Mesel D.; DME Demullier E.; DMF Demy F.; DMG Demeulemeester G.; DMJ De Meyer J.; DMM De Borman M.; DMO De Mesel K.; DNJ De Lannoy JP.; DNM Deneckere M.; DOS Dondeyne S.; DPA De Preter F.; DPD De Pauw A.; DPJ De Potter J.; DPT Depauw T.; DPW Depauw W.; DRD Draulans D.; DRE Dewinter E.; DRF De Ridder J.; DRI Driesen I.; De Rycke J.; DRL De Meersman L.; DRM De Raeye M.; DRP De Roover P.; DRS Driesen Ilse; DSA De Smer N.; DSD De Schutter D.; DSI De Smer F.; DSK Devos K.; DSN De Smet N.; DSO Desmet R.; DSR Desmet Rik; DST De Schuyter T.; DSY Desaeleer Y.; DTJ De Tollenaere J.; DTK De Taey K.; DTL De Meester L.; DTM Denyft M.; DUD Duyschaever D.; DVC Deviaene C.; DVI De Vloedt I.; DVJ De Vos J.; DVP De Vos P.; DWB De Witte B.; DWD De Witte D.; DWE De Witte E.; DWJ Dewin J.; DWK De Waele E.; DWL Dewulf L.; DWR Dewandeler G.; EEG Eeckhout G.; EEO Eeckhout O.; ELJ Elsemans J.; ELM Elet M.; ESG Elsemans G.; EVH Evrard H.; EVJ Evers J.; EVP Evers P.; FAB Faes B.; FEP Feys P.; FIG Firliefyn G.; FOJ Fontein J.; FOL Follon L.; FRI Franken I.; FRR Francois R.; GAJ Gaytant J.; GAW Galle W.; GEA Geuens A.; GEJ Gevaerts J.; GEU Gerene P.; GEV Geers V.; GIL Gilis L.; GIR Gielen R.; GOB Goovaerts B.; GOC Goossens C.; GOJ Goovaerts J.; GRB Grimon B.; GRP Greeve P.; HAJ Hammels J.; HAW Hamelinck W.; HEA Hebbelink M.; HEL Hermans Luc; HEM Heyse M.; HEP Herroelen P.; HER Hermans R.; HGG Huygens G.; HLG Helsen Gebr.; HML Hermans Li.; HMM Hermans M.; HNJ Henderickx J.; HOI Hoste I.; HRJ Herremans J.; HRM Herremans M.; HUG Huyskens G.; HUP Hubeau P.; JAG Jannis G.; JAI Jacobs M.; JAJ Jacobs J.; JAS Janssens S.; JAX Jans X.; JCN Janssens M.; JSL Janssen L.; KEI Keymeulen I.; KIJ Kiebooms J.; KNE Kneuts P.; KNP Knops P.; KOL Kongs L.; KOT Kockuyt T.; KRJ Kreps JP.; KUE Kuyken E.; LAI Lammens I.; LAJ Lauwers J.; LEA Lefevre A.; LEE Ledocte E.; LEG Leyman G.; LEH Lehaen H.; LEJ Leestmans J.; LEP Leyman P.; LES Lerner S.; LIA Lingier P.; LLH Lesseliers Harry; LMG Lemmens G.; LMR Lemmens R.; LOW Loenders W.; LSH Lesseliers H.; LUF Luyckx F.; LUG Luyts G.; LUP Lust P.; LWJ Lauweirens J.; LWP Lauweirens P.; LYL Lyssens P.; MAA Mannaert A.; MAH Maes H.; MAM Maes M.; MAP Mannaert P.; MAR Maes R.; MAW Machiels W.; MCG Michiels G.; MEF Meeus F.; MEH Meeus H.; MEL Menschaert L.; MEP Maes P.; MER Meys F.; MHM Matthyssen M.; MHT Mahler T.; MIJ Michiels J.; MIT Michiels Th.; MKJ Maekelberghe J.; MKM Maekelberghe M.; MLM Merlevede M.; MML Meeus ML.; MRG Morren G.; MSA Masset A.; MSH Maes H.; MSJ Mostmans J.; MSR Meeus R.; MTF Matthé F.; MTI Matthé I.; MTK Matthé K.; MTL Matthé L.; MTM Matthé M.; NAH Navez H.; NAS Nachtergaele S.; NEJ Neyt J.; NEP Neyt P.; NER Nelen

R.; NIJ Niesz J.; NUJ Nuytemans J.; NUL Nuyens L.; NUM Nuyens M.; NYJ Nysten J.; OED Oellibrandt D.; ONC Onkelinx C.; ONH Onghenae H.; ORS Orniss Scaldiensis; OSS Ostyn S.; OTJ Otte J.; OUH Outtier H.; PAH Pauwels H.; PAL Paulussen L.; PAS Pauwels S.; PAW Packet W.; PEJ Pelckmans J.; PIA Pieters A.; PIH Pieters H.; PIL Pinceel L.; PLW Paulussen W.; PNJ Pinseel J.; POH Poorters H.; POJ Pollet J.; POM Pottier M.; POP Pollman P.; POR Pottier R.; PRP Prinsen P.; PSL Plessers L.; QTS Quanten S.; RAD Raes D.; RAP Raes P.; RDV Ringgroep Demervallei; REL Reynders L.; REM Reygaert M.; RGW Roggeman W.; RMJ Rooymans J.; ROD Roels D.; ROH Roeyard H.; ROI Robinet F.; ROJ Roeyard J.; ROR Rottiers M.; ROW Rotgens W.; RSM Raes M.; RTN Roothaert N.; SAF Saey F.; SAL Sagaert L.; SAT Sanczuk T.; SCB Schutyzer B.; SCD Schietecatte D.; SCF Schoeters F.; SCN Schoeters J.; SEM Segers M.; SGL Segers L.; SID Sijmens D.; SIR Sienaert R.; SLL Sluys L.; SLM Sloodmaekers M.; SMM Smets M.; SNA Sneyers A.; SNC Snyers C.; SNG Snoeks G.; SNH Snauwaert H.; SNJ Snoeckx J.; SOD Sonck D.; SOW Sonck W.; SPJ Scheepens J.; SSP Symens P.; STC Steeman C.; STE Storme E.; STP Standaert P.; STS Standaert S.; SWE Sierens W.; SYP Sys P.; TAR Tahon R.; THA Theuninck A.; THP Thijs P.; THR Theuws R.; TKF Turkelboom F.; TKV Turkelboom V.; TMP Taelman P.; TMT Temmerman T.; TOW Torfs W.; TRE Troch E.; TTJ Tits J.; TYH Tyteca H.; TYS Tys S.; VAC Vanhoutte C.; VAJ Vanheuverwijn J.; VAO Van Hoof G.; VAP Vangeel P.; VBE Vermeire B.; VBF Van den Bossche F.; VBN Van Belle J.; VBP Van den Bossche W.; VBU Van den Bulcke P.; VBW Van den Bossche W.; VCE Vercruysse E.; VCM Vercammen A.; VCS Van de Capelle S.; VDC Van Daele L.; VDD Vandaele D.; VDH Van Doorselaer H.; VEA Velghe A.; VEB Vercruysse B.; VEF Verschoore F.; VEI Verbeure H.; VEI Vercammen D.; VEJ Vervaeke J.; VEK Verschoore K. (De Panne); VFS Verfaillie S.; VGJ Vangeel J.; VGL Van Gils L.; VGV Van Gorp V.; VGW Van Ginhoven W.; VHB Van Hooreweghe H.; VHF Van Hoeyweghe F.; VHI Van Hove E.; VHJ Van Hertem J.; VHW Van Hoeyweghe W.; VHZ Van Hoe J.; VIJ Van Impe J.; VIP Van der Meiren P.; VIT Van Himste P.; VJE Vermeire J.; VJP Verduystert JP.; VJU Vermeulen J.; VKB Verberckmoes B.; VKG Van der Krieken G.; VKO Verschoore K. (Noorderkempen); VKT Van Hoorebeek T.; VLE Vanloo E.; VLI Van Linden I.; VMF Van Meel F.; Van der Meirsch G.; VML Van Ammel J.; VMM Van Mierlo M.; VMN Van Marsenille A.; VMR Vermeyen R.; VMT Vremeulen G.; VNE Vanaelst E.; VNF Vanhee F.; VNJ Vandesande J.; VNR Van Nugteren R.; VOH Voet H.; VOL Van Oosterwyck L.; VOR Van Hove G.; VPA Van Speybroeck A.; VPB Vande Pitte B.; VPR Van de Put J.; VPR Van der Poorten R.; VPU Van de Perre L.; VRE Van Renterghem E.; VRF Van Roey F.; VRJ Verleie J.; VRL Verbouw L.; VRP Van Raemdonck P.; VRR Van Rompaey R.; VRW Van Renterghem W.; VSH Van den Bossche H.; VSK Van Scharen K.; VSM Van Steenkiste M.; VSP Van Sanden P.; VTG Vantorre G.; VTM Van Brabant M.; VTR Vertommen R.; VUF Vermeulen F.; VUP Vercauteren P.; VVA Van Vesslem J.; VVD Van de Vyver D.; VVE Vandevelde E.; VVH Van der Veken H.; VVJ Van de Ven J.; VVP Van de Vyver P.; VVR Vandervorst R.; VWB Vogelwerkgroep Brugge; VWE Van der Wilt E.; VWL Vogelwerkgroep Lier; VWM Verwaest M.; VWO Vogelwerkgroep Oostende; VZL Vogelwerkgroep Zuid-Limburg; WAF Wageman F.; WAP Waelbers P.; WEJ Wellekens J.; WES Wera S.; WGO Werkgroep Oude Landen; WHP Werkgroep Hobokense Polder; WIR Willockx R.; WIV Willaers V.; WJ Waasland; WNL Werkgroep Natuurbehoud Linkeroever; WUS Wuyls S.; ZWN Zeevogelwerkgroep Nieuwpoort; BAG Baudoncq G.; BOU Boudolf L.; DWM De Witte M.; MTE Matthé E.; VBM Van Beirs M.; VBT Van den Bussche W.; VJA Verhoeye J.

Valère Geers, Jan Pollet, Paul Van Sanden, Lut Sagaert, Marc Reygaert, Hilde Outtier. Ornithologische Centrale, Rattepas 2, 9259 Moortsele.

Ornitologisch Nieuws 1981/7

Indien niet anders vermeld, hebben alle waarnemingen betrekking op 1981.

De vermelde waarnemingen werden door ons niet op hun juistheid onderzocht en een aantal onder hen dient nog ter homologatie te worden voorgelegd.

De nummering van de vogels is deze die werd aangegeven in De Wielewaal 45 (1979).

Gebruikte tekens:

* vondst

v ringvangst

BAHC: Van deze waarnemingen moet spontaan een gedetailleerd verslag worden overgemaakt aan de sekretaris van het Belgisch Avifaunistisch Homologatie Comité: P. Herroelen, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek.

17. Kuifaalscholver (*Phalacrocorax aristotelis*) BAHC
14 en 15/5 Zeebrugge 1 juv. (DST, BOL).

21. Kleine Zilverreiger (*Egretta garzetta*)
4/7 Zeebrugge (havenuitbreidingsgebied) 2 eks. (ELJ, ESG, VMR, VDM).

22. Ralreiger (*Ardeola ralloides*) BAHC
1/5 Knokke-Zwin 1 eks. (BUG).

47. IJseend (*Clangula hyemalis*)
15/3 Woumen 1 juv. ♂ (DSK, DBR, DSP).

145. Terekruiter (*Tringa terek*) BAHC
18-19 en 20/5 Zeebrugge 1 eks. (DST, SYP, BOL, LTD).

182. Witwangstern (*Chlidonias hybrida*) BAHC
17 en 18/5 Ramskapelle 1 ad. eks. (DST, BOL).

183. Lachstern (*Gelochelidon nilotica*) BAHC
Van 19/5 tot 4/6 Knokke-Zwin 2 eks. (BUG).

187. Dougalls Stern (*Sterna dougallii*) BAHC
Vanaf 15/5 Knokke-Zwin 1 eks. (BUG, DST, VPP).

243. Roodkeelpieper (*Anthus cervinus*) BAHC
19/5 Ramskapelle 1 eks. in zomerkleed (DST, BOL).

247. b. Engelse Gele Kwikstaart (*Motacilla flava flavissima*) BAHC
12 en 18/4 Stuivekenskerke 1 ♂ en 23/4 Stuivekenskerke 2 ♂ (DSK, MKJ); 27/4 Assenede 1 ♂ (DLR).

275. b. Noordse Nachtegaal (*Luscinia luscinia*) BAHC
10/5 Antwerpen-Blokkersdijk 1 zangpost (SMG, COD).

276. b. Blauwborst (roodster) (*Cyanosylvia s. svecica*) BAHC
v 31/5 Testelt 1 ♂ (RDV). Dit is het zesde geval voor Brabant en het tweede voor de Demervallei.

Onder voorbehoud. Mogelijk ontsnapt.

31. Flamingo (*Phoenicopterus ruber*) BAHC
13/3 tot 15/3 Diksmuide 1 eks. (DSK, BCK, MKM, MKJ);
5/7 Hamont 18 eks. (VGH). Tijdens de winters van 1979-1980 en 1980-1981 werden in het Nederlandse Deltagebied geregeld Chileense Flamingo's (*Phoenicopterus chilensis*), tot meer dan 20 eks. bijeen, waargenomen. Verwarring met deze soort is mogelijk! (n.v.d.r)

55. Casarca (*Tadorna ferruginea*)
7/6 Overmere 1 ♀ (LMG, LMR).

113. Purperkoet (*Porphyrio porphyrio*) BAHC
13 en 14/7 Stabroek 1 eks. (HUG, DRF, VMR, MEH).

Aan de Oostkust zou een Amerikaanse Gestreepte Strandloper zijn waargenomen. Nadere gegevens later.

Lijst der waarnemers

BCK Boucquez K.; BOL Bogaert F.; LTD Bonte D.; BUG Burggraave G.;
COD Colin D.; DBR Debruyne R.; DLR De Lust R.; DRF De Ridder J.; DSK
Devos K.; DSP De Sutter P.; DST De Schuyter T.; ESG Elsermans G.; ELJ
Elsermans J.; HUG Huyskens G.; LMG Lemmens G.; LMR Lemmens R.;
MKJ Maekelberghe J.; MEH Meeus H.; SMG Smet G.; SYP Sys P.; VPP Van
Laake P.P. VMR Vermeyen R.; RDV Ringgroep Demervallei; VGH
Vogelvrienden Hamont; MKM Maekelberghe M.

Valère Geers, Hilda Outtier, Marc Reygaert, Lut
Sagaert, Paul van Sanden, Jan Pollet, Ornitologische
Centrale, Rattepas 2, 9259 Moortsele.

NIEUWS VAN HET BAHC (Belgisch Avifaunistisch Homologatie Comité)

Als gevolg van het instellen van een spoedprocedure (Wielewaal 47, 1981: 223) wordt vanaf oktober gestart met de publikatie van een maandelijkse lijst van gehomologeerde gevallen, jaar 1981.

Aan de waarnemers en de ringers wordt gevraagd zo snel mogelijk hun waarnemingen en ringvondsten van soorten, die aan homologatie onderworpen zijn, in te sturen.

De snelle publikatie van maandelijkse lijsten zal afhangen van de spoed waarmee de gegevens worden ingestuurd.

De leden van het BAHC rekenen op de medewerking van alle waarnemers en ringers.

P. Herroelen, sekretaris.

AANWIJZINGEN VOOR DE AUTEURS

Het maandblad „De Wielewaal” publiceert in principe alle artikels waarvan de inhoud strookt met de doelstelling van de Vereniging De Wielewaal: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels. De redactie behoudt zich nochtans het recht voor te beslissen welke artikels of bijdragen worden geplaatst.

Kopij moet in drievoud in machineschrift worden ingeleverd bij de redaktiesekretaris. Uiterlijk twee maanden na het insturen van de kopij ontvangt de auteur bericht of zijn artikel al dan niet zal worden opgenomen. Eventueel kan de auteur gevraagd worden wenselijke veranderingen aan te brengen.

De auteurs zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikels.

Elk artikel wordt gevolgd door het volledig adres van de auteur(s).

De redactie dringt er op aan om artikels en belangrijke bijdragen te doen volgen door een samenvatting in de Nederlandse, Franse en Engelse taal. Op verzoek van de auteur zal de „résumé” en „summary” door een redaktielid worden opgesteld.

In het maandblad wordt de progressieve spelling toegepast. Nederlandse vogelnamen beginnen steeds met een hoofdletter (bv. Witte Kwikstaart). Groepsnamen (bv. steltlopers) beginnen niet met een hoofdletter. Dezelfde schrijfwijze geldt voor namen van planten, insekten, enz... De eerste vermelding in een tekst van een soort wordt steeds gevolgd door de Latijnse geslachts- en soortnaam, onderstreept en door haakjes omgeven.

In datumvermeldingen dienen de namen van de maanden bij voorkeur voluit geschreven. Het gebruik van afkortingen dient vermeden te worden.

Referenties in de tekst worden aldus vermeld: (Segers, 1948) en verwijzen naar een alfabetisch gerangschikte bibliografie. Deze bibliografie wordt als volgt opgesteld:

- voor een artikel: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. Volledige titel. Naam van het tijdschrift, jaargang: eerste pagina van het artikel - laatste pagina.
bv. Grootaers, F., 1958. Glanskop (*Parus palustris*) en Matkop (*Parus atricapillus*). Wielewaal 24: 1 - 16.
- voor een boek: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. Volledige titel. Stad van uitgave, naam van de uitgever.
bv. Segers, F., 1948. Broedvogels in de Kempen. Antwerpen, Nederlandsche Boekhandel.

Als er meerdere auteurs zijn worden deze aldus vermeld: Segers, F., F. Grootaers. In de bibliografie worden geen titels vermeld die in de tekst niet genoemd worden. Alle literatuuraanhalingen moeten bij hun oorspronkelijke bron gecontroleerd worden.

Indien overnames uit plaatselijke bladen van Wielewaal-afdelingen overwogen worden zal hierover eerst met de auteur worden overlegd.

Ter illustratie van bijdragen kunnen in aanmerking komen: zwart-wit- en kleurfoto's, diapositieven, zwart-wit-tekeningen. Grafieken, tabellen en kaarten dienen met zwarte inkt op wit papier getekend.

Aan de auteur van een artikel (of aan één van hen indien er meerdere zijn) zullen 5 exemplaren van het maandblad worden verzonden. Meer exemplaren (tot maximum 30) kunnen bekomen worden, indien de redaktiesekretaris hierom verzocht wordt bij het inzenden van het artikel.

Elk lid van de redactie zal graag eventuele bijkomende inlichtingen of adviezen verstrekken aan mogelijke auteurs.

DE WIELEWAAL

JAARGANG 47 - AUGUSTUS-SEPTEMBER 1981

A. UYTENDAELE. In Memoriam Paul Hostie	313
J. DESMET. Winteraantallen van enkele watervogels in het Brugse en langs de Oostkust, winterhalfjaar 1979-1980.	314
J. COX. De Witkopgors (<i>Emberiza leucocephalos</i>) een toevallige gast in de Antwerpse Kempen	322
M. SMETS. Belevissen bij het Steenuiltje (<i>Athene noctua</i>).	326
M. POTTIER. Zeevogeltrekwaarnemingen door Vogelwerkgroep Brugge in najaar 1980.	328
VOGELWERKGROEP OOSTENDE. Kritisch waarnemen, een noodzaak!	333
P. HERROELEN. Regels in acht te nemen bij het waarnemen van een onbekende of zeldzame vogelsoort.	336
V. GEERS, J. POLLET, P. VAN SANDEN, L. SAGAERT, M. REYGAERT, H. OUTTIER. Ornitologische Seizoenoverzichten in Vlaanderen. september - oktober - november 1980.	338
V. GEERS, H. OUTTIER, M. REYGAERT, L. SAGAERT, P. VAN SANDEN, J. POLLET. Ornitologisch Nieuws 1981/7	360

Titelblad: Tapuit (*Oenanthe oenanthe*) — Foto: D. Arnhem

